

วารสารการจัดการป่าไม้

ISSN 1906-022X

ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒๓ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑

JOURNAL OF FOREST MANAGEMENT

January – June 2018 Volume 12 Number 23

วารสารทางวิชาการของภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Official Journal of Department of Forest Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University

วารสารการจัดการป่าไม้

JOURNAL OF FOREST MANAGEMENT

เจ้าของ

ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.ขวัญชัย ดวงสถาพร

กองบรรณาธิการ

Prof. Dr. Dr. h.c. Dieter R. Pelz University of Freiburg
Prof. Dr. Salim Hiziroglu Oklahoma State University
ศ.ดร.นิวัติ เรืองพานิช สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
ศ.ดร.สนธิ อักษรแก้ว สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
ศ.ดร.อภิชาติ ภัทรธรรม สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
รศ.ดร.อุทิศ ภูอินทร์ สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
รศ.ดร.สุระ พัฒนเกียรติ มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.สันติ สุขสอาด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ปัสสิ ประสมสินธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.วิพัทธ์ จินตนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.พันธ์ศักดิ์ สัมพันธ์พานิช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.ดุสิต เวชกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รศ.ประคอง อินทรจันทร์ สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
รศ.ประสงค์ สวงธรรม สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
รศ.ธัญพิสิษฐ์ พวงจิก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.สมศักดิ์ สุขวงศ์ ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน
แห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
ผศ.ดร.กาญจน์เพชร ชูชีพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.พสุธา สุนทรห้าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.วีระภาส คุ้มรัตนศิริ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.กฤษฎาพันธ์ ผลกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้จัดการ

ผศ.ดร.วีระภาส คุ้มรัตนศิริ

ผู้ช่วยผู้จัดการ

นางสาวชนิดา พุ่มชื่น
นางสาวนงเยาว์ น้อยจาด

สำนักงาน

ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ : 02-9428372

โทรสาร : 02-9428108 e-mail: fforwpk@ku.ac.th

ท่านสามารถ Download ไฟล์วารสารการจัดการป่าไม้ได้ในระบบ Kasetsart Journal ที่ <http://kasetsartjournal.ku.ac.th/>
และจากโฮมเพจของภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ ที่ <http://dfm.forest.ku.ac.th/dfmjournals.htm>

Owner:

Department of Forest Management, Faculty of Forestry,
Kasetsart University

Editor-in-Chief:

Asst.Prof.Dr. Khwanchai Duangsathaporn

Editorial Board:

Prof. Dr. Dr. h.c. Dieter R. Pelz University of Freiburg
Prof. Dr. Salim Hiziroglu Oklahoma State University
Prof.Dr. Niwat Ruangpanit Forestry Alumni Society
Prof.Dr. Sanit Aksornkoae Forestry Alumni Society
Prof.Dr. Apichart Pattaratuma Forestry Alumni Society
Assoc.Prof.Dr. Utis Kutintara Forestry Alumni Society
Assoc.Prof.Dr. Sura Pattanakiat Mahidol University
Assoc.Prof.Dr. Santi Suksard Kasetsart University
Assoc.Prof.Dr. Patsi Prasomsin Kasetsart University
Assoc.Prof.Dr. Vipak Jintana Kasetsart University
Assoc.Prof.Dr. Pantawat Sampanpanish Chulalongkorn University
Assoc.Prof.Dr. Dusit Wechakit Sukhothai Thammathirat Open
University
Assoc.Prof. Prakong Intrachandra Forestry Alumni Society
Assoc.Prof. Prasong Saguantam Forestry Alumni Society
Assoc.Prof. Thanpisit Phuangchik Thammasart University
Asst.Prof.Dr. Somsak Sukwong RECOFTC
Asst.Prof.Dr. Kankhajane Chuchip Kasetsart University
Asst.Prof.Dr. Pasuta Sunthornhao Kasetsart University
Asst.Prof.Dr. Weeraphart Khunrattanasiri Kasetsart University
.Dr. Kritsadapan Palakit Kasetsart University

Manager:

Asst.Prof.Dr. Weeraphart Khunrattanasiri

Assistant Manager :

Ms. Chanida Phumchuen
Ms. Nongyao Noyjard

Office:

Department of Forest Management, Faculty of Forestry
Kasetsart University 50 Ngamwongwan Road,
Ladyao Sub-district, Chatuchak District, Bangkok 10900
Tel : 02-9428372

Fax 02-9428108 e-mail: fforwpk@ku.ac.th

การพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งเครือข่ายป่าชุมชน จังหวัดมหาสารคาม

Capacity Building and Empowerment of Maha Sarakham Province's Community Forest Network

พิทยากรณ์ ป่าหลวง¹

Pittayaporn Paluang¹

สุรินทร์ อ้นพรม¹

Surin Onprom¹

รัชณี โพธิ์แทน¹

Rachanee Pothitan¹

.....

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the history and evolution of Maha Sarakham Province's Community Forest Network (CFN) and to analyze elements and structure of CFN as well as to identify and rank factors influencing the capacity and strength of Maha Sarakham CFN. Data was collected by conducting in-depth interview six key informants and interviewing 127 samples of CFN using questionnaire. Data was analyzed using descriptive statistic, content analysis and the application of Analysis Hierarchy Process (AHP).

The study revealed that evolution of Maha Sarakham Province's CFN has three stages that were 1) formation of forest groups 2) establishment of Maha Sarakham Province's Community Forest Network 3) management and administration of CFN. The members of CFN comprised of 192 community forests. The elements and structure of CFN were composed of three levels that were 1) sub-district level 2) district level and 3) provincial level. Regarding pattern and type of network, Maha Sarakham CFN was classified as a complex distributive networks. Factors influencing capacity and strength of Maha Sarakham Province's CFN were 1) community solidarity (weight = 0.30), 2) participation of network member (weight = 0.19), 3) leadership (weight = 0.18), 4) communication and sharing (weight = 0.17) and 5) external support (weight = 0.14).

Keywords: capacity, empowerment, network, community forest

¹คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Corresponding Author : autist_yakusa70@hotmail.com

รับต้นฉบับ 26 ธันวาคม 2560

รับลงพิมพ์ 22 มกราคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม การวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างของเครือข่าย รวมถึงการจำแนกและจัดลำดับความสำคัญปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพและความเข้มแข็งของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 ท่าน และสัมภาษณ์สมาชิกเครือข่ายป่าชุมชน จำนวน 127 ตัวอย่างด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analysis Hierarchy Process: AHP)

ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1) การรวมกลุ่มป่า ระยะที่ 2) การจัดตั้งเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม และระยะที่ 3) การบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนสมาชิกของเครือข่ายมีทั้งหมด 192 ป่าชุมชน องค์ประกอบและโครงสร้างของเครือข่าย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับตำบลหรือระดับกลุ่มป่า 2) ระดับอำเภอ และ 3) ระดับจังหวัด สำหรับรูปแบบและประเภทเครือข่าย พบว่าเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามจัดเป็นเครือข่ายแบบกระจายเชิงซ้อน ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพและความเข้มแข็งของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม พบว่าปัจจัยด้านความสามัคคี มีความสำคัญสูงสุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.30 รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในเครือข่าย มีค่าน้ำหนัก 0.19 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีค่าน้ำหนัก 0.19 ปัจจัยด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยน มีค่าน้ำหนัก 0.17 และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภายนอก มีค่าน้ำหนัก 0.14

คำสำคัญ: ศักยภาพ ความเข้มแข็ง เครือข่าย ป่าชุมชน

คำนำ

เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์แบบหนึ่งที่มีความสำคัญซึ่งไม่เน้นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการ แต่เน้นการจัดการกับความสัมพันธ์เพื่อสร้างความร่วมมือและทำให้เกิดผลลัพธ์และเป็นการทำงานแบบประสานพลังกัน (เสรี, 2548) การพัฒนาเครือข่ายเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางแก้ไขปัญห และร่วมมือกันดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด การรวมตัวในรูปแบบเครือข่ายเป็นเครื่อง

มือที่ดีในการเชื่อมโยงความร่วมมือ และสร้างการมีส่วนร่วมในการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบที่หลากหลายในการปกป้อง ดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา กรมป่าไม้ได้นำรูปแบบของเครือข่ายมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการป่าชุมชน ทำให้การจัดการทรัพยากรป่า

ไม้ของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เครือข่ายป่าชุมชนถือเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานที่เชื่อมโยงความร่วมมือกันระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จนกระทั่งเชื่อมต่อกันในระดับจังหวัดและภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรร่วมกันได้อย่างทั่วถึง พร้อมทั้งยังช่วย ลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐในการดำเนินงานด้านป่าไม้ ช่วยลดการบุกรุกทำลายป่า ทำให้ป่าได้รับการฟื้นฟูและมีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น เป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้มีความยั่งยืน (กรมป่าไม้, 2555) โดยในปัจจุบันกรมป่าไม้มีการส่งเสริมการจัดตั้งป่าชุมชนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 10,109 ป่าชุมชน (สำนักจัดการป่าชุมชน, 2560)

เครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามเป็นเครือข่ายที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมป่าไม้ในด้านความรู้ทางวิชาการ งบประมาณ รวมถึงการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชน พร้อมทั้งมีโครงสร้างในการบริหารจัดการเครือข่าย มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 192 ป่าชุมชน เครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม มีการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นเครือข่ายป่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและมีศักยภาพนั้น จำเป็นต้องมีทิศทางและยุทธศาสตร์การดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชนอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่องการเสริมศักยภาพความ

เข้มแข็งของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เพื่อศึกษาพัฒนาการ และการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ประการที่สอง เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการประสานงานเชื่อมโยงของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม และประการสุดท้าย เพื่อจัดลำดับความสำคัญปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพและความเข้มแข็งของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม

อุปกรณ์และวิธีการ

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นการศึกษาถึงการเกิดพัฒนาการ องค์ประกอบ โครงสร้าง และการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำผลการวิจัยไปประกอบการวิเคราะห์ และอธิบายปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 คน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ประธานป่าชุมชน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพและความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม โดยประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 192 ป่าชุมชน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เท่ากับ 127 ป่าชุมชน ทำการกระจายสัดส่วนของจำนวนตัวอย่างที่ต้องทำการศึกษาในพื้นที่ 13 อำเภอ โดยใช้สูตรของ สุนงกษ (2526) ดัง (Table 1) และทำการสัมภาษณ์จากประธานป่าชุมชน กรรมการป่าชุมชน และสมาชิกป่าชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนป่าชุมชนๆ ละ 1 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 1) การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงคุณภาพ 2) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบไปด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) การประยุกต์ใช้วิธีการกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (วิฑูรย์, 2557)

Table 1 Distribution of samples in each district of Maha Sarakham province.

District	Number of community forest (site)	Sample size (person)
1. Kantharawichai	9	6
2. Kosumphisai	16	11
3. Yang Sisurat	16	11
4. Wapipathum	17	11
5.Muang	20	13
6. Borabue	15	10
7.Na dun	31	20
8. Na Chueak	27	18
9.Chiang Yuen	8	5
10.Chuenchom	3	2
11.Kae Dam	11	7
12.Kut rang	10	7
13.Phayakkhaphum Phisai	9	6
Total	192	127

ผลและวิจารณ์

พัฒนาการของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม
จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเกิดและการรวมกลุ่ม ระยะที่ 2 การจัดตั้งเครือข่ายป่าชุมชน และระยะที่ 3 การดำเนินงานของเครือข่ายดังรายละเอียดต่อไปนี้
ระยะที่ 1 การเกิดและรวมกลุ่ม (ปี พ.ศ.

2518-2542) ในช่วงปี พ.ศ. 2518 การทำอุตสาหกรรมเกลือสินเธาว์เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ส่งผลให้เกิดปัญหาการบุกรุกลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าโคกใหญ่ ตำบลบ้านหวาย อำเภอนาโพธิ์ ถูกตัดเป็นจำนวนมากเพื่อนำไม้ไปขายให้กับโรงงานใช้เป็นเชื้อเพลิงในการต้มเกลือ จากปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวบ้าน 14 หมู่บ้าน 5 ตำบล ที่อาศัยและใช้ประโยชน์รอบพื้นที่ป่าโคกใหญ่ เกิดความ

ตระหนักและร่วมตัวกันปกป้อง ดูแล จัดการป่าภายใต้การนำของ นายบุญเรือง ยางเครือ ผู้นำชุมชนบ้านหนองไ้้ง ตำบลบ้านหวาย อำเภอวาปีปทุม เกิดเป็น “กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกใหญ่” ขึ้น จากการดูแลจัดการป่าอย่างเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ได้รับรางวัล “ธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการป่าชุมชนโคกใหญ่จากหน่วยงานภายนอกต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา กองทุนเพื่อสังคม และ NGO ทำให้ป่าชุมชนโคกใหญ่เป็นที่รู้จัก และเป็นแบบอย่างในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้กับชุมชนต่างๆ ในจังหวัดมหาสารคาม มีการขยายผลการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ไปยังอำเภอนาเชือก เกิด “กลุ่มอนุรักษ์ป่าคุณลำพัน” ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก ภายใต้การนำของ นายบัวเรียน วาปีสา และมีประสานเชื่อมโยงระหว่าง 4 หมู่บ้าน ในตำบลเขาไร่ อำเภอนาเชือก ที่มีการใช้ประโยชน์รอบพื้นที่ป่าโคกหินลาด ป่าโคกหัวฝายและป่าโคกน้ำเกลี้ยงร่วมกัน ให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชน และร่วมกันดูแลจัดการพื้นที่ป่า ภายใต้การนำของนายคมสัน เทียงดี

ระยะที่ 2 การตั้งเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม (ปี พ.ศ. 2543-2555) กรมป่าไม้ โดยสำนักจัดการป่าชุมชน ได้ส่งเสริมให้ชุมชนทั่วประเทศที่มีพื้นที่ป่าอยู่ในชุมชน หรือบริเวณใกล้เคียงกับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบ “ป่าชุมชน” ตามนโยบายรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. 2543 จังหวัดมหาสารคามในช่วงริเริ่มโครงการภายใต้การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ปฏิบัติงานด้านการจัดการป่าชุมชน สำนักงานป่าไม้จังหวัดมหาสารคามได้ไปประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องป่าชุมชนกับชุมชน ทำให้ชุมชนเข้าร่วมจัดตั้งป่าชุมชนทั้งสิ้น 14 หมู่บ้าน ใน 4

อำเภอ และจากการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจเรื่องป่าชุมชน ทำให้เกิดการขยายการจัดตั้งป่าชุมชนในระดับตำบล ระดับอำเภอเพิ่มจำนวนมากขึ้น เกิดการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างป่าชุมชนต่างๆ เพื่อให้การบริหารจัดการป่าชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ป่าชุมชนในระดับตำบล ระดับอำเภอ มีการรวมกลุ่มกันในการบริหารจัดการป่าชุมชนของตนเอง เช่น การรวมกลุ่มกันของป่าชุมชนตำบลนาข่า จัดตั้งเป็น “ป่าชุมชนโคกหินลาดตำบลนาข่า” ส่งผลให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณอุดหนุนในการดูแลป่าชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงปี 2548-2554 นายปัญญา นุตตะกะ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ สังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 ขอนแก่น ปฏิบัติงานประจำสำนักงานป่าไม้จังหวัดมหาสารคาม ได้ลงพื้นที่ปฏิบัติงาน พบว่าป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม มีรูปแบบการจัดการป่าในลักษณะเครือข่าย ที่ยังไม่เป็นระบบ จึงมีแนวคิดให้การดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชนเป็นระบบมากขึ้น โดยการจัดประชุมป่าชุมชนทุกอำเภอ สร้างเวทีในการพบปะเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการประสานเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสาร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างป่าชุมชนภายในตำบล และอำเภอ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ในการดูแลจัดการป่าชุมชนขึ้น กรมป่าไม้ได้กำหนดแนวทางและโครงสร้างหน้าที่ในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนขึ้นมา เพื่อเป็นการขับเคลื่อนเครือข่ายป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ และเป็นการเชื่อมโยงการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างทั่วถึง พร้อมทั้งเป็นการแสวงหาความร่วมมือในการขยายเครือข่ายป่าชุมชนอีกทางช่องทางหนึ่ง

ระยะที่ 3 การดำเนินกิจกรรมเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม (ปี พ.ศ. 2555 - ปัจจุบัน) การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัด

มหาสารคามในช่วงระยะแรกเริ่ม นายบุญเรือง ยางเครือ ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกใหญ่ ได้รับเลือกเป็นประธานเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามการดำเนินงานในช่วงแรกมีการจัดประชุมวางแผนและร่วมกันจัดทำแผนในปฏิบัติงานของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2555 ณ ศาลากลางจังหวัดมหาสารคาม โดยการสนับสนุนงบประมาณจากกรมป่าไม้ และในช่วงปี พ.ศ. 2557 มีการคัดเลือกประธานเครือข่ายป่าชุมชนใหม่ โดยนายคมสัน เทียงดี ได้รับคัดเลือกเป็นประธานเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ต่อเนื่องจาก นายบุญเรือง ยางเครือ โดยมีวาระการเป็นประธานเครือข่ายป่าชุมชน คราวละ 4 ปี และเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายป่าชุมชนเกิดความต่อเนื่อง จึงได้จัดตั้งกองทุนเครือข่ายป่าชุมชนขึ้น เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้เครือข่ายป่าชุมชนได้มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การประชุมประจำปีเพื่อติดตามและวางแผนปฏิบัติงานของเครือข่ายป่าชุมชน กิจกรรมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ กิจกรรมศึกษาดูงาน กิจกรรมการกุศลเพื่อหาเงินสนับสนุนเข้ากองทุนเครือข่าย กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงปฏิบัติการระหว่างเครือข่ายป่าชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ การเข้าร่วมประชุมและร่วมดำเนินกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอกในเวทีต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาและเพิ่มทักษะของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ลักษณะและรูปแบบการเชื่อมโยงของเครือข่ายป่าชุมชน

ลักษณะของเครือข่ายป่าชุมชน

แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) เครือข่ายป่าชุมชนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ 2) เครือข่ายป่าชุมชน

ที่จัดตั้งโดยหน่วยงานสนับสนุน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ คือ เครือข่ายที่เกิดจากความตระหนัก และตื่นตัวของประชาชนกับปัญหาที่เกิดขึ้น นำมาสู่การรวมกลุ่มกันของประชาชนที่มีประสบการณ์ และมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อร่วมมือกันในการดำเนินการแก้ไขปัญหา นั้นให้สำเร็จลุล่วงได้ ในที่นี้หมายถึงการรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกใหญ่ของชาวบ้าน 14 หมู่บ้าน ใน 5 ตำบล ประกอบไปด้วย ตำบลโคกสีทองหลวง 2 หมู่บ้าน ตำบลดงใหญ่ 2 หมู่บ้าน ตำบลแคน 5 หมู่บ้าน ตำบลบ้านห้วย 2 หมู่บ้าน ตำบลหนองแสง 3 หมู่บ้าน และการรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่าคุณลำพันของชาวบ้าน 17 หมู่บ้าน ในตำบลนาเชือก

2. เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง คือ เครือข่ายที่สอดคล้องกับภารกิจ และการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยภาครัฐเข้าไปกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการประสานความร่วมมือ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ และผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชน เป็นเครือข่ายที่กรมป่าไม้เข้าไปสนับสนุนจัดตั้งป่าชุมชน 192 ป่าชุมชน และผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มป่าชุมชนเป็นเครือข่ายป่าชุมชน ในที่นี้เป็นการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างป่าชุมชน และมีการขยายเชื่อมโยงไปยังระดับตำบล ระดับอำเภอ เชื่อมร้อยไปสู่ระดับจังหวัดมหาสารคาม

รูปแบบการเชื่อมโยงของเครือข่าย

การติดต่อสื่อสารและการประสานงานของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่หนึ่ง การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายป่าชุมชน และรูปแบบที่สอง การเชื่อมโยงภายนอกเครือข่ายป่าชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงภายในเครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่อยู่ในระดับเดียวกัน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับตำบลหรือระดับกลุ่มป่า 2) ระดับอำเภอ และ 3) ระดับจังหวัด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ระดับตำบลหรือระดับกลุ่มป่าเป็นการเชื่อมโยงติดต่อสื่อสาร ประสานงานกันระหว่างชุมชน/หมู่บ้านที่มีการดูแลจัดการป่าชุมชนร่วมกันภายในตำบล และได้รับการสนับสนุนการบริหารจัดการป่าชุมชนจากภายนอกเช่น หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการเชื่อมโยงป่าชุมชนระดับตำบลในพื้นที่

1.2 ระดับอำเภอ เป็นการเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสาร ประสานงานกันในการดูแลจัดการป่าชุมชนที่มีการเชื่อมต่อกันด้วยพื้นที่ป่าขนาดใหญ่ โดยการมีส่วนร่วมช่วยกันหลายตำบลในระดับอำเภอ ในกรณีพื้นที่ศึกษาพบว่าป่าชุมชนโคกใหญ่เป็นป่าที่มีการดูแลจัดการพื้นที่ป่าขนาด 4,266 ไร่ ร่วมกัน 5 ตำบลในอำเภอวาปีปทุม คือ ตำบลโคกสีทองหลวง ตำบลแคน ตำบลดงใหญ่ ตำบลบ้านห้วย และตำบลหนองแสง

1.3 ระดับจังหวัด เป็นการเชื่อมโยงชุมชนที่มีการจัดการป่าชุมชนทั้ง 192 ป่าชุมชน โดยใช้ระบบการคัดเลือกผู้แทนป่าชุมชน ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนในระดับอำเภอทั้ง 13 อำเภอเป็นตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชน และใช้กระบวนการถ่ายทอดสื่อสาร และการดำเนินกิจกรรมเป็นตัวประสานเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับอำเภอ ตำบล ลงสู่หมู่บ้าน/ชุมชน ในการขับเคลื่อนเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม

2. การเชื่อมโยงภายนอกเครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามกับหน่วยงานภายนอกที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงาน และ

ร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายป่าชุมชนประกอบไปด้วย กรมป่าไม้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ธนาคารออมสิน โรงไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด และ NGO ซึ่งในแต่ละหน่วยงาน/องค์กรภายนอกได้เข้ามาสนับสนุนหลากหลายด้าน ได้แก่ กรมป่าไม้ โดยสำนักงานป่าไม้จังหวัดมหาสารคาม ให้การสนับสนุนเงินงบประมาณดำเนินงาน จัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานในพื้นที่ ให้ความรู้ด้านวิชาการป่าไม้ และสร้างความเข้าใจในเรื่องข้อระเบียบ กฎหมายด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายในแต่ละตำบล อำเภอ และเปิดโอกาสให้เครือข่ายมีบทบาทในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ให้การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ และการปฏิบัติด้านพรรณไม้อีสาน โดยสถาบันวิจัยวลัยรุกขเวชมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และงบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนหน่วยงานเอกชน ธนาคารออมสิน ให้การสนับสนุนเงิน พร้อมทั้งอาหาร เครื่องดื่ม ในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายป่าชุมชน โรงไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด ให้งบประมาณในการจัดการงานด้านป่าชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนเงินรางวัล สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลป่าชุมชน ภายใต้โครงการกล้ายิ้ม และองค์กรเอกชนเพื่อสาธารณประโยชน์ (NGO) ให้งบประมาณในการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ พร้อมทั้งหาแหล่งเงินทุนในการพัฒนาลงไปสู่ชุมชน ซึ่งอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์ในการเชื่อมโยง ประสานงานเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามเป็นรูปแบบกระจายเชิงซ้อน

ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพและ
ความเข้มแข็งของเครือข่ายป่าชุมชน

จากการศึกษาการเปรียบเทียบคู่ปัจจัยด้วย
เทคนิค AHP พบว่าปัจจัยด้านความสามัคคีของสมาชิก
เครือข่าย มีความสำคัญสูงสุดต่อศักยภาพและความ
เข้มแข็งของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม

มีค่าน้ำหนัก 0.30 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม
ของสมาชิกเครือข่าย มีค่าน้ำหนัก 0.19 ปัจจัยด้าน
ภาวะผู้นำ (0.18) ปัจจัยด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ (0.17) และปัจจัยด้านการสนับสนุน จาก
ภายนอก (0.14) ตามลำดับ (Table 2) ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

Table 2 Weight and rank of factors affecting capacity of community forest network.

Factors	Weight	Ranking
Community solidarity	0.303	1
Participation of networking members	0.199	2
Leadership in community forest network	0.187	3
Sharing experience with other networking members	0.170	4
Institutional linking between community forest network and external agencies	0.141	5
Consistency Ratio (CR)	0.015	

1. ปัจจัยด้านความสามัคคีของสมาชิกเครือข่าย พบว่าเครือข่ายที่สมาชิกเครือข่ายมีความเข้าใจ
ในเป้าหมายการดำเนินงานของเครือข่ายที่เป็นไปใน
ทิศทางเดียวกัน และเข้าร่วมดำเนินงานด้วยความ
เต็มใจ มีการร่วมแรงร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ไม่มีการขัดแย้งซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความ
สำเร็จในการดำเนินงานของเครือข่ายได้เห็นได้จาก
การเกิดเครือข่ายในการดูแลจัดการป่าชุมชนจังหวัด
มหาสารคามนั้น มีรูปแบบการเกิดขึ้นตามธรรมชาติ
ก่อนที่จะได้รับการส่งเสริมและกระตุ้นจากหน่วย
งานภาครัฐ จากการร่วมตัวกันของชาวบ้านรอบ
พื้นที่ป่าโคกใหญ่ 14 หมู่บ้าน 5 ตำบล ที่ตระหนัก
ถึงปัญหาการบุกรุกตัดไม้และแผ้วถางพื้นที่ป่าโคก
ใหญ่ เพราะหากชาวบ้านไม่ช่วยกันดูแลป่าที่เป็น

แหล่งใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกัน ปล่อยให้
เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในการ
ปกป้องดูแลรักษาป่าเพียงฝ่ายเดียว การดูแลป้องกัน
คงไม่ครอบคลุมทั่วถึง และพื้นที่ป่าอาจจะถูกทำลาย
จนหมดในอนาคตเมื่อเป็นเช่นนั้นการดูแลจัดการป่า
ควรเริ่มจากตัวของชุมชนก่อน จึงกล่าวได้ว่าความ
สามัคคีสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาว
บ้าน หรือชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือ
กันซึ่งกันและกันในการจัดการทรัพยากรป่าให้สำเร็จ
ได้ตามเป้าหมายที่หวังไว้ ดังเช่นการร่วมแรงร่วมใจ
กันของชุมชนทั้ง 5 ตำบล ในการอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่
จนประสบผลสำเร็จได้รับรางวัล “ธงพิทักษ์ป่าเพื่อ
รักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรม
ราชินีนาถ จนสามารถขยายเครือข่ายการดูแลจัดการ

ไปยังอำเภอเขาเยือก ในจังหวัดมหาสารคาม และยังเป็นพื้นที่ต้นแบบในการศึกษาคุณงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จากบริบทการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด โดยให้เหตุผลว่าความสามัคคีกันของสมาชิกเครือข่ายจะเป็นพลังที่ขับเคลื่อนเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้สำเร็จ เพราะเมื่อเรามีความสามัคคีกันแล้วก็จะนำมาซึ่งความร่วมมือ ทำให้เกิดการระดมความคิดเห็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างการประนีประนอมกับทุกๆ ฝ่าย อีกทั้งยังทำให้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภายนอกเข้ามาสู่เครือข่ายป่าชุมชน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ชีรวิทย์ (2556) ที่พบว่า ความสามัคคีของสมาชิกส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคลให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สิ่งที่ต้องยึดถือในการทำกิจกรรมร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จนั้น บุคคลในกลุ่มต้องมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน และสามารถจัดการเวลาตนเองได้เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการมาร่วมทำกิจกรรม

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย พบว่า การเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายได้เข้าร่วมดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของการเข้าร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผลในการดำเนินงานของเครือข่าย ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพราะการที่สมาชิกเครือข่ายป่าชุมชน หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานทุกกระบวนการ ขึ้นตอนนั้น จะทำให้สมาชิกป่าชุมชน หรือชุมชน รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน เมื่อเกิดผลกระทบต่างๆ ทั้งทางด้านบวกและด้าน

ลบก็จะเป็นผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าวโดยตรง จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้ให้การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชน มีความสำคัญรองลงมาจากความสามัคคี โดยให้เหตุผลว่าเมื่อมีความสามัคคีเกิดขึ้นแล้ว ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมก็จะเกิดตามมาพร้อมๆ กัน เห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามที่เปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายป่าชุมชนทุกคนเสนอแนวความคิดในการวางแผนการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ถึงแม้ว่าไม่มีงบประมาณ หรือวัสดุ อุปกรณ์ที่พอเพียงในการดำเนินกิจกรรม แต่ชาวบ้านก็สามารถดำเนินกิจกรรมได้ จากความร่วมมือของคนในชุมชนทั้งเรื่องทุนทรัพย์และแรงกายแรงใจด้วยความเต็มใจที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ (2543) ว่าการที่เครือข่ายจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีการรับรู้และมีมุมมองร่วมกัน ตลอดจนมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน สมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือในชุมชนให้เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน และสามารถเชื่อมโยงไปสู่เครือข่ายภายนอกชุมชนได้

3. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า สมาชิกของเครือข่ายป่าชุมชนเห็นว่าคุณลักษณะของผู้นำเครือข่ายป่าชุมชน หรือผู้นำชุมชน ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น มีความเป็นผู้นำสูง มีจิตอาสา มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการทำงาน มีทักษะในการสื่อสารกล้าคิดกล้าตัดสินใจ เป็นผู้สร้างแรงกระตุ้น ผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้า

หมายที่กำหนดไว้ร่วมกันของเครือข่ายป่าชุมชน จังหวัดมหาสารคาม โดยกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญเป็นอันดับสาม เพราะผู้นำชุมชน หรือผู้นำเครือข่ายป่าชุมชน เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเป็นบุคคลที่ได้รับการเคารพนับถือของคนในชุมชน เช่น ท่านัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูบาอาจารย์ ข้าราชการบำนาญ พระสงฆ์ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในทุกโครงการ ทุกกิจกรรมในพื้นที่ท้องถิ่น ทำหน้าที่เปรียบเสมือนตัวเชื่อมประสานเชื่อมโยง จึงมีส่วนกระตุ้นผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามนั้น ภาวะผู้นำมีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชนให้สำเร็จได้ เพราะผู้นำเป็นผู้ทำการประสานความสัมพันธ์กับสมาชิกโดยตรง หรือชักนำให้สมาชิกรวมพลังกันเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ จะเห็นได้จากการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่ โดยมีนายบุญเรือง ขางเครือ ผู้ใหญ่บ้านหนองไ้ง เป็นแกนนำในการรวบรวมชุมชนต่างๆ ภายในอำเภอลำปำปทุม เข้ามาดูแลรักษาป่าโคกใหญ่ และการจัดการพื้นที่ป่าชุมชน ตำบลเขาวัว อำเภอนาเชือก ที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกันของชุมชน ภายใต้การนำของท่านัน คมสัน เทียง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ และคณะ (2551) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายชุมชนด้านสุขภาพในเขตชนบท คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เนื่องจากผู้นำซึ่งมีภาวะผู้นำสูงที่มีคุณลักษณะผู้นำ มีความสามารถเชิงกลยุทธ์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีความสามารถในการสร้างความร่วมมือสูง จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายชุมชนด้านสุขภาพได้มาก โดยเฉพาะในเขต

ชนบทภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน จากวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนชนบท ที่มีความเชื่อและความศรัทธาต่อตัวผู้นำมากกว่าคนในชุมชนเมือง

4. ปัจจัยด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่าการติดต่อสื่อสาร ที่เปิดโอกาสให้กับสมาชิกเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ ความรู้ในการจัดการป่าชุมชน ระหว่างสมาชิกภายในเครือข่ายป่าชุมชน และภายนอกเครือข่ายป่าชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชน จังหวัดมหาสารคามให้ประสบผลสำเร็จได้ โดยกลุ่มตัวอย่างได้ให้เหตุผลว่าการสื่อสารที่ดี มีการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสม จะเป็นตัวช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดความตระหนัก สร้างความร่วมมือที่ดีในการติดต่อประสานงานต่างๆ ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติชัย และชาญชัย (2548) ที่ว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มและองค์กรเครือข่ายเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะเป็นตัวช่วยให้แต่ละกลุ่มสามารถส่งผ่านความคิด และประสบการณ์ของตนเองให้กลุ่มอื่นๆ ได้รับรู้ และมีการสะท้อนความคิดและประสบการณ์เหล่านั้นกลับยังกลุ่มของตนเอง ดังนั้นการเปิดโอกาสให้กับสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้มากขึ้นทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน จะเป็นการรักษาสัมพันธ์ภาพภายในเครือข่ายป่าชุมชนให้เกิดความใกล้ชิดแน่นแฟ้นขึ้น อีกทั้งกระบวนการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชนอีกด้วย ดังที่มีการจัดประชุมประจำปีของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเปิดเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รับทราบถึงปัญหาในการดำเนินงาน ติดตามความก้าวหน้า และร่วมกัน

หาแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหานี้ นอกจากนี้
มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ
ในการจัดการพื้นที่ป่า เพื่อนำเอาความรู้มา
ประยุกต์ปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตนเอง

5. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภายนอก
พบว่าเครือข่ายที่มีการสนับสนุนส่งเสริมในรูปแบบ
ต่างๆ ทั้งในด้านนโยบาย เงินงบประมาณ เทคนิค
วิชาการความรู้ วัสดุ และอุปกรณ์ ที่มีความสำคัญ
จำเป็นต่อการดำเนินงานของเครือข่าย จากหน่วย
งานภายนอก ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน อย่างต่อ
เนื่องสม่ำเสมอ จะเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนเครือข่าย
ป่าชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่
วางไว้ได้เร็วขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้
ความสำคัญปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก เป็น
อันดับสุดท้าย เนื่องจากการดำเนินงานของเครือ
ข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามที่ผ่านมานั้นพบ
ว่า ยังขาดแคลนงบประมาณที่จะนำไปขับเคลื่อน
กิจกรรมในการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชน
อยู่ ถึงแม้ว่าไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
จากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง แต่เครือข่าย
ป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามยังคงสามารถดำเนิน
กิจกรรมได้จากกองทุนเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัด
มหาสารคาม และทุนจากสมาชิก อย่างไรก็ตามการ
ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนก็เปรียบเสมือน
น้ำหล่อเลี้ยงการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชน
ทำให้เกิดความราบรื่น ช่วยขับเคลื่อนการดำเนิน
กิจกรรมของเครือข่ายป่าชุมชนให้เกิดผลสำเร็จลุล่วง
ไปได้โดยเร็ว เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ สม
เกียรติ และวันทนิษฐ์ (2558) ที่พบว่า การได้รับการ
สนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชนเป็นปัจจัยที่มี
อิทธิพลเชิงสาเหตุต่ำที่สุดเป็นลำดับสุดท้ายจาก 4
ปัจจัย ได้แก่ ความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรภาค

ประชาชน ภาวะผู้นำของผู้บริหารเครือข่าย การมี
ส่วนร่วมของภาคประชาสังคมของเครือข่าย ที่มีผล
ต่อประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
เสียดินในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
เนื่องจากเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน ที่ดำเนิน
งานในพื้นที่บางเครือข่ายไม่ได้ได้รับการสนับสนุน
งบประมาณจากภาครัฐหรือเอกชน แต่ก็ยังร่วมเป็น
ภาคีและขับเคลื่อนงานในประเด็นที่หลากหลาย
ไม่ใช่เฉพาะเจาะจงประเด็นด้านยาเสพติดโดยตรง
แต่ยังเชื่อมโยงการเฝ้าระวังปัญหาเสียดินใน
พื้นที่อย่างเนื่อง รวมทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล
สถานการณ์ปัญหากันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งถือได้ว่า
เป็นการทำงานที่ไม่ได้เน้นงบประมาณเป็นตัวตั้ง

สรุป

เครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามมี
พัฒนาการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะการเกิดและ
รวมกลุ่มเครือข่ายป่าชุมชน 2) ระยะการจัดตั้งเครือข่ายป่า
ชุมชน และ 3) ระยะการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชน

องค์ประกอบในการเชื่อมโยงของเครือ
ข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามแบ่งออกเป็น 2
ลักษณะ คือ 1) การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายป่า
ชุมชน เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มป่า
ชุมชน ระหว่างสมาชิก กับ สมาชิก ประสานเชื่อม
โยงกันในระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล
อำเภอ จนเชื่อมโยงถึงกันในระดับจังหวัด 2) การ
เชื่อมโยงภายนอกเครือข่ายป่าชุมชน เป็นการเชื่อม
โยงความสัมพันธ์ของกลุ่มป่าชุมชนกับหน่วยงาน
ภายนอกระหว่างสมาชิก กับ หน่วยงาน/องค์กร ใน
ฐานะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง
สนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชน
และพบว่าลักษณะการเชื่อมโยงของเครือข่ายป่า

ชุมชนจังหวัดมหาสารคาม มีรูปแบบกระจายเชิงซ้อน การวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัย 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคามให้ประสบผลสำเร็จ พบว่า ปัจจัยด้านความสามัคคีของสมาชิกภายในเครือข่าย มีความสำคัญมากที่สุด ค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 0.30 รองลงมาปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในเครือข่าย มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 0.19 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 0.18 ปัจจัยด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 0.17 และ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภายนอก มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 0.14 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบเครือข่ายป่าชุมชนสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรป่าในท้องถิ่นได้จริงในระดับหนึ่ง หากได้รับการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายป่าชุมชนที่มีความต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็ง ในการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนางานด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้เกิดความยั่งยืน กรมป่าไม้ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ควรมีนโยบายสนับสนุนการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม โดยสร้างและขยายงานด้านเครือข่ายป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานในพื้นที่

2. การพัฒนาปัจจัยด้านความสามัคคีของเครือข่าย ที่เป็นปัจจัยมีผลต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่มากที่สุด หน่วยงานภาครัฐควรสร้างความสัมพันธ์ และเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนตั้งแต่กระบวนการทำงาน โดยเน้นกิจกรรมที่ใช้วัฒนธรรม

ประเพณีท้องถิ่นเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้แนบแน่น อย่างเช่น การจัดทอดผ้าป่าสามัคคี การร่วมทำบุญประเพณี ฟังเทศน์มหาชาติประจำปี และเป็นการสร้างจิตสำนึกรักหวงแหนบ้านเกิด ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

3. การพัฒนาปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้สมาชิกในเครือข่ายป่าชุมชน ได้มีส่วนร่วมในทุกระดับตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมให้ข้อเสนอแนะ ร่วมรับผลประโยชน์ และควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายได้แสดงความสามารถในการดำเนินงานอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน และเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมทำให้เกิดการความเต็มใจในการให้ความร่วมมือดำเนินงานมากขึ้น

4. การพัฒนาปัจจัยด้านภาวะผู้นำ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน ในด้านการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างความร่วมมือและความสามารถในการตัดสินใจ จากการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในเวทีต่างๆ พร้อมทั้งผลักดัน และสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนให้เป็นกลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ของชุมชนขึ้นมา มากกว่าสร้างผู้นำเดี่ยว

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2555. เครือข่ายป่าชุมชนกรมป่าไม้ ระดับจังหวัด. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ.

กิตติชัย รัตนะ และชาญชัย งามเจริญ. 2548. การบริหารจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. การจัดการเครือข่าย:
กลยุทธ์สู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.
ซัคเซสมิเดีย, กรุงเทพฯ.
- ธีรวุฒิ กายแก้ว. 2556. การสร้างเครือข่ายทาง
สังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นใน
กลุ่มกรุงเทพเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิฑูรย์ ตันศิริคงคล. 2557. AHP การตัดสินใจขั้นสูง
เพื่อความก้าวหน้าขององค์กรและความ
อยู่ดีมีสุขของมหาชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
(มหาชน), กรุงเทพฯ.
- สมเกียรติ วรรณศิริวิไล และวันทนี จันทร์เอี่ยม.
2558. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของ
เครือข่ายองค์กรภาคประชาชนในการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาเสพตติในพื้นที่ภาคเหนือ
ตอนบนของประเทศไทย. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น 8(2): 180-196.
- สำนักจัดการป่าชุมชน. 2560. ฐานข้อมูลป่าชุมชน.
แหล่งที่มา: [http://new.forest.go.th/community-
extension/2017/02/02/ผลการอนุมัติโครงการ
ป่า](http://new.forest.go.th/community-extension/2017/02/02/ผลการอนุมัติโครงการป่า), วันที่สืบค้น 21 กรกฎาคม 2560.
- สุบงกช จามีกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับ
งานวิจัยทางสังคม. ภาควิชาสถิติ คณะ
วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. เครือข่าย. พิมพ์ครั้งที่ 1. เจริญ
วิทยการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- อนันต์ มลารัตน์, อรุณี อ่อนสวัสดิ์, รัตนะ บัวสนธิ์
และสำราญ มีแจ้ง. 2551. การพัฒนารูปแบบ
ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผล
ต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายชุมชน

ด้านสุขภาพ: การวิจัยแบบผสมวิธี. วารสาร
พฤติกรรมศาสตร์ 14(1): 151-165.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. 1970. Determining
Sample Size for Research Activities. แหล่ง
ที่มา : [http://home.kku.ac.th/sompong/
guest_speaker/KrejcieandMorgan_article.pdf](http://home.kku.ac.th/sompong/guest_speaker/KrejcieandMorgan_article.pdf),
วันที่สืบค้น 20 พฤษภาคม 2559.

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

People Participation in Mangrove Forest Conservation in Bang La Village, Pa Khlok Sub-district, Thalang District, Phuket Province

จักรพันธ์ ม่วงอีม¹

Jakapan Muangyim¹

กิตติชัย รัตนะ¹

Kitichai Rattana¹

อภิชาติ ภัทรธรรม¹

Apichart Pattaratuma¹

ABSTRACT

The objectives of this study were to determine socio-economic characteristics, participation levels and factors affecting people participation in mangrove forest conservation in Bang La village, Pa Khlok sub-district, Thalang district, Phuket province. The data gathered by employing the designed questionnaires interviewed 113 respondents of household sample who located in Bang La village, Pa Khlok sub-district, Thalang district, Phuket province. Statistical analysis methods employed for testing the setting hypothesis were t-test and F-test and with the given significant level of 0.05 (p-value = 0.05).

The results of this study indicated that most of the respondents were male with their average ages of 46.27 years. Their educational level were at middle school and primary school with a rather equivalent numbers, average number of household member and household labor were at 3.90 and 2.60 persons, respectively. General employee and agriculture (agronomy/horticulture) were their main occupation with a rather equivalent number. Their average annual household income and their expenditure were 59,390.65 and 50,855.14 baht, respectively. Their average resettled period was 39.88 years. Having knowledge about mangrove forest conservation was at the less level. People participation in mangrove forest conservation in the study area were at the moderate level with the average score of 2.81. Furthermore, factors affecting people participation in mangrove forest conservation in the study area were education level, main occupation, household income, social status and experienced in mangrove forest resource conservation.

Keywords: people, participation, mangrove forest conservation, Bang La village, Phuket province

¹คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Corresponding e-mail: Jaka.ne@hotmail.com

รับต้นฉบับ 23 พฤษภาคม 2561 รับลงพิมพ์ 5 มิถุนายน 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการมีส่วนร่วม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลปากลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต ข้อมูลการศึกษารวบรวมโดยใช้แบบสอบถามไปสอบถามราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่บ้านบางลา ตำบลปากลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต รวมจำนวน 113 ครัวเรือน วิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$)

ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.27 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.90 และ 2.60 คน ตามลำดับ มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป และอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวน ทำไร่) ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน มีรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 60,752.21 และ 51,548.67 บาท ตามลำดับ มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 39.88 ปี และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อย ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ตำแหน่งทางสังคม และประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ราษฎร การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน บ้านบางลา จังหวัดภูเก็ต

คำนำ

ทรัพยากรป่าชายเลนถือได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อมนุษย์รวมถึงระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นอย่างยิ่ง เป็นระบบนิเวศที่มีความสลับซับซ้อนและเปราะบาง ซึ่งประกอบไปด้วยพรรณพืชและสัตว์นานาชนิดที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นลูกโซ่เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำวัยอ่อนที่รอการเจริญเติบโต แต่ในปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนได้ถูกรายล้อมถูกรุกพื้นที่เพื่อทำนาเกลือ การสร้างรีสอร์ตเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนายทุน และทำการประมง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศของป่าชายเลนจากการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน

ในปี พ.ศ. 2543 พบว่า ป่าชายเลนถูกเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 4.6 แสนไร่ หากปล่อยให้สภาพปัญหาการบุกรุกป่าชายเลนคงอยู่โดยไม่มีการจัดการในการอนุรักษ์ที่เป็นรูปธรรมอาจส่งผลทำให้ทรัพยากรป่าชายเลนเสื่อมสภาพลง ในที่สุด (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551) ดังนั้น การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้สามารถเอื้อประโยชน์แก่สรรพสัตว์และมนุษย์อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ มีการบูรณาการจัดการที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ภายใต้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ

ไปสู่การแก้ไขปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดหนึ่งที่ประสบกับปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ จึงเกิดปัญหานายทุนบุกรุกเข้ายึดถือครอบครองและออกเอกสารสิทธิในพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อนำไปสร้างรีสอร์ท โรงแรม และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นจำนวนมาก จากข้อมูลพื้นที่ป่าชายเลนในอดีตของจังหวัดภูเก็ต พบว่าปี พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าชายเลน 45 ตารางกิโลเมตร ปี พ.ศ. 2522 ลดลงเหลือ 28.48 ตารางกิโลเมตร และในปี พ.ศ. 2552 ป่าชายเลนลดลงเหลือเพียง 19.72 ตารางกิโลเมตร (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2560) ปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การรวมตัวของราษฎรเพื่อต่อต้านนายทุนและตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนหลายแห่ง ซึ่งราษฎรกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวสามารถเข้ามาเป็นแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม

ชุมชนบ้านบางลา ท้องที่หมู่ที่ 8 ตำบลป่าคลอก อำเภอลาด จังหวัดภูเก็ต เป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่ราษฎรได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษา “ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนคลองท่าเรือ” ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลนในชุมชนจากนายทุนที่อ้างเอกสารสิทธิ์ สค. 1 เพื่อต้องการพัฒนาให้เป็นบ่อเลี้ยงกุ้งและทำเทียมเรือยอร์ช ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลทำให้ชาวบ้านและหน่วยงานของรัฐ 7 หน่วยงานถูกฟ้องร้องจากการต่อสู้ดังกล่าว สถานการณ์ได้ดำเนินไปพร้อมกับการจัดตั้งป่าชายเลนชุมชนรวมพื้นที่ 865 ไร่เศษ (ปัจจุบันคงเหลือ 486-0-56 ไร่)

ล้อมรอบไปด้วยบ้านจัดสรร นาทุ่ง และท่าเรือยอร์ช ราษฎรมีการแบ่งแนวเขตป่าชายเลน เฝ้าระวังการบุกรุก การปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติม ออกกฎระเบียบ โดยทำงานร่วมกับผู้หญิง ชาวชน และหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เกิดการขับเคลื่อนที่ทรงพลังอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 6 (ภูเก็ต), 2560) คณะผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาเพื่อต้องการทราบว่าราษฎรในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาอยู่ในระดับใด มีปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่อย่างไรบ้าง ข้อมูลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนงานการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา และนำไปใช้เป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่แห่งอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของชาติโดยรวมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการมีส่วนร่วม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอลาด จังหวัดภูเก็ต

สมมติฐาน

การศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานไว้ว่าราษฎรที่มีอายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร

ป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลปากคลอง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แบบสอบถาม
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน
3. เครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป

วิธีการ

การกำหนดประชากรศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

1. การกำหนดประชากรศึกษา การศึกษาครั้งนี้ประชากรศึกษา คือ ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่บ้านบางลา หมู่ที่ 8 ตำบลปากคลอง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุโขทัย เฉพาะครัวเรือนราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยติดกับแนวเขตพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางลา รวมจำนวนทั้งสิ้น 160 ครัวเรือน

2. กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาสามารถนำจำนวนครัวเรือนราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่บ้านบางลา หมู่ที่ 8 ตำบลปากคลอง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นประชากรศึกษา จำนวน 160 ครัวเรือน มาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 113 ครัวเรือน

การสร้างและการทดสอบแบบสอบถาม

1. การสร้างแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากราษฎรกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาหลักการ วิธีการ และการดัดแปลงแบบสอบถามของผู้ที่เคยทำการศึกษาวิจัยในเรื่องลักษณะเดียวกัน แล้วจึงนำมาปรับปรุงให้มีคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ของการศึกษาครั้งนี้ กำหนดเนื้อหาในแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของราษฎรตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลปากคลอง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุโขทัย

2. การทดสอบแบบสอบถาม มีขั้นตอนการทดสอบ ดังต่อไปนี้

2.1 ดำเนินการนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นของแบบสอบถาม

2.2 การทดสอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้ (pre-test) กับราษฎรที่อาศัยอยู่ในท้องที่บ้านยาม หมู่ที่ 7 ตำบลปากคลอง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพพื้นที่ป่าชายเลนเช่นเดียวกับหมู่บ้านเป้าหมายที่ทำการศึกษาเพื่อทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม และทดสอบหาความเชื่อมั่น (reliability analysis) ของคำถามตัวแปรตาม นำมาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการของ Cronbach's alpha (พวงรัตน์, 2540) ค่าความเชื่อมั่นที่ได้ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 รวมถึงทดสอบหาความเชื่อมั่นคำถามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยใช้สูตร Kuder-Richardson 20 : KR-20 (ลิ้วน และอังคณา, 2524) และใช้สูตรคำนวณหาความแปรปรวนของพวงรัตน์ (2540) ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่นที่ได้ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 เช่นเดียวกัน ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นคำถามตัวแปรตาม และคำถามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีค่าเท่ากับ 0.915 และ 0.812 ตามลำดับ

การวัดระดับการมีส่วนร่วม

การวัดระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต เป็นการนำคำถามในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามมาวัดระดับการมีส่วนร่วมดังกล่าว โดยคำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบข้อละ 5 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นมาตรวัดตามแบบของ Likert's scale (ประภาเพ็ญ, 2526) ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนนที่ได้
เห็นด้วยมากที่สุด	5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด-ไม่เห็นด้วย	1 คะแนน

จากเกณฑ์การให้คะแนนการมีส่วนร่วมดังกล่าว สามารถนำมาจัดแบ่งอันดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ เพื่อบ่งบอกระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต ในภาพรวม รายด้าน หรือระดับการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อ ทั้งนี้ ได้ทำการแบ่งอันดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 อันดับ แต่ละอันดับการมีส่วนร่วมมีความกว้าง 0.80

ค่าอันดับการมีส่วนร่วมข้างต้นสามารถนำมากำหนดความหมายของระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต โดยการนำคะแนนคำตอบการมีส่วนร่วมแต่ละข้อและทุกข้อของราษฎรทุกรายมาหาค่าเฉลี่ยคำตอบ แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับอันดับการมีส่วนร่วมที่กำหนดไว้ จะสามารถบ่งบอกระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนใน

พื้นที่ศึกษาได้ต่อไป ส่วนการหาระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาเป็นรายด้านหรือรายข้อ สามารถทำได้ในทำนองเดียวกัน โดยการนำค่าเฉลี่ยคำตอบเฉพาะด้านหรือเฉพาะข้อของราษฎรทุกรายมาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับอันดับการมีส่วนร่วมที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละอันดับการมีส่วนร่วม สามารถกำหนดความหมายได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1 – 1.80 หมายความว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับน้อยที่สุด - ไม่มีส่วนร่วม

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายความว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายความว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายความว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายความว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการทดสอบและแก้ไขข้อบกพร่องเป็นที่เรียบร้อยแล้วไป

เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) กับราษฎรตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาตามจำนวนที่คำนวณได้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยจับฉลากเลขที่บ้านของราษฎรตัวอย่าง มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนซึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือนตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาในแบบสอบถามมากที่สุด ก่อนนำแบบสอบถามกลับมาวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ (editing) หากพบข้อผิดพลาดหรือตอบคำถามในแบบสอบถามไม่ครบถ้วนจะต้องดำเนินการสอบถามผู้ตอบแบบสอบถาม และเพิ่มเติมข้อมูลให้ถูกต้องครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการลงรหัส (coding) ข้อมูลแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของราษฎรตัวอย่าง โดยใช้สถิติอย่างง่าย ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่าเฉลี่ย (mean) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

2. การวิเคราะห์สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานเป็นการวิเคราะห์ทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดปากคลองอำเภอดงจังหวัดภูเก็ต ใช้สถิติ t-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และใช้สถิติ F-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป รวมถึงการ

วิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณ (multiple comparison test) ด้วยวิธีการของ Scheffe (บุญเรียง, 2542) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$) หรือที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ผลและวิจารณ์

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของราษฎรตัวอย่าง

1. เพศผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 55.75 เป็นเพศชาย ร้อยละ 44.25 และในส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.75

2. อายุผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 40 – 49 ปี ร้อยละ 41.59 รองลงมาคือมีอายุมากกว่า 59 ปี ร้อยละ 20.35 น้อยที่สุดมีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีอายุเฉลี่ย 46.27 ปี มากที่สุด 70 ปี และน้อยที่สุด 19 ปี

3. ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 34.51 มีระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษา ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 32.74 ตามลำดับ รองลงมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 24.78

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 62.83 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน ร้อยละ 3.90 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.90 คน มากที่สุด 7 คน และน้อยที่สุด 1 คน

5. จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 56.64 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 - 2 คน ร้อยละ 2.60 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.60 คน มากที่สุด 5 คน และน้อยที่สุด 1 คน

6. อาชีพหลักผลการศึกษาพบว่า ราษฎร

ตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและมีอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวน ทำไร่) เป็นอาชีพหลักในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 34.51 และร้อยละ 32.74 ตามลำดับ รองลงมาคืออาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 15.96 ในส่วนที่เหลือมีอาชีพทำธุรกิจส่วนตัวและมีอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 8.85 และ 7.97 ตามลำดับ

7. อาชีพรอง ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกมีอาชีพรอง ร้อยละ 82.30 ในส่วนที่เหลือไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 17.70

8. รายได้รวมของครัวเรือนต่อปี ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกมีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีน้อยกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 54.86 มีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 60,752.21 บาท มากที่สุด 200,000 บาท และน้อยที่สุด 10,000 บาท

9. รายจ่ายรวมของครัวเรือนต่อปี ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกมีรายจ่ายรวมของครัวเรือนต่อปีน้อยกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 52.21 มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 51,548.67 บาท มากที่สุด 150,000 บาท และน้อยที่สุด 10,000 บาท

10. ภูมิลาเนาเดิม ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกมีบ้านเรือนอยู่ดั้งเดิมในหมู่บ้านแห่งนี้ ร้อยละ 93.81 ในส่วนที่เหลือย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ร้อยละ 6.19

11. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกมีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 40 – 49 ปี ร้อยละ 38.05 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 39.88 ปี มากที่สุด 70 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี

12. การมีตำแหน่งทางสังคม ผลการศึกษา

พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 74.34 ในส่วนที่เหลือมีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 25.66

13. ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกเคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ร้อยละ 61.95 ในส่วนที่เหลือไม่เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ร้อยละ 38.05

14. การได้รับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 61.95 ในส่วนที่เหลือไม่เคยได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 38.05

15. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำดับแรกมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 53.98 และในส่วนที่เหลือมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 46.02 ราษฎรตอบคำถามได้คะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเฉลี่ย 8.49 คะแนน มากที่สุด 12 คะแนน และน้อยที่สุด 5 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดปลาคอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดปลาคอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต เมื่อแบ่งคะแนนการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดปลาคอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ตออกเป็น 5 ช่วงเท่าๆ กัน พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษา

ส่วนใหญ่ได้คะแนนการมีส่วนร่วม 73–95 คะแนน และ 51–72 คะแนนในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 44.25 และร้อยละ 41.59 ตามลำดับ ได้คะแนนการมี

ส่วนร่วมเฉลี่ย 78.81 คะแนน มากที่สุด 131 คะแนน และน้อยที่สุด 54 คะแนน รายละเอียดปรากฏตาม Table 1

Table 1 Participation' score of people in mangrove forest conservation in Bang La village, Pa Khlok sub-district, Thalang district, Phuket province.

Participation' score	n = 113	Percentage	Remark
Least participation score (28 – 50)	-	-	Mean score = 78.81
Less participation score (51 – 72)	47	41.59	Maximum score = 131
Moderate participation score (73 – 95)	50	44.25	Minimum score = 54
More participation score (96 – 117)	7	6.20	
Most participation score (118 – 140)	9	7.96	

ผลการหาค่าเฉลี่ยการตอบคำถามการมีส่วนร่วมแต่ละข้อและทุกข้อของราษฎรตัวอย่างทุกรายแล้วนำไปเปรียบเทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 หมายความว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อตรวจสอบระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดำบล จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดำบล ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา ราษฎรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 (2) การมีส่วนร่วมวางแผนงาน ราษฎรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 (3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ราษฎรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 และ (4) การ

มีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ราษฎรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต

ผลการทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต ปรากฏรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. อายุผู้ศึกษาได้แบ่งอายุของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ค่าช่วงของอายุที่มีค่าเท่ากับ 17 ปี มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่มีอายุน้อย (19–36 ปี) (2) ราษฎรที่มีอายุปานกลาง (37–53 ปี) และ (3) ราษฎรที่มีอายุมาก (54–70 ปี) พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($F = 2.691$, $p\text{-value} = 0.072$) แสดงว่า ราษฎรที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร

ป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

2. ระดับการศึกษาผู้ศึกษาได้แบ่งระดับการศึกษาของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่ไม่ได้เรียนหนังสือ/ประถมศึกษา (2) ราษฎรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/ปวช. และ (3) ราษฎรที่มีการศึกษาระดับปวท./ปวส./อนุปริญญา/ปริญญาตรี พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($F = 3.541$, $p\text{-value} = 0.032$) แสดงว่า ราษฎรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์รายคู่ พบว่า (1) ราษฎรที่ไม่ได้เรียนหนังสือ/ประถมศึกษา กับราษฎรที่มีการศึกษาระดับปวท./ปวส./อนุปริญญา/ปริญญาตรี และ (2) ราษฎรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/ปวช. กับราษฎรที่มีการศึกษาระดับปวท./ปวส./อนุปริญญา/ปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผู้ศึกษาได้แบ่งจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีค่าเท่ากับ 3.90 คนมาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย (1 – 3 คน) และ (2) ราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก (4 – 7 คน) พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($t = -1.890$, $p\text{-value} = 0.061$) แสดงว่า ราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผู้ศึกษาได้แบ่งจำนวนแรงงานในครัวเรือนของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่มีค่าเท่ากับ 2.60 คนมาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย (1 – 2 คน) และ (2) ราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก (3 – 5 คน) พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($t = -0.400$, $p\text{-value} = 0.690$) แสดงว่า ราษฎรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

5. อาชีพหลัก ผู้ศึกษาได้แบ่งอาชีพหลักของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรม (2) ราษฎรที่มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป และ (3) ราษฎรที่มีอาชีพหลักอื่นๆ (อาชีพประมง ค้าขาย และอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว) พบว่า อาชีพหลักเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($F = 14.089$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ราษฎรที่มีอาชีพหลักต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์รายคู่ พบว่า (1) ราษฎรที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรม กับราษฎรที่มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป และ (2) ราษฎรที่มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป กับราษฎรที่มีอาชีพหลักอื่นๆ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. รายได้ของครัวเรือน ผู้ศึกษาได้แบ่งรายได้ของครัวเรือนของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยรายได้ของครัวเรือนที่มีค่าเท่ากับ

60,752.21 บาท มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มได้แก่ (1) ราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนน้อย (น้อยกว่า 60,752.21 บาท) และ (2) ราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนมาก (มากกว่า 60,752.21 บาท) พบว่า รายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($t = -2.227$, $p\text{-value} = 0.028$) แสดงว่า ราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนมากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนน้อย

7. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ผู้ศึกษาได้แบ่งระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ค่าช่วงของระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานที่มีค่าเท่ากับ 23 ปี มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มได้แก่ (1) ราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่นาน (1 – 24 ปี) (2) ราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานปานกลาง (25 – 47 ปี) และ (3) ราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานนาน (48 – 70 ปี) พบว่า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($F = 2.030$, $p\text{-value} = 0.136$) แสดงว่า ราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

8. การมีตำแหน่งทางสังคม ผู้ศึกษาได้แบ่งการมีตำแหน่งทางสังคมของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และ (2) ราษฎรที่มีตำแหน่งทางสังคม พบว่า การมีตำแหน่งทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($t = -14.635$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ราษฎรที่มีตำแหน่งทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยราษฎรที่มีตำแหน่งทางสังคมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าราษฎรที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

9. ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ผู้ศึกษาได้แบ่งประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่ไม่มีประสบการณ์ฯ และ (2) ราษฎรที่มีประสบการณ์ฯ พบว่า ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($t = -2.614$, $p\text{-value} = 0.010$) แสดงว่า ราษฎรที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยราษฎรที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าราษฎรที่ไม่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

10. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ผู้ศึกษาได้แบ่งความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนน้อย และ (2) ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมาก พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ($t =$

0.394, p-value = 0.694) แสดงว่า ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนใน

พื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

รายละเอียดผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ปรากฏตาม Table 2

Table 2 Factors affecting people participation in mangrove forest conservation in Bang La village, Pa Khlok sub-district, Thalang district, Phuket province.

Independent variables	t-test	F-test	p-value
1. Age		2.691	0.072
2. Educational level		3.541	0.032*
3. Number of household member	1.890		0.061
4. Number of household labor	-0.400		0.690
5. Major occupation		14.089	< 0.001**
6. Household income	-2.227		0.028*
7. Resettled period		2.030	0.136
8. Social position	-14.635		< 0.001**
9. Experienced in mangrove forest resource conservation	-2.614		0.010*
10. Knowledge about mangrove forest resource conservation	0.394		0.694

Remark * = Statistically significant at the 0.05 level ** = Statistically significant at the 0.01 level

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่บ้านบางลาดำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่าราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอายุเฉลี่ย 46.27 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.90 คน และ 2.60 คน ตามลำดับ มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและมีอาชีพเกษตรกรกรรม (ทำสวน ทำไร่) เป็นอาชีพหลักในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอาชีพรอง มีรายได้และรายจ่ายของ

ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 60,752.21 บาท และ 51,548.67 บาท ตามลำดับ มีภูมิลำเนาเดิมตั้งบ้านเรือนอยู่ดั้งเดิมในหมู่บ้าน มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 39.88 ปี ราษฎรตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เคยได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อย

2. ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาดำบลป่าคลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่าราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.81 จำแนกเป็น (1) การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหาอยู่

ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.93 (2) การมีส่วนร่วมวางแผนงานอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.99 (3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.76 และ (4) การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.58

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลปาดลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่า ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ตำแหน่งทางสังคม และประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ราษฎรมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา ตำบลปาดลอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมเท่ากับ 2.81 หน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์เชิงรุกในทุกรูปแบบเพื่อส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในระดับที่สูงมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น การประชุมชี้แจงราษฎรในพื้นที่เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การประชาสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนผ่านสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

2. ระดับการศึกษาอาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ดังนั้น หน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงควรเชิญชวนราษฎรที่มีการศึกษาสูง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และสร้างอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรที่มีรายได้น้อยให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น จะสามารถทำให้มีแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

3. การมีตำแหน่งทางสังคมและประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา ดังนั้น หน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรประสานความร่วมมือจากราษฎรที่มีตำแหน่งทางสังคม และที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้เข้ามาเป็นแนวร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ และร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษาเพิ่มมากขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2551. แผนปฏิบัติการฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อน. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, กรุงเทพฯ. (อัคราณา)
- _____. 2560. ป่าชายเลน: พื้นที่ป่าชายเลนในอดีต. แหล่งที่มา: http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/mangroves_doc08/#.WgE5TU05Onc, 2 กันยายน 2560.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. 2542. สถิติวิจัย 1. พี เอ็น การพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทักษะคดี : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524. หลักการวิจัยทางการศึกษา. ทวีกิจการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 6 (ภูเก็ต). 2560. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสำรวจตรวจสอบพื้นที่และการใช้ประโยชน์ป่าชายเลนของชุมชนและท้องถิ่น พื้นที่ตำบลปากคลองอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 6 (ภูเก็ต), ภูเก็ต.

Krejcie, R. V. and E. W. Morgan. 1970.

Educational and Psychological Measurement.

Texas University, Texas.

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นกเงือกโดยชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แม่ น้ำ ภา ชี

Hornbill Community-based Conservation Initiative in Maenam Pachee Wildlife Sanctuary

จิราภรณ์ เทียมพันธุ์พงศ์¹

Jiraporn Teampanpong^{1*}

ประทีป เหมพยัคฆ์²

Pratheep Hermpayak²

ABSTRACT

This research aims to develop hornbill community-based conservation (HBCBC) by Karen people in Phurakam village of Maenam Pachee Wildlife Sanctuary (MPWS). We used the rapidrural appraisal to assess a current socio-economic status and conducted an in-depth interview with 50 households about hornbills, its conservation, and human disturbances. A focus-group interview was conducted with HBCBC members on the same issues before and after the participation. The majority of Karen villagers and HBCBC members are farmers and temporarily employed. Most of them are poor and depends on natural resources from the forest year-round. Both sample groups had some ecological knowledge about hornbills, held positive attitudes toward hornbills and its conservation and showed their support. However, both groups did not understand the effects of human disturbance on hornbills. After participation, some conceptual changes emerge toward hornbill and its conservation. The result also explained that only positive attitudes toward hornbills and its conservation did not bring critical attention to work with HBCBC due to work schedule conflict. Therefore, reasonably monetary support plays a key role in participation due to poverty. HBCBC members made several suggestions improve conservation actions including ecotourism. The other issue raise for long-term success is team unity. This research illustrates the capacity of local people to do scientific work by filling the gap between scientific and local communities with some challenges but providing opportunities, time, flexibility, and more training could yield acceptable results. Therefore CBC is one among many tools to protect biodiversity in protected areas influenced by a human.

¹ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 109000

²เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำ ภา ชี กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

* Corresponding author; e-mail address: jiraporn.tea@ku.th

รับต้นฉบับ 19 มกราคม 2561 รับตีพิมพ์ 8 พฤษภาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมในโครงการอนุรักษ์นกเงือกโดยชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีโดยประเมินสถานภาพชุมชนอย่างเร่งด่วนเพื่อทราบลักษณะพื้นฐานของชุมชน และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง 50ครัวเรือนเกี่ยวกับนกเงือก การอนุรักษ์นกเงือก และผลกระทบจากกิจกรรมมนุษย์ นอกจากนี้มีการสัมภาษณ์แบบกลุ่มกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการอนุรักษ์นกเงือกในประเด็นเดียวกันก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ผลวิจัยพบว่ากะเหรี่ยงบ้านพระกำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง มีฐานะยากจนและพึ่งพิงทรัพยากรจากป่าตลอดปีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับนกเงือก มีความคิดเห็นทางบวกต่อนกเงือกและการอนุรักษ์นกเงือก และยินดีให้การสนับสนุนการอนุรักษ์นกเงือก แต่ยังไม่เข้าใจว่ากิจกรรมของมนุษย์เป็นปัจจัยคุกคามทางอ้อมต่อนกเงือก หลังเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือก เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ต่อกิจกรรมเพื่อนุรักษ์นกเงือกให้ประสบความสำเร็จ และความคิดเห็นทางบวกต่อนกเงือกเพียงลำพังไม่ได้ทำให้มีการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือกมากเพราะต้องประกอบอาชีพหารายได้จนเงือครอบครัวดังนั้นคำตอบแทนที่สมเหตุผลจึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นกเงือกเนื่องจากความยากจน หลังเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือกผู้เข้าร่วมฯ สามารถแนะนำกิจกรรมกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์นกเงือกให้ดีขึ้น รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเด็นอื่นที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการฯ ได้แก่ความสามัคคีของทีมงานงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านพระกำ มีศักยภาพเป็นผู้ช่วยวิจัยเก็บข้อมูลและอนุรักษ์นกเงือกอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ โดยช่วยเติมเต็มการทำงานวิทยาศาสตร์และงานของชุมชน แม้จะมีอุปสรรคบางประการ แต่การให้โอกาส เวลา ความยืดหยุ่นและการฝึกอบรม สามารถผลิตผลงานที่ยอมรับได้ และการอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนยังเป็นเรื่องยุทธวิธีที่ดีในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่อนุรักษ์ที่ได้รับอิทธิพลจากมนุษย์

คำนำ

นกเงือกทั้ง 13 ชนิดที่พบในประเทศไทยเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองและทุกชนิดจัดเป็นสัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม (Threatened species) ยกเว้นนกเงือก (สพ., 2560) การลดลงของประชากรนกเงือกมีสาเหตุหลักมาจากการรบกวนของมนุษย์ทำให้สูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยและหย่อมป่าที่ส่งผลต่อคุณภาพของถิ่นที่อยู่อาศัยและการล่า (Pattanavibool and Dearden, 2002) ขณะที่การดำรงพันธุ์ของนกเงือกต้องอาศัยป่าที่มีต้นไม้ใหญ่สำหรับทำรังและผลไม้ที่มากพอจะเป็นอาหารได้ตลอดปีเนื่องจากนกเงือกมีบทบาท

ทางนิเวศด้วยการกระจายพันธุ์ไม้ (Poonswad *et al.*, 2013) ดังนั้นการสูญพันธุ์ของนกเงือกจึงมีผลต่อความสมบูรณ์ของป่าไม้

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีพบนกเงือกอย่างน้อย 4 ชนิด ได้แก่ นกกาก้าง (Great hornbill: *Buceros bicornis*) นกเงือกกรามช้าง (Wreathed hornbill: *Rhyticeros undulatus*) นกเงือกสีน้ำตาล (Tickell's Brown Hornbill: *Ptilolemus tickelli*) และนกเงือก (Oriental-pied Hornbill: *Anthraceros albirostris*) แต่มีความหนาแน่นของโพรงรังเพียง 0.25 รัง/ตร.กม. (Teampanpong, 2014) ซึ่ง

น้อยกว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติ
ดงพญาไฟ-สุโขทัยและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขา
แข้งที่มีความหนาแน่น 3.3, 2.1 และ 0.55 รัง/ตร.กม.
(Poonswad *et al.*, 2012) ตามลำดับแม้แต่นกเงือกที่
ปรับตัวต่อป่ารุ่นสองและขอบป่าได้ดี (Poonswad,
1993) ยังพบโพรงรังห่างจากหมู่บ้านพระกำซึ่งตั้ง
อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีอย่างน้อย
2.5 กิโลเมตร (Teampanpong, 2014) จึงอาจกล่าวได้
ว่า กิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ซึ่งมีชุมชนกะเหรี่ยง
ตั้งอยู่ 2 ชุมชน และมีการเดินทางเข้า-ออกจากป่าทั้ง
ปี เป็นปัจจัยคุกคามต่อการดำรงชีวิตและการมีชีวิตรอด
ของนกเงือก ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์จึงเป็นทางเลือกที่ดี

เป็นที่ยอมรับว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
โดยชุมชน (community-based conservation) มีส่วน
สำคัญในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพใน
ระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (Newing *et al.*, 2011) แต่
การบรรลุเป้าหมายการอนุรักษ์และบรรเทาความ
ยากจนไปพร้อมกันไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้นการจ่าย
เงินอุดหนุนโดยตรง (direct payment) เพื่อให้บริการ
ด้านการอนุรักษ์ (conservation services) พร้อม
สร้างผลประโยชน์ต่อชุมชน (Clements *et al.*, 2013)
อาจเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมใน
อนุรักษ์นกเงือกของชุมชนโดยมีการเก็บข้อมูลตาม
กระบวนการวิจัยอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ผ่านการ
สำรวจโพรงรัง ฝ้าพดุกรมนกเงือกและซ่อมแซม/
ปรับปรุงโพรงรัง ตามโครงการต้นแบบที่อุทยาน
แห่งชาติดงพญาไฟ-สุโขทัยที่สามารถทำให้เกิดลูกนก
เงือก 6 ชนิด ไม่น้อยกว่า 498 ตัวในระยะเวลา 20 ปี
(Poonswad *et al.*, 2005; Poonswad *et al.*, 2012)
งานวิจัยนี้จึงพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมใน
การอนุรักษ์นกเงือกอย่างเป็นวิทยาศาสตร์โดยให้

ชุมชนร่วมเก็บข้อมูลนิเวศวิทยาของนกเงือกศึกษา
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและความคิด
เห็นต่อนกเงือกและการอนุรักษ์นกเงือก รวมไปถึง
การศึกษาการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ต่อนกเงือกและ
การอนุรักษ์และการรบกวนของมนุษย์เพื่อเป็นข้อมูล
พื้นฐานในการสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์นก
เงือกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและ
การจัดการพื้นที่อนุรักษ์

อุปกรณ์และวิธีการ

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสม (mixed method)
โดยกลุ่มประชากรที่ศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่
ในกลุ่มบ้านพระกำ หมู่ 6 ต. ตะนาวศรี อ. สวนผึ้ง
จ. ราชบุรี ที่ตั้งอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำ
ภาชี ทำการประเมินสภาพชุมชนอย่างรวดเร็ว (rapid
rural appraisal) ด้วยการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือน
จำนวน 50 ราย ที่มีผู้อาศัยอยู่ระหว่างการเก็บข้อมูล
จากครัวเรือนทั้งหมด 58 ครัวเรือน เพื่อศึกษาลักษณะ
พื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และการรับรู้เกี่ยวกับ
นกเงือกและความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์นก
เงือก หลังจากนั้นจึงทำการประชาสัมพันธ์โครงการ
อนุรักษ์นกเงือกและรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครง
การฯ โดยสมัครใจ เพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก
แบบกลุ่ม (focus-group interview) ก่อนเข้าร่วมการ
ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการวิจัยและอนุรักษ์นก
เงือกเพื่อศึกษาเทคนิคการค้นหาและสำรวจโพรงรัง
ของนกเงือก การศึกษาพฤติกรรมและการซ่อมแซม/
ปรับปรุงโพรงรังให้นักเงือกรวม 15 คน หลังจากนั้น
ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ปฏิบัติการในภาคสนาม
เพื่อค้นหาและสำรวจโพรงรังของนกเงือก ศึกษา
พฤติกรรม และการซ่อมแซม/ปรับปรุงโพรงรังให้
นกเงือกพร้อมทั้งเก็บข้อมูลวิทยาศาสตร์ตามที่ได้

รับการฝึกอบรม ในพื้นที่ 100 ตารางกิโลเมตรของ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีด้านตะวันตกซึ่ง
อยู่ติดกับกลุ่มบ้านพระกำ ระหว่างเดือนมกราคม –
ธันวาคม 2560 หลังจากนั้นจึงเข้าร่วมการสัมภาษณ์
เชิงลึกแบบกลุ่ม (focus-group interview) รวม 10 คน

ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลผลด้วย
วิธีเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ
(percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (SD) เพื่ออธิบายลักษณะประชากร การ
ดำรงชีวิต และความคิดเห็นเกี่ยวกับนกเงือก การ
อนุรักษ์นกเงือกและผลกระทบของมนุษย์และใช้
สถิติอนุมาน ได้แก่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วย
Kendall's Tau-b และ Point Biserial Correlation
นอกจากนี้ได้ใช้Mann-Whitney U Testทดสอบความ
แตกต่างของลักษณะโพรงรังก่อนและหลังซ่อม
แซม/ปรับปรุงที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05นอกจากนี้
ได้วิเคราะห์ผลด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ด้วยการกำหนด
กรอบการวิเคราะห์ (analytic framework) เพื่อเปรียบเทียบ
รูปแบบความเหมือนและแตกต่างของข้อมูล
(constant comparative: Kruger and Casey 2009) ที่
สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ เกี่ยว
กับนกเงือกและการอนุรักษ์ก่อนและหลังเข้าร่วม
โครงการอนุรักษ์นกเงือก

ผลและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านพระกำ

บ้านพระกำมีครัวเรือนอาศัยอยู่ 50 จาก 58
ครัวเรือนระหว่างการประชุมสถานภาพชุมชนอย่าง
รวดเร็วมีประชากรรวม 236 คน แบ่งเป็นเพศชาย
ร้อยละ 52.54 เพศหญิงร้อยละ 47.46 จำแนกเป็นผู้มี
งานทำร้อยละ 52.54 และว่างงานร้อยละ 47.46 กลุ่ม
ตัวอย่างร้อยละ 54.00 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
ลงมาคือ รับจ้าง (ร้อยละ 40.00) และค้าขาย (ร้อยละ

4.00) และร้อยละ 54.96 ของกลุ่มตัวอย่างได้รับการ
ศึกษาในระบบโดยมีผู้จบการศึกษาระดับประถม
ศึกษาตอนปลายมากที่สุดร้อยละ 17.56

ครัวเรือนตัวอย่างมีรายได้สุทธิเฉลี่ย 93,296.02
บาท/ปี และรายจ่ายเฉลี่ย 23,040.41 บาท/คน/ปี ซึ่ง
ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดราช
บุรีของพ.ศ. 2559 ที่ 32,808 บาท/คน/ปี (สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ 2560) โดยมีครัวเรือนตัวอย่างมากถึง
ร้อยละ 82.00 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเส้นความยากจน
ด้านรายจ่ายของจังหวัดราชบุรี แสดงให้เห็นว่าชาว
บ้านพระกำส่วนใหญ่มีฐานะยากจน นอกจากนี้ยังพบ
ว่าค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับ
อาชีพ (Kendall's tau_b = 0.50, N = 50, P < 0.01)
โดยอาชีพเกษตรกรและค้าขายมีค่าใช้จ่ายในการ
ประกอบอาชีพสูงกว่าอาชีพรับจ้างอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ (U = 96, Z = -3.99, N = 20 and 29, P <
0.01) แสดงว่าผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรและค้าขาย
มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 ใช้น้ำจากป่าเพื่อ
การอุปโภค บริโภคและเกษตรกรรม ร้อยละ 86.00
ใช้ทรัพยากรไม้จากป่า โดยใช้ไม้ไผ่เพื่อทำฟากและ
ผนังบ้านโดยมีการตัดไม้ไผ่เพื่อซ่อมแซมและสร้าง
บ้านประมาณ 4,305 ลำ/ปีและตัดไม้ยืนต้นทำเสา
และคานบ้านประมาณ 72 ต้น/ปีและพบการเก็บเศษ
ไม้ทำฟืนหุงต้มในกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.00 เฉลี่ย
2,070.86± 1861.54 กิโลกรัม/ครัวเรือน/ปี และพบ
การเก็บหาของป่า 14 ชนิด ของกลุ่มตัวอย่างร้อย
ละ 82.00เรียงตามปริมาณการใช้ประโยชน์มาก
ที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ ผักกูด หน่อไม้ ผักเหลียง
ยอดหวาย เห็ดโคน หางไหล ตำลึง สะตอป่า น้ำ
ผึ้งลูกเนียง, ผักกุ่ม, ดอกบอน ระกำเปรี้ยว และผัก
แว่นรวมประมาณ 2,161 กิโลกรัม/ปี แบ่งเป็นใช้ใน
ครัวเรือน 1,514 กิโลกรัม/ปี และขาย 647 กิโลกรัม/

ปี คิดเป็นมูลค่าจากการขาย 20,110 บาทโดยมีการเก็บของป่า 43.14 ± 69.21 กิโลกรัม/ครัวเรือนและมีการจับสัตว์น้ำเป็นอาหารรวม 17 ชนิดในกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68.00 รวม 1,485.2 กิโลกรัม/ปี หรือ 78.12 ± 124.06 กิโลกรัม/ครัวเรือน/ปีเรียงตามปริมาณการใช้ประโยชน์มากที่สุดไปถึงน้อยที่สุด ได้แก่ ปลาเถียน, ปลานิล, ปลากระทิง, ปลากระสูบ, ปลากัง, ปลาหมอ, ปลาตะเพียน, ปลาพลวงหิน, ปลาชีว, ปลาหางแดง, ปลาสวาย, ปลาไน, ปลาตะกรับ, ปลาหลด, กบภูเขา, ตะพานน้ำ และกิ้งกือ

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 72.00 มีความคิดเห็นว่าการดำรงชีวิตส่งผลกระทบต่อดิน น้ำป่าไม้และสัตว์ป่า โดยปัญหาของดินและน้ำเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีในการเกษตรและการใช้น้ำทำการเกษตรมากขึ้น ขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 12.00 มองว่าการดำรงชีวิตส่งผลกระทบต่อป่าไม้ด้วยเพราะมีการตัดไม้เพื่อนำมาใช้ในครัวเรือนจึงทำให้มีต้นไม้ลดลงเนื่องจากป่าพื้นตัวไม่ทันแต่ไม่เข้าใจว่าการเก็บเศษไม้ทำฟืนเป็นส่วนหนึ่งที่รบกวนวงจรการหมุนเวียนสารอาหารในระบบนิเวศ (Ellison *et al.*, 2005) และมีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 4.00 มองว่าสัตว์ป่าหายไปเพราะการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในไร่ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มองเห็นผลกระทบของการดำรงชีวิตต่อทรัพยากรธรรมชาติได้ชัดเจนเมื่อผลกระทบนั้นก่อให้เกิดผลเสียแก่ตนเองแต่ไม่เข้าใจผลกระทบต่อป่าไม้ที่มีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ (Stiling, 2015)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 84.00 มองว่าป่าในพื้นที่เสื่อมโทรมลง โดยสังเกตจากปริมาณน้ำในลำธารที่น้อยลง (ร้อยละ 22.00) จำนวนของปลาที่จับได้น้อยลง (ร้อยละ 21.00) จำนวนสัตว์ป่าที่พบน้อยลง (ร้อยละ 20.00) และปริมาณของป่าที่เก็บหา

ได้ลดลง (ร้อยละ 12.00) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.00 ยืนยันจะดำรงชีวิตในพื้นที่ต่อไปแม้ว่าป่าจะเสื่อมโทรมลงจนไม่อาจดำรงชีวิตได้เช่นเดิม เพราะเป็นบ้านเกิด ไม่มีที่ดินที่อื่นให้ย้ายไปได้ และมีเพียงร้อยละ 16.00 ที่เสนอให้ช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติลดการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติและขอการสนับสนุนภาครัฐในการหางานที่ทำให้ลดการพึ่งพิงธรรมชาติลง ขณะที่ร้อยละ 34.00 คิดว่าอาจจะต้องย้ายที่อยู่

การรับรู้เกี่ยวกับนกเงือกและความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นกเงือก

การศึกษาความคิดเห็นต่อนกเงือก พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34.00 คิดถึงจำนวนนกเงือกที่เคยมีมากในอดีต รองลงมาร้อยละ 32.00 คิดถึงป่าที่สมบูรณ์ที่เป็นที่อยู่อาศัยของนกเงือก ร้อยละ 18.00 คิดถึงนกขนาดใหญ่ สีดำและสวยงาม และร้อยละ 16.00 คิดถึงพฤติกรรมของนกเงือก เช่น การอพยพเสียงร้องดัง การทำรังในโพรงไม้และการเลี้ยงลูก นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50.00 มองความสัมพันธ์ของนกเงือกกับป่าไม้เป็น 4 ประเด็น คือ 1) นกเงือกอาศัยในป่าสมบูรณ์ ป่าที่มีนกเงือก ต้องมีทรัพยากรอื่นสมบูรณ์ด้วย 2) นกเงือกทำหน้าที่กระจายขยายพันธุ์พืช 3) นกเงือกมีความสัมพันธ์กับต้นไม้ขนาดใหญ่เมื่อมีต้นไม้ขนาดใหญ่มากจึงเป็นป่าต้นน้ำที่สมบูรณ์ ชุมชนจะมีน้ำใช้สมบูรณ์ 4) นกเงือกมีความสัมพันธ์กับพืชและสัตว์ป่าในระบบนิเวศแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาของนกเงือก และสังเกตเห็นการลดลงของประชากรนกเงือกเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตและเข้าใจความสำคัญของนกเงือกและความสัมพันธ์ของนกเงือกกับสิ่งมีชีวิตอื่น ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างทุกราย (ร้อยละ 100.00) สนับสนุนการอนุรักษ์นกเงือก

แต่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34.00 ไม่สามารถระบุความสำคัญของนกเงือกต่อชุมชนได้ ขณะที่ร้อยละ 32.00 บอกว่านกเงือกเป็นดัชนีบอกความสมบูรณ์ของป่า ร้อยละ 18.00 มองว่าเป็นสัตว์ของชุมชน และร้อยละ 10.00 มองว่าเป็นมรดกที่ต้องรักษาให้คนรุ่นหลัง

สำหรับความคิดเห็นต่อผลกระทบของการดำรงชีวิตต่อนกเงือกพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.00 มองว่าวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนไม่มีผลกระทบต่อนกเงือกเพราะนกเงือกอยู่ในป่าลึกมีเพียงกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 8.00 ที่เห็นว่าการดำรงชีวิตเช่น การล่านกเงือกและคนเข้าป่าหาของป่าจำนวนมากทำให้นกเงือกตื่นคนหรือการตัดไม้ที่เป็นพืชอาหารหรือโพรงรังของนกเงือก

กลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 20.00 ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการอนุรักษ์นกเงือกโดยอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ต้องประกอบอาชีพร้อยละ 48.00 มีปัญหาสุขภาพและอายุมากร้อยละ 20.00 และเกรงปัญหาความขัดแย้งกับคนทำผิดกฎหมายและไม่ชอบเดินป่า/ไม่ชอบทาอย่างละ ร้อยละ 4.00

สามารถกล่าวได้ว่าชาวบ้านพุระกำมีความคิดเห็นทางบวกต่อนกเงือกเข้าใจในเวทีของนกเงือกบางประการในระดับที่ตั้งเกดเห็นการลดลงของประชากรนกเงือกและเห็นด้วยอย่างยิ่งในการอนุรักษ์นกเงือกแต่มีส่วนน้อยที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มที่ เพราะมีฐานะยากจนและต้องประกอบอาชีพ

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือก

มีผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือกร้อยละ 28.00 ของครัวเรือนทั้งหมด ทุกคนเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 33.6 ± 8.89 ปี และร้อยละ 66.67 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่มีอายุน้อยกว่ามีการ

ศึกษาสูงกว่า ($r_{pb} = -0.46, N = 15, P = 0.04$) ร้อยละ 40.00 ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทำการเกษตร รองลงมาคือ รับจ้างร้อยละ 53.33 และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร้อยละ 6.67 มีรายได้ครัวเรือนสุทธิเฉลี่ย $44,195.52 \pm 51,887.02$ บาท/คน/ปี และรายจ่ายเฉลี่ย $34,515.65 \pm 39,354.92$ บาท/คน/ปี โดยร้อยละ 26.67 มีฐานะยากจนเพราะมีรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ. 2559 ที่ 32,808 บาท/คน/ปี

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกคนพึ่งพิงน้ำจากป่าและร้อยละ 93.33 ใช้ไม้ไฟทำฟากและผนังบ้าน โดยตัดไม้ไฟคนละ 50.33 ± 41.81 ลำ/ปี และร้อยละ 80.00 ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ เก็บเศษไม้เพื่อทำฟืน หุงต้มในครัวเรือนเฉลี่ย 972.50 ± 517.37 กิโลกรัม/คน/ปี และผู้เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 85.71 มีการเก็บของป่า รวม 7 ชนิด ได้แก่ ผักเหลียง เห็ดโคน ผักกูด น้ำผึ้ง ผักกุ่ม สะตอป่า และหน่อไม้ โดยแต่ละคนเก็บของป่าเฉลี่ยประมาณ 32.58 ± 32.53 กิโลกรัม/ปี นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 66.67 ใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอาหารในครัวเรือนเป็นปลา 8 ชนิด ได้แก่ ปลานิล ปลาช่อน ปลาน้ำดอกไม้ ปลาสร้อย ปลาเวียน ปลากัง ปลาหมอ และปลากระสูบ และตะพาน้ำรวม 158.5 กิโลกรัม/ปี เฉลี่ยคนละ 15.85 ± 14.33 กิโลกรัม/ปี

ผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือกมีความเห็นว่าการดำรงชีวิตของตนเองส่งผลต่อดินและน้ำ ร้อยละ 53.33 และ 46.67 ตามลำดับ โดยมีสาเหตุมาจากการปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตรแม้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มองว่าการดำรงชีวิตของตนไม่มีผลต่อป่าไม้ แต่ร้อยละ 86.67 กังวลต่อความเสื่อมโทรมของป่าไม้โดยสังเกตจากปริมาณน้ำจากป่าน้อยลง (ร้อยละ 40.00) จำนวนของปลาที่จับและสัตว์ป่าที่พบน้อยลง (ร้อยละ 33.33) และปริมาณของป่าที่

เก็บหาได้ลดลง (ร้อยละ 26.67) ซึ่งเมื่อสอบถามว่า หากป่าเสื่อมโทรมจนไม่สามารถดำรงชีวิตได้ ร้อยละ 80.00 ยืนยันว่าต้องอยู่ที่หมู่บ้านต่อไปเพราะเป็นบ้านเกิดซึ่งสัมพันธ์กับผู้ที่มียุมาก ($r_{pb} = 0.66$, $N = 15$, $P < 0.01$) โดยทุกคน (ร้อยละ 100) เห็นพ้องว่าต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

การมีส่วนร่วมในการวิจัยและอนุรักษ์นกเงือก

ผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือกใช้เวลาทำงานในภาคสนามรวม 102 วันระหว่างเดือนมกราคม – มิถุนายน และ เดือนตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2560 จำแนกได้เป็นเวลาที่ใช้ในการสำรวจโพรงรัง 29 วัน การเฝ้าพฤติกรรมของนกเงือก 28 วัน และการซ่อมแซมและปรับปรุงโพรงรังของนกเงือก 45 วัน

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เริ่มสำรวจโพรงรังของนกเงือกบนต้นไม้โพรงรังเก่าที่ค้นพบโดย Teampamong (2014) ระหว่าง พ.ศ. 2553–2555 รวม 29 ต้นซึ่งเป็นต้นที่เคยมีนกเงือกใช้ทำรัง 17 ต้น รวมทั้งค้นหาโพรงรังใหม่ไปพร้อมกัน พบนกเงือก 9 ครอบครัว ผลิตลูกนกได้ 10 ตัวโดยต้นไม้ที่นกเงือกใช้ทำรัง ได้แก่ ไข่เจียว (*Parashorea stellata*) ละมุดป่า (*Mudhuca* sp.) สมอพิเภก (*Terminalia bellerica* Roxb.) สมพง (*Tetrameles nudiflora*) สีเสียด (*Homalium zeylanica*) และตองเต่า (*Pterospermum cinnamomeum* Kurz) โดยเป็นการทำรังในโพรงรังเก่า 4 ต้นของนกเงือกกรมช้าง 2 ครอบครัว นกเงือกสีน้ำตาล 1 ครอบครัว และนกเงือก 1 ครอบครัว มีอัตราการสูญเสียโพรงรังเก่า 2.6 โพรง/ปี โดยมีสาเหตุมาจากไฟป่า เถาวัลย์พันต้นไม้จนล้ม และสภาพโพรงรังไม่เหมาะสมนอกจากนี้ยังพบโพรงรังใหม่ 5 โพรง ที่ใช้โดยนกสีน้ำตาล 2 ครอบครัว บนต้นสมพง 1 ต้น นกเงือก 2 ครอบครัว บนต้นสมพง 1 ต้น และนกเงือกกรมช้าง 1 ครอบครัว

บนต้นสีเสียด คิดเป็นความหนาแน่นของโพรงรัง 0.09 รัง/ตร.กม. เนื่องจากโพรงรังใหม่ที่พบทั้งหมดเป็นของนกเงือกขนาดเล็ก คือนกเงือกสีน้ำตาลและนกเงือกที่อยู่บนต้นไม้ต้นเดียวกัน แสดงถึงภาวะขาดแคลนโพรงรังที่เหมาะสมและไม่พบการทำรังของนกเงือกอปรกับกับความหนาแน่นของโพรงรังที่น้อยกว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติภูโศ-สุโขทัย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง 36.67, 23.33, และ 6.11 เท่า ตามลำดับ แสดงถึงความน่าเป็นห่วงในการอยู่รอดของนกเงือกขนาดใหญ่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีด้านตะวันตก

ผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือกศึกษาพฤติกรรมของนกเงือกกรมช้าง นกเงือกสีน้ำตาล และนกเงือกชนิดละ 2 รัง พบว่านกเงือกขนาดเล็กมีการป้อนหนอนและกิ่งก้านให้แม่และลูกนกเงือก นอกจากผลไม้ โดยนกเงือกมีความถี่ในการเข้าป้อนอาหารมากกว่านกเงือกสีน้ำตาลและนกเงือกกรมช้าง และจากการรวบรวมเมล็ดพืชอาหารนกเงือกได้ 9 ชนิด ได้แก่ ส้มโม่ (*Horsfieldia* sp.) ค้อ (*Livistona jenkinsiana*) ยางโอน (*Polyalthia* sp.) ไทร (*Ficus* sp.) *Chisocheton ceramicus* ตาเสือใหญ่ (*Aglaia spectabilis*) ตาเสือ (*Dysoxylum* sp.) ตาเสือสาย (*Aphanamixis polystachya*) และเลื้อด (*Knema* sp.) อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไม่สามารถจำแนกชนิดพืชอาหารได้ทันทีระหว่างการเฝ้าพฤติกรรมที่โพรงรัง และต้องการการฝึกอบรมเพิ่มเติมแม้จะมีคู่มือภาพสีประกอบ

ผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือกซ่อมโพรงรังเก่าของนกเงือก 10 โพรง ที่เคยถูกใช้โดยนกเงือกกรมช้าง 6 โพรง นกเงือกสีน้ำตาล 2 โพรง และนกเงือก 2 โพรง โดยปัญหาที่พบคือ ขนาดปากโพรงรัง

ไม่เหมาะสมร้อยละ 90.00 พื้นโพรงทรุดและพื้นที่ภายในโพรงเล็กเกินไปอย่างละร้อยละ 80.00 และเพดานของโพรงเตี้ยเกินไปร้อยละ 10.00 ซึ่งลักษณะของโพรงที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก่อนและหลังซ่อมแซม ได้แก่ เส้นผ่านศูนย์กลางโพรงด้านกว้าง ($z = 2.67, P < 0.01$), ความสูงของเพดานโพรงรัง ($z = 2.37, P = 0.02$) และความลึกของพื้นโพรง ($z = 2.70, P < 0.1$)

มีการปรับปรุงโพรงรังในธรรมชาติให้นกกาฮัง นกเงือกกรามช้าง นกเงือกสีน้ำตาล และนกเงือก 1, 3, 3, และ 4 โพรงตามลำดับ โดยพบว่าปัญหาหลักที่พบในทุกโพรงคือ พื้นที่ภายในโพรงมีขนาดเล็ก ร้อยละ 100.00 พื้นโพรงทรุดและขนาดปากโพรงไม่เหมาะสมพบเท่ากันร้อยละ 72.73 และพบว่าลักษณะที่ก่อนและหลังปรับปรุงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เส้นผ่านศูนย์กลางโพรงด้านลึก ($z = 2.52, P = 0.01$), เส้นผ่านศูนย์กลางโพรงด้านกว้าง ($z = 2.81, P < 0.01$), ความสูงของเพดานโพรงรัง ($z = 2.52, P = 0.01$) และความลึกของพื้นโพรง ($z = 2.50, P = 0.01$)

การเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ของผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือก

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์เกี่ยวกับนกเงือกและการอนุรักษ์นกเงือกใช้การเปรียบเทียบจำนวนคำตอบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกลุ่มก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งจำแนกได้เป็น 8 ประเด็นหลัก ดังแสดงดัง Table 1 ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์นกเงือกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ที่ชัดเจนใน 5 ประเด็น ได้แก่

1. เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยาของนกเงือกที่หลากหลายขึ้น (ข้อที่ 2 ใน Table 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมของนกเงือกและปัจจัยจำกัดในการดำรงชีวิตของนกเงือก
2. เกิดความเข้าใจมากขึ้นว่าความสำเร็จในการอนุรักษ์นกเงือกมีอุปสรรคหลัก คือ ความสามัคคีของทีมงานและการได้รับการสนับสนุนภายนอกให้การสนับสนุน นอกจากนี้ปัญหาสุขภาพและค่าตอบแทนในการทำงานอย่างไรก็ตามค่าตอบแทนและตำแหน่งงานที่มั่นคงยังมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์นกเงือกเช่นเดิมแต่มีจำนวนผู้ให้ความสำคัญน้อยลง (ข้อที่ 5 ใน Table 1)
3. เกิดการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจหลังเข้าร่วมโครงการฯ จากที่เคยมองว่ากิจกรรมของมนุษย์ไม่เป็นปัจจัยคุกคามต่อการดำรงชีวิตและการอยู่รอดของนกเงือกเป็นกิจกรรมของมนุษย์ทั้งขณะอยู่ในป่าและกิจกรรมดำรงชีวิตในชุมชนใกล้เคียง ล้วนส่งผลกระทบต่อนกเงือก (ข้อที่ 6 ใน Table 1)
4. เกิดแนวคิดใหม่เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์นกเงือกที่หลากหลายขึ้น และสะท้อนถึงความสำคัญของการขยายการสร้างตระหนักถึงความสำคัญของนกเงือกและการอนุรักษ์นกเงือกไปยังกลุ่มคนจากทั้งในชุมชนและนอกชุมชนรวมไปถึงเด็กและเยาวชน (ข้อที่ 7 ใน Table 1)

Table 1 Conceptual changes of HBCBC's members toward hornbills (n = no. of interviewees).

Opinions	Before(n=15)	After (n=10)
1) Opinions and thoughts about hornbills		
1. There were many hornbills in the past.	12 (80.00%)	7 (70.00%)
2. Hornbills live in a healthy forest	3 (20.00%)	3 (30.00%)
Total No. of Opinions	2	2
2) Support from hornbill experts		
1. It is good to have an expert conserving hornbills	8 (53.33%)	3 (30.00%)
2. Having experts conserve hornbills is better than doing nothing.	7 (46.67%)	-
3. Local people and park rangers cannot conserve hornbill alone.	-	7 (70.00%)
Total No. of Opinions	2	2
3) Hornbill Ecology		
1. Each hornbill species has different behaviors	-	1 (10.00%)
2. The hornbill is an indicator of good forest and watershed.	2 (13.33%)	2 (20.00%)
3. The hornbill is a seed disperser of the forest.	8 (53.33%)	6 (60.00%)
4. The hornbill is component of the forest like much other wildlife.	3 (20.00%)	2 (20.00%)
5. The hornbill competes for nest cavities with termite, spider, owl, and snake	-	1 (10.00%)
6. The hornbill cannot survive without forest due to its requirement of tree cavities and foods.	-	1 (10.00%)
Total No. of Opinions	3	2
4) Hornbill and Community		
1. The hornbill is a community legacy for younger generations.	9 (60.00%)	5 (50.00%)
2. The hornbill does not have any role in the community	4 (26.67%)	-
3. The hornbill makes the community lively. It is feeling joyful to see hornbills fly over the village.	-	6 (60.00%)
Total No. of Opinions	2	2
5) Hornbill Conservation Work		
1. Conserving hornbills is not easy.	-	3 (30.00%)
2. It takes several risks to work on conserving hornbills such as flood, climbing high trees, facing venomous animals.	-	2 (20.00%)
3. Require compensation for participation so that local people can join and take care of their family.	13 (86.67%)	2 (20.00%)
4. A more secure job position is required for HBCBC members.	-	2 (20.00%)

Table 1 (Cont.)

Opinions	Before(n=15)	After (n=10)
5. Require healthy people to do hornbill conservation work.	2 (13.33%)	1 (10.00%)
6. Small team members could make the project discontinue.	-	2 (20.00%)
7. Team unity is important to project success.	-	4 (40.00%)
8. As long as HBCBC exists, they will conserve hornbills.	-	4 (40.00%)
Total No. of Opinions	2	8
6) Threats to hornbills		
1. Local livelihood does not affect hornbills.	11 (73.33%)	-
2. I do not know the threats to hornbills.	4 (26.67%)	-
3. Hunting, camping, and collecting NTFPs in the forest causing loud noise that affects hornbills.	-	7 (70.00%)
4. Few hornbills present near the village due to human activities.	-	3 (30.00%)
Total No. of Opinions	2	2
7) Hornbill Conservation Promotion		
1. Protect forest fire especially in April.	2 (13.33%)	5 (50.00%)
2. Communicate with people not to hunt hornbills changed to using a sign on trees along the road to reach more people.	3 (20.00%)	5 (50.00%)
3. Restoring forest with hornbill food's plants.	-	2 (20.00%)
4. Creating media in Thai and Karen languages for promoting hornbill conservation	-	3 (30.00%)
5. No comments/thoughts. Just follow the project leader.	10 (66.67%)	-
6. If hornbill population increases, hornbill ecotourism can be promoted	1 (6.67%)	2 (20.00%)
7. Not hunting hornbills and teaching our kids to protect hornbills may not enough to indeed conserve them.	-	1 (10.00%)
8. Conservation education about hornbills is required for kids.	-	1 (10.00%)
Total No. of Opinions	4	7
8) A motivation to participating in HBCBC		
1. To conserve hornbill for the next generations.	12 (80.00%)	9 (90.00%)
2. Conserving hornbills could bring the healthy forest back.	9 (60.00%)	-
3. The personal curiosity to learn new things about hornbills.	5 (33.33%)	4 (40.00%)
4. Want to see many hornbills like in the past.	4 (26.67%)	-

Table 1 (Cont.)

Opinions	Before(n=15)	After (n=10)
5. Hornbills tell how this area is vital for conservation so this information can be used to deter a dam construction project.	1 (6.67%)	-
6. Conserving hornbillis equal to restoring forest	2 (13.33%)	-
7. Conserving hornbill could build a good community image	2 (13.33%)	4 (40.00%)
8. Compensation from project participation to support family	3 (20.00%)	2 (20.00%)
Total No. of Opinions	8	4

5. เกิดการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือก จากความต้องการร่วมอนุรักษ์นกเงือกไว้ให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสเห็น การร่วมอนุรักษ์นกเงือกเพื่อให้นักเงือกนำป่าที่สมบูรณ์กลับมาและความต้องการเรียนรู้เรื่องราวของนกเงือก ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ยังต้องการอนุรักษ์นกเงือกไว้ให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสเห็นต้องการเรียนรู้เรื่องราวของนกเงือก และมองว่าเป็นสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ชุมชน เช่นเดิม แต่สังเกตได้ว่าไม่ปรากฏแรงจูงใจที่บรรลุลผลยาก เช่น การอนุรักษ์นกเงือกจะทำให้ป่าสมบูรณ์กลับคืนมา ความคาดหวังจะเห็นนกเงือกมากเช่นในอดีต เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงมากขึ้น

ผลการศึกษาสอดคล้องกับที่ Becker *et al.* (2005) พบว่าการเข้าร่วมติดตามประชากรนกช่วยพัฒนาความตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ และก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวธรรมชาติเช่นเดียวกับโครงการอนุรักษ์นกเงือกที่อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี (Poonswad *et al.* 2012) แม้ว่าหลังการเข้าร่วมนอกจากนี้คำตอบแทนยังมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วม เพราะชาวบ้านมี

ฐานะยากจนซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าร่วมฯ (Khadka and Nepal, 2010) และการลดลงของผู้ที่ให้ความสำคัญกับคำตอบแทนในรูปตัวเงินที่ลดลงเป็นผลดี เพราะ อาจทำให้การสนับสนุนการอนุรักษ์นกเงือกที่อยู่บนพื้นฐานของการเห็นคุณค่าของนกเงือกและทำให้วัฒนธรรมการอนุรักษ์ของชุมชนหายไป เพราะถูกแทนที่ด้วยการเห็นคุณค่าของเงินเพียงอย่างเดียว (García-Amado, *et al.* 2013)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าชาวกะเหรี่ยงบ้านพระกำมีความคิดเห็นต่อนกเงือกเป็นบวก มุ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาของนกเงือกและตอบรับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นกเงือกโดยมีแรงจูงใจหลักมาจากความต้องการให้นักเงือกเป็นมรดกแก่ของชุมชน การสำรวจโครงร่างของนกเงือกพบว่าประชากรของนกเงือก และนกเงือกกรามช้างในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีด้านตะวันตก มีความเป็นไปได้ที่จะลดลงจากจำนวนโครงร่างที่มีการใช้ประโยชน์ลดลงและการเสื่อมโทรมของโครงร่าง

การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการอนุรักษ์นกเงือก ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มุ่งองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศของนกเงือกดีขึ้น โดย

เฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง พฤติกรรม ปัจจัยการดำรงชีวิต และปัจจัยคุกคามของนกเงือก เกิดความเข้าใจว่า ความสำคัญมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์นกเงือกนอกเหนือไปจากสุขภาพของ คนทำงานและค่าตอบแทนในการทำงาน ที่สำคัญผู้ เข้าร่วมโครงการฯ เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ ของนกเงือก และต้องการให้ความตระหนักเกิดขึ้น ในวงกว้างมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ปรับแรงจูงใจในการร่วมอนุรักษ์นกเงือกให้ เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับสถานการณ์จริงมากขึ้น พร้อมทั้งสามารถเสนอแนะแนวคิดหลายประการ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์นกเงือกบนพื้นฐานความต้องการของคนในชุมชน

แม้ว่าผู้ที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์นกเงือก มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อช่วยนักวิจัย เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการอนุรักษ์นกเงือกอย่างเป็น วิทยาศาสตร์ได้ การให้โอกาส เวลา การฝึกอบรม ที่ยืดหยุ่น และค่าตอบแทนที่สมเหตุผลจะทำให้ โครงการมีความยั่งยืนมากขึ้น เพราะการทำงาน อนุรักษ์นกเงือกอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ต้องใช้เวลา ไม่น้อยกว่า 102 วันต่อปี แต่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนการพัฒนาความร่วมมือแบบ อาสาสมัครอาจไม่ยั่งยืน ดังนั้นการให้ค่าตอบแทน ในการอนุรักษ์ (Direct payment for conservation) โดยการหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องจากภาคเอกชน และพัฒนาการท่องเที่ยว นกเงือกเชิงนิเวศ จึงมีความสำคัญเร่งด่วน นอกจากนี้ การสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญด้านนกเงือกอย่างต่อเนื่อง ยังมีความสำคัญเนื่องจากนกเงือกเป็นสัตว์ ป่าที่มีความอ่อนไหวต่อการรบกวนของมนุษย์ การดำเนินการที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้นกเงือกทั้ง รัง ส่งผลให้การเพิ่มประชากรนกเงือกไม่ประสบ

ผลสำเร็จ นอกจากนี้ต้องสร้างความร่วมมือในการ บริหารจัดการโครงการฯ ร่วมกับเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่เพื่อให้เข้าใจ ลักษณะงาน สามารถลงมือปฏิบัติได้เช่นเดียวกับชาว บ้าน เพื่อสามารถขยายงานอนุรักษ์นกเงือกร่วมกับ ชุมชนได้ครอบคลุมทั้งพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นกเงือก ของชุมชนกะเหรี่ยงในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำ ภาชี จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากสำนักงานประสานงานโครงการวิจัยการพัฒนา เศรษฐกิจจากฐานความหลากหลายทางชีวภาพประจำ ปีงบประมาณ 2559 สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจาก ฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) และขอขอบคุณ ศ.เกียรติคุณ ดร. พิไล พูลสวัสดิ์ และทีมงานวิจัย ของโครงการศึกษานิเวศวิทยาของนกเงือก คณะ วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้คำปรึกษาใน การดำเนินโครงการฯ และขอขอบคุณกรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ที่อนุญาตให้ทำการ วิจัยในพื้นที่และอำนวยความสะดวกในการวิจัย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม [สผ.]. 2560. สรุปชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย : สัตว์มีกระดูกสันหลัง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2560. เส้นความยากจน (Poverty line) จำแนกตามจังหวัดปี พ.ศ. 2543 – 2559 รายปี. แหล่งที่มา: <https://googl/11JDzH>. 15 พฤศจิกายน 2560.
- Becker, C.D., A. Agreda, E. Astudillo, M. Costantino, and P. Torres. 2005. Community-based monitoring of fog capture and biodiversity at Loma Alta, Ecuador enhance social capital and institutional cooperation. *Biodiversity and Conservation* 14:2695–2707.
- Clements, T., H. Rainey, D. An, V. Rours, S. Tan, S. Thong, W.J. Sutherland, E.J. Milner-Gulland. 2013. An evaluation of the effectiveness of a direct payment for biodiversity conservation: the bird nest protection program in the Northern Plains of Cambodia. *Biological Conservation* 157: 50-59.
- Ellison, A., M. M. S. Bank, B.D. Clinton, E.A. Colburn, K. Elliott, C.R. Ford, D.R. Foster, B.D. Kloeppel, J.D. Knoepp, G.M. Lovett, J. Mohan, D. A. Orwig, N.L. Rodenhouse, W.V. Sobczak, K.A. Stinson, J. K. Stone, C.M. Swan, J. Thompson, B.V. Holle, and J.R. Webster. 2005. Loss of foundation species: consequences for the structure and dynamics of forested ecosystems. *Front Ecol Environ* 3(9): 479 – 486.
- García-Amado, L.R., M.R. Pérez, and S.B. García. 2013. Motivation for conservation: assessing integrated conservation and development projects and payments for environmental services in La Sepultura Biosphere Reserve, Chiapas, Mexico. *Ecological Economics* 89: 92-100.
- Khadka, D. and S.K. Nepal. 2010. Local responses to participatory conservation in Annapurna Conservation Area, Nepal. *Environmental Conservation* 45: 351 – 362.
- Kruger, R.A. and M.A. Casey. 2009. Focus groups: a practical guide for applied research. Thousand Oaks, California.
- Newing, H., C.M. Eagle, R.K. Puri, and C.W. Watson. 2011. Conducting research in conservation: a social science perspective. Routledge, New York.
- Pattanaibool, A., and P. Dearden. 2002. Fragmentation and wildlife in montane evergreen forests, northern Thailand. *Biological Conservation* 107: 155–164.
- Poonswad, P. 1993. Current status and distribution of hornbills and their habitats in Thailand, Pp. 36-47. In P. Poonswad and A. Kemp, eds. Manual to the conservation of Asian hornbills. Sirivatana Interprint, Bangkok, Thailand.
- _____, A. Kemp, and M. Strange. 2013. Hornbills of the world, a photographic guide. Draco Publishing and Distribution, Singapore.

- _____, P. Thiensongrusamee, and S. Mudsri. 2012. Basic conservation approaches and the fate of hornbills in Thailand: a prototype for future bird–people relationships. *J Ornithol* 153 (Suppl1):S49–S60.
- Poonswad, P., S. Chumpol, S. Phataramata, K. Plongmai, P. Chuailua, P. Thiensongrusamee, and N. Jirawatkavi. 2005. Comparison of cavity modification and community involvement as strategies for hornbill conservation in Thailand. *Biological Conservation* 122: 385-393.
- Stiling, P. 2015. *Ecology: Global Insights & Investigations*. 2nd Edition. McGraw-Hill Education, New York.
- Teampanpong, J. 2014. Maintaining hornbills in the working landscape of the Southern Tenasserim Western Forest Complex Corridor in Thailand. PhD. Dissertation, University of Minnesota.
-

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

People Opinions on Sustainable Protected Area Management to Mitigate Global Warming Project at Chan Thakhlem Sub-district, Khao Khitchakut District, Chanthaburi Province

ณรงค์ เกษสา¹Narong Kessa¹กิตติชัย รัตนะ¹Kitichai Rattana¹อภิชาติ ภัทรธรรม¹Apichart Pattaratuma¹

ABSTRACT

The objectives of this study were to determine socio-economic characteristics, opinions level and factors affecting people opinions on sustainable protected areas management to mitigate global warming project at Chan Thakhlem sub-district, Khao Khitchakut district, Chanthaburi province. The data gathered by employing the designed questionnaire and interviewed 298 household representatives who located in 3 villages of Chan Thakhlem sub-district, Khao Khitchakut district, Chanthaburi province. Statistical analysis methods employed for testing the setting hypothesis were t-test and F-test with the given significant level of 0.05 and multiple comparison test analysis.

The results of this study indicated that the most respondents were male at 46.65 with their average age of 34.71 years. Their educational level were at primary school, and with the average number of household member of 3.97 persons. Agriculture (farming/gardening/grow plant crops) was their major occupation. The average annual household income was 142,610.74 baht. Their domicile were at the present residential area with the average resettled period of 39.71 years and familiarity with the forest officers at the less level. They were having knowledge about global warming and forest resource conservation at the high level. People opinions on sustainable protected areas management to mitigate global warming project in the studied area were at the high level with the average score of 3.87. Factors affecting people opinions on sustainable protected areas management to mitigate global warming project in the studied area were age, major occupation, resettlement period, received the relevant information, social group members being and experience in forest resource conservation.

Keywords: people, opinions, sustainable protected area management to mitigate global warming project, Chanthaburi province

¹คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Corresponding e-mail: narongkub5991@gmail.com

รับต้นฉบับ 23 พฤษภาคม 2561

รับลงพิมพ์ 5 มิถุนายน 2561

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับความคิดเห็น และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ข้อมูลการศึกษารวบรวมโดยใช้แบบสอบถามไปสอบถามประชาชนที่ตำบลบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 หมู่บ้าน 298 ครัวเรือน วิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติ t-test และ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณ (multiple comparison test)

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.65 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.97 คน มีอาชีพเกษตรกร (ทำนา ทำสวน ทำไร่) เป็นอาชีพหลัก มีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 142,610.74 บาท มีภูมิลำเนาตั้งบ้านเรือนดั้งเดิมในหมู่บ้าน มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 39.71 ปี มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้น้อย มีความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนและความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนในพื้นที่ศึกษาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ อายุ อาชีพหลัก ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

คำสำคัญ: ความคิดเห็น ประชาชน โครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน จังหวัดจันทบุรี

คำนำ

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ แต่ปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ได้ถูกบุกรุกทำลายมาอย่างต่อเนื่องจนเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามมา เช่น การเกิดภัยแล้ง น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลัน เป็นต้น สาเหตุหลักเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศทำให้ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินไม่เพียงพอ ซึ่งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นในป่าเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ได้ลุกลามเข้าไปในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการสำรวจพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย

ล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2556 โดยกรมป่าไม้ ร่วมกับคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าในปี พ.ศ. 2556 มีเนื้อที่ป่าไม้เหลืออยู่ 102.12 ล้านไร่ หรือ 163,392.67 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 31.57 ของพื้นที่ประเทศเท่านั้น (กรมป่าไม้, 2560) ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงได้หามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ประเทศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ได้ตระหนักถึงปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าอนุรักษ์ดังกล่าว จึงได้กำหนดโครงการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมมา

อย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ที่ผ่าน
มา ได้กำหนดแผนงานให้หน่วยงานในสังกัดดำเนิน
โครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
อย่างยั่งยืน เพื่อลดภาวะโลกร้อนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
ทั่วประเทศ โครงการดังกล่าวจึงเป็นโครงการหนึ่งที่มี
ความสำคัญซึ่งนำมาใช้เป็นมาตรการหรือแนวทาง
แก้ไขปัญหาลดลงและความเสื่อมโทรมของ
ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์มาจนถึงปัจจุบัน

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา)
เป็นหน่วยงานในส่วนภูมิภาคหน่วยงานหนึ่งใน
สังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นอุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง เขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 3
แห่ง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ได้กำหนด
แผนงานปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม
ตามโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่า
อนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนในพื้นที่
ป่าอนุรักษ์ทุกแห่ง ในส่วนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์
ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้กำหนดแผนงาน
ปลูกฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมตามโครงการดังกล่าว
จำนวน 18 แปลง รวมเนื้อที่ 10,000 ไร่ มีระยะเวลา
10 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 – 2561) ทั้งนี้ ท้อง
ที่บ้านเกาะลอย หมู่ที่ 5 ตำบลจันทเขลม อำเภอกา
ศิณญ์ ได้ดำเนินการตามโครงการดังกล่าว จำนวน
2 แปลง รวมเนื้อที่ 800 ไร่ (สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์
ที่ 2 (ศรีราชา), 2552) จะเห็นได้ว่า สำนักบริหาร
พื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา) ได้ดำเนินโครงการดัง
กล่าวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในความรับผิดชอบหลาย
แห่ง แต่ในอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยัง
ไม่มีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ
โครงการดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึง
ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการ

บริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่าง
ยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ท้องที่ตำบลจันทเขลม
อำเภอกาศิณญ์ จังหวัดจันทบุรี เพื่อต้องการทราบ
ว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อโครงการดังกล่าวอยู่
ในระดับใด ประชาชนมีปัญหา อุปสรรค และข้อ
เสนอแนะเกี่ยวกับโครงการอย่างไรบ้าง ข้อมูลที่ได้
จากการศึกษานี้จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูล
ประกอบการปรับปรุงและพัฒนาโครงการบริหาร
จัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อ
ลดภาวะโลกร้อน รวมถึงกำหนดแผนการดำเนินงาน
โครงการดังกล่าวในท้องที่จังหวัดจันทบุรี และท้อง
ที่จังหวัดอื่นๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมี
ประสิทธิภาพต่อไป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ
ทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับความคิดเห็นและเพื่อ
ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มี
ต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่า
อนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันท
เขลม อำเภอกาศิณญ์ จังหวัดจันทบุรี

สมมติฐาน

การศึกษานี้ได้กำหนดสมมติฐานไว้ว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก
รายได้ของครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน การ
ได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม
ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ความรู้
เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน และประชาชนที่มีความรู้
เกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน มีความคิด
เห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่า
อนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันท
เขลม อำเภอกาศิณญ์ จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แบบสอบถาม
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน
3. เครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรม

คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

วิธีการ

การสร้างและการทดสอบแบบสอบถาม

1. การสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาและดัดแปลงแบบสอบถามของผู้ที่เคยศึกษาวิจัยในเรื่องลักษณะเดียวกัน นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ครอบคลุมตัวแปรอิสระ ตัวแปรตามของการศึกษาวิจัย แบบสอบถามประกอบไปด้วยคำถามปลายปิด (closed - ended questionnaire) และคำถามปลายเปิด (open - ended questionnaire) แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (1) ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนตัวอย่าง (2) ความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน และความรู้เกี่ยวกับอนุรักษทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนตัวอย่าง และ (3) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

2. การทดสอบแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของคำถามทุกข้อในแบบสอบถาม

2.2 การทดสอบแบบสอบถาม นำ

แบบสอบถาม 30 ชุด ไปทดสอบ (pre-test) กับประชาชนบ้านเขาแก้ว หมู่ที่ 6 ตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่นคำถามความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน และความรู้เกี่ยวกับอนุรักษทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้สูตร KR - 20 ของลัวน และอังคณา (2524) และสูตรหาค่าความแปรปรวนของพวงรัตน์ (2540) ตามลำดับ รวมถึงทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของคำถามตัวแปรตาม โดยใช้วิธีการของ Cronbach's alpha (พวงรัตน์, 2540) ค่าความเชื่อมั่นที่ได้จะต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.80 ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของคำถามความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน ความรู้เกี่ยวกับอนุรักษทรัพยากรป่าไม้ และค่าความเชื่อมั่นของคำถามตัวแปรตาม เท่ากับ 0.824, 0.836 และ 0.858 ตามลำดับ

การกำหนดประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่แปลงปลูกป่าตามโครงการจำนวน 3 หมู่บ้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,164 ครัวเรือน ประกอบด้วย (1) บ้านจันทเขลม หมู่ที่ 2 จำนวน 582 ครัวเรือน (2) บ้านสะทอน หมู่ที่ 3 จำนวน 261 ครัวเรือน และ (3) บ้านจันทาเป๊ะ หมู่ที่ 5 จำนวน 321 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลจันทเขลม, 2560)

2. การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้จำนวนครัวเรือนประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 หมู่บ้านข้างต้นมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้จำนวนครัว

เรือนประชาชนตัวอย่างเท่ากับ 298 ครั้วเรือน แต่เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีหมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 3 หมู่บ้าน ดังนั้น การเก็บข้อมูลต้องเก็บข้อมูลกับครัวเรือนแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วน (proportional allocation) ต่อไป

การวัดระดับความคิดเห็น

การวัดระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สามารถวัดโดยใช้คำถามส่วนที่ 3 ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบประเมินค่า มีลักษณะเป็นมาตรวัดตามแบบของ Likert's Scale (พรเพ็ญ, 2531) โดยคำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ตัวเลือก หรือ 5 ระดับ และกำหนดค่าการให้คะแนนของคำตอบแต่ละตัวเลือกไว้ ดังต่อไปนี้

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนนที่ได้
เห็นด้วยมากที่สุด	5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด-ไม่เห็นด้วย	1 คะแนน

จากเกณฑ์การให้คะแนนดังกล่าว นำมาจัดแบ่งอันตรภาคชั้นออกเป็น 5 ชั้น เพื่อบ่งบอกระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการที่ศึกษาในภาพรวม รายด้าน หรือระดับความคิดเห็นเป็นรายชื่อ ทั้งนี้ การแบ่งอันตรภาคชั้นออกเป็น 5 ชั้น แต่ละอันตรภาคชั้นกว้าง 0.80

เมื่อได้ค่าอันตรภาคชั้นแล้ว สามารถนำมากำหนดความหมายระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลก

ร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี โดยนำคำตอบคำถามความคิดเห็นแต่ละข้อและทุกข้อของประชาชนตัวอย่างทุกรายมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจึงนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้ จะสามารถทำให้ทราบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาได้ต่อไป ทั้งนี้ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแต่ละอันตรภาคชั้น สามารถแปลความหมายได้ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ประชาชนมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับที่ไม่เห็นด้วย - เห็นด้วยน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ประชาชนมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ประชาชนมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ประชาชนมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ประชาชนมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการทดสอบและได้แก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาวิจัยตามหมู่บ้านและจำนวนที่คำนวณได้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified sampling) แต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วน (proportional allocation) โดยเก็บข้อมูลกับหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนซึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือนประชาชนตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาในแบบสอบถามมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ (editing) ทุกฉบับ ทำการลงรหัส (coding) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ จำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำอธิบายข้อมูล พร้อมแสดงค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และค่าเฉลี่ย (mean)

2. การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการ

ทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ใช้สถิติ t-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และใช้สถิติ F-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$) และวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณ (multiple comparison test) ด้วยวิธีการของ Scheffe (บุญเรียง, 2542)

ผลและวิจารณ์

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนตัวอย่าง

1. เพศ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 72.48 และในส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 27.52

2. อายุ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 55 และมีอายุ 46 – 55 ปี ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 30.53 และ 29.20 ตามลำดับ มีอายุเฉลี่ย 46.65 ปี มากที่สุด 82 ปี และน้อยที่สุด 19 ปี

3. ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 50.00 รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 16.44 น้อยที่สุดมีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ร้อยละ 0.67

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 57.72 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.97 คน มากที่สุด 8 คน และน้อยที่สุด 1 คน

5. อาชีพหลัก ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 50 มีอาชีพเกษตรกรกรรม

(ทำนา ทำสวน ทำไร่) เป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 48.66 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 32.55 และน้อยที่สุด มีอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 3.69

6. รายได้รวมของครัวเรือนต่อปี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปี 50,000 – 100,000 บาท ร้อยละ 44.63 มีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 142,610.74 บาท มากที่สุด 800,000 บาท และน้อยที่สุด 14,000 บาท

7. ภูมิถิ่นกำเนิดของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีบ้านเรือนอยู่ดั้งเดิมในหมู่บ้าน ร้อยละ 71.14 ในส่วนที่เหลือย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ร้อยละ 28.86

8. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 50 ปี ร้อยละ 35.23 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 39.71 ปี มากที่สุด 82 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี

9. ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ น้อย มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี และไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใด ร้อยละ 33.20, 28.86, 28.19 และ ร้อยละ 12.75 ตามลำดับ

10. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีเคยได้รับข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 70.47 ในส่วนที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 29.53

11. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามี

เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 71.81 ในส่วนที่เหลือไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 28.19

12. ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 70.81 ในส่วนที่เหลือไม่เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 29.19

13. ความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 68.46 ได้คะแนนความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนเฉลี่ย 7.16 คะแนน มากที่สุด 10 คะแนน และน้อยที่สุด 2 คะแนน

14. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 64.77 ได้คะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 7.22 คะแนน มากที่สุด 10 คะแนน และน้อยที่สุด 4 คะแนน

ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

การศึกษาเมื่อแบ่งคะแนนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ในคำถามส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามออกเป็น 5 ช่วงเท่าๆ กัน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่ได้คะแนนความคิดเห็น 86 – 105 คะแนน ร้อยละ 58.06 รองลงมาได้คะแนนความคิดเห็น 106 – 125 คะแนน และ 66 – 85 คะแนน ร้อยละ 23.15

และ 16.78 ตามลำดับ น้อยที่สุดได้คะแนนความคิดเห็น 46–65 คะแนน ร้อยละ 2.01 ได้คะแนนความคิดเห็นเฉลี่ย 96.73 คะแนน มากที่สุด 125 คะแนน และน้อยที่สุด 47 คะแนน รายละเอียดปรากฏตาม Table 1

จากระดับคะแนนความคิดเห็นข้างต้น เมื่อ
หาค่าเฉลี่ยการตอบคำถามความคิดเห็นแต่ละข้อและ
ทุกข้อของประชาชนตัวอย่างทุกรายแล้วนำไปเปรียบ
เทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้ พบว่าประชาชน
มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรใน
พื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนต่ำล

จังหวัดขอนแก่น อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เมื่อตรวจสอบระดับความคิดเห็นของประชาชนตัวอย่างจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ดังนี้ (1) ประชาชนมีความคิดเห็นด้านการดำเนินงานตามโครงการอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และ (2) ประชาชนมีความคิดเห็นด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90

Table 1 Opinions' score of people on sustainable protected area management to mitigate global warming project at Chan Thakhem sub-district, Khao Khitchakut district, Chanthaburi province.

Opinions' score	n = 298	Percentage	Remark
Least opinions score (25 – 45)	-	-	Mean score = 96.73
Less opinions score (46 – 65)	6	2.01	Maximum score = 125
Moderate opinions score (66 – 85)	50	16.78	Minimum score = 47
More opinions score (86 – 105)	173	58.06	
Most opinions score (106 – 125)	69	23.15	

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

การทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อความคิด
เห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการ
ทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะ
โลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอบ้านดง จังหวัด
บุรีรัมย์ ผู้ศึกษาได้แบ่งตัวแปรอิสระแต่ละออกเป็น
กลุ่มตามความเหมาะสมของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

ผลการทดสอบสมมติฐานปรากฏรายละเอียดตาม
ลำดับดังต่อไปนี้

1. อายุ ผู้ศึกษาได้แบ่งอายุของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยอายุของประชาชน (46.65 ปี) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่มีอายุน้อย (19 – 46 ปี) และ (2) กลุ่มประชาชนที่มีอายุมาก (47 – 82 ปี) (Mean = 3.722 และ 3.973 ตามลำดับ) พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($t = -4.072$, p-value

< 0.001) แสดงว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากร ในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มประชาชนที่มีอายุน้อย มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มากกว่ากลุ่มประชาชนที่มีอายุมาก

2. ระดับการศึกษา ผู้ศึกษาได้แบ่งระดับการศึกษาของประชาชนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ (2) กลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา/ปวช. และ (3) กลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. หรือสูงกว่า (Mean = 3.755, 3.885 และ 3.905 ตามลำดับ) พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($F = 1.056$, $p\text{-value} = 0.349$) แสดงว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. อาชีพหลัก ผู้ศึกษาได้แบ่งอาชีพหลักของประชาชนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชน ที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรม (2) กลุ่มประชาชนที่มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป และ (3) กลุ่มประชาชนที่มีอาชีพหลักอื่นๆ (ค้าขายรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจและทำธุรกิจส่วนตัว) (Mean = 4.068, 3.799 และ 3.476 ตามลำดับ) พบว่าอาชีพหลักเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($F = 30.811$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ประชาชนที่มีอาชีพหลักต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรมมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มากกว่ากลุ่มประชาชนที่มีอาชีพหลักกลุ่มอื่นๆ ซึ่งผลการวิเคราะห์หาค่าพบว่า (1) ประชาชน

ที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรมกับประชาชนที่มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป (2) ประชาชนที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรมกับประชาชนที่มีอาชีพหลักอื่นๆ และ (3) ประชาชนที่มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป กับประชาชนที่มีอาชีพหลักอื่นๆ มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. รายได้ของครัวเรือน ผู้ศึกษาได้แบ่งรายได้ของครัวเรือนของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยรายได้ของครัวเรือนประชาชน (142,610.74 บาท) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่มีรายได้ของครัวเรือนน้อย (น้อยกว่า 142,610.74 บาท) และ (2) กลุ่มประชาชนที่มีรายได้ของครัวเรือนมาก (มากกว่า 142,610.74 บาท) (Mean = 3.843 และ 3.921 ตามลำดับ) พบว่า รายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($t = -1.189$, $p\text{-value} = 0.236$) แสดงว่า ประชาชนที่มีรายได้ของครัวเรือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

5. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ผู้ศึกษาได้แบ่งระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของประชาชนออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ค่าช่วงระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน (27 ปี) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่นาน (1 – 27 ปี) (2) กลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานปานกลาง (28 – 54 ปี) และ (3) กลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาดำรงถิ่นฐานนาน (55 – 82 ปี) (Mean = 3.839, 3.815 และ 4.000 ตามลำดับ) พบว่า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา

($F = 3.172$, $p\text{-value} = 0.043$) แสดงว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานนาน มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มากกว่ากลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่นาน และปานกลาง ซึ่งผลการวิเคราะห์หาคู่ พบว่า (1) ประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่นาน กับประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานนาน และ (2) ประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานปานกลางกับประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานนาน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ผู้ศึกษาได้แบ่งการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และ (2) กลุ่มประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ($Mean = 3.666$ และ 3.955 ตามลำดับ) พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($t = -4.358$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ประชาชนที่มีการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มากกว่ากลุ่มประชาชนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร

7. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ผู้ศึกษาได้แบ่งการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และ (2) กลุ่มประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ($Mean = 3.676$ และ 3.945 ตามลำดับ)

พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($t = -3.986$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ประชาชนที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มากกว่ากลุ่มประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

8. ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้ศึกษาได้แบ่งประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่ไม่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ (2) กลุ่มประชาชนที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ($Mean = 3.737$ และ 3.924 ตามลำดับ) พบว่า ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($t = -2.753$, $p\text{-value} = 0.006$) แสดงว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มประชาชนที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อโครงการฯ มากกว่ากลุ่มประชาชนที่ไม่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

9. ความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน ผู้ศึกษาได้แบ่งความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนน้อย - ปานกลาง (2 – 6 คะแนน) และ (2) กลุ่มประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนมาก (7 – 10 คะแนน) ($Mean = 3.883$ และ 3.863 ตาม

ลำดับ) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนเป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($t = 0.311$, $p\text{-value} = 0.756$) แสดงว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

10. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้ศึกษาได้แบ่งความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ปานกลาง (4–6 คะแนน) และ (2) กลุ่มประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาก

(7 – 10 คะแนน) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา ($t = 0.708$, $p\text{-value} = 0.480$) แสดงว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ สรุปผลการทดสอบหาปัจจัยที่มีผลและไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืน เพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทพล อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ปรากฏตาม Table 2

Table 2 Factors affecting people opinions on sustainable protected area management to mitigate global warming project at Chan Thakhlum sub-district, Khao Khitchakut district, Chanthaburi province.

Independent variables	t-test	F-test	p-value
1. Age	-4.072		< 0.001**
2. Educational level		1.056	0.349
3. Major occupation		30.811	< 0.001**
4. Household income	-1.189		0.236
5. Resettled period		3.172	0.043*
6. Received the relevant information	-4.358		< 0.001**
7. Social group membership being	-3.986		< 0.001**
8. Experienced in forest resource conservation	-2.753		0.006**
9. Knowledge about global warming	0.311		0.756
10. Knowledge about forest resource conservation	0.708		0.480

Remark * = Statistically significant at the 0.05 level ** = Statistically significant at the 0.01 level

สรุปและข้อเสนอแนะ สรุป

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่ตำบลบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สรุปได้ว่าประชาชนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอายุเฉลี่ย 46.65 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.97 คน มีอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่) เป็นอาชีพหลัก มีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 142,610.74 บาท มีภูมิลำเนาตั้งบ้านเรือนอยู่ดั้งเดิมในหมู่บ้าน มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 39.71 ปี มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้น้อย เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมเคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับมาก

2. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สรุปได้ว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 จำแนกเป็น (1) ความคิดเห็นด้านการดำเนินงานตามโครงการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และ (2) ความคิดเห็นด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สรุปได้ว่า อายุ อาชีพหลัก ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน การได้รับ

ข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

ข้อเสนอแนะ

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อการดำเนินโครงการดังกล่าวในพื้นที่ศึกษาเป็นอย่างดี ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวอาจส่งผลทำให้ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น และอาจส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น ดังนั้น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงควรพิจารณาจัดทำแผนงาน/โครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมในพื้นที่ศึกษาหรือพื้นที่ใกล้เคียงเพิ่มเติมต่อไป

2. การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ดังนั้น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืนเพื่อลดภาวะโลกร้อนให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง ควบคุม

ไปกับการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมด้านป่าไม้ ตลอดจนเสริมสร้างประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง จะสามารถส่งผลทำให้มีแนวร่วมในการดำเนินโครงการดังกล่าวในอนาคตและเป็นแนวร่วมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ภาคประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

3. หน่วยงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรนำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มาใช้เป็นข้อมูลประกอบการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาโครงการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป เช่น ปัญหาขาดการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโครงการด้านทรัพยากรป่าไม้ในทุกขั้นตอน ปัญหาประชาชนในพื้นที่ขาดที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ส่งผลทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ปัญหาความแห้งแล้งในพื้นที่ที่ส่งผลทำให้พืชผลทางการเกษตรของประชาชนเกิดความเสียหาย เป็นต้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2560. เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย ปี

พ.ศ. 2516 - 2556. แหล่งที่มา: <http://www.forest.go.th>, 11 กันยายน 2560.

เทศบาลตำบลจันทเขลม. 2560. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเทศบาลตำบลจันทเขลม. เทศบาลตำบลจันทเขลม, จันทบุรี.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2542. สถิติวิจัย 1. พี เอ็น การพิมพ์, กรุงเทพฯ.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2531. การวัดทัศนคติ. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหิดล, กรุงเทพฯ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2524. หลักการวิจัยทางการศึกษา. ทวีกิจการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา). 2552. โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว ท้องที่อำเภอเขาฉกรรจ์ อำเภอน้ำร้อนและอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา), ชลบุรี.

Yamane, T. 1973. Statistics ; An Introductory Analysis. 3rd ed. Harper International Edition, Tokyo.

การรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา
จังหวัดแพร่และอุตรดิตถ์

**Wildlife Resource Conservation Perception of Prathomsuksa Six Students
surrounding Lam Nam Nan Fang Khwa Wildlife Sanctuary, Changwat Phrae and
Uttaradit**

ปิยะพงษ์ วรรณา¹

Piyapong Wanna

สันติ สุขสอาด¹

Santi Suksard

ABSTRACT

The objectives of this study were to general information, perception levels and factors related to their perception about wildlife resource conservation of Prathomsuksa six students. The design questionnaires were use for data collecting of 112 student's sample. The statistical analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and the hypothesis testing was using correlation coefficients, at the significance level 0.05.

The results of this study found that the majority of students were female 56.3 percent. The average learning achievement scores was 3.3. Their average household members was 5. Their parents occupation were general employee at the most 38.4 percent, they received wildlife resources conservation information from television at the most 84.8 percent. The knowledge of wildlife resources conservation was at very good level at the most 24.2 percent. The other factors found that the parents well trained their students in wildlife resources conservation 79.5 percent, students knowledge about wildlife resources conservation in their classroom 75.0 percent, Communities activities of their students related to wildlife resources conservation by trees planting on legal holiday days 67.0 percent, and received from goverment officer educated and trained the students about wildlife resources conservation 75.0 percent.

The students had very good level of perception about wildlife resources conservation and the hypothesis testing found that the learning achievement scores about wildlife resources, received conservation information from the media and knowledge of wildlife resource conservation had related to perception of wildlife resource conservation at significance level 0.05

Keywords: perception, conservation, wildlife resource, Lam Nam Nan Fang Khwa Wildlife Sanctuary

¹คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Corresponding e-mail: fforsss@ku.ac.th

รับต้นฉบับวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 รับลงพิมพ์ 28 พฤษภาคม 2561

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ระดับการรับรู้ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนตัวอย่างจำนวน 112 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพิสูจน์สมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักเรียนตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 3.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 38.4 ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 84.8 ระดับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 24.2 ปัจจัยด้านต่างๆ พบว่าผู้ปกครองอบรมสั่งสอนให้นักเรียนอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ร้อยละ 79.5 นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากการเรียนในห้องเรียน ร้อยละ 75.0 ชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าโดยการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ ร้อยละ 67.0 และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ร้อยละ 75.0

กลุ่มนักเรียนตัวอย่างมีระดับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าในเกณฑ์ดีมาก และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การรับข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อ และความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การรับรู้ การอนุรักษ์ ทรัพยากรสัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำนาน่านฝั่งขวา

คำนำ

สัตว์ป่า เป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่เกิดขึ้นทดแทนและรักษาให้คงอยู่ได้ (replaceable and maintainable) (ดุสิต, 2542) การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่ารูปแบบหนึ่งคือการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นเพื่อกำหนดพื้นที่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัย และรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า กระทำได้โดยประกาศพระราชกฤษฎีกา นับว่าเป็นพื้นที่สำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดของสัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำนาน่านฝั่งขวาได้รับการประกาศเป็นเขตรักษา

พันธุ์สัตว์ป่า เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2543 พื้นที่รับผิดชอบ 146,875 ไร่ ครอบคลุม 2 จังหวัดคือ จังหวัดแพร่และอุดรดิตถ์ ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่บริเวณรอยต่อของจังหวัดแพร่และอุดรดิตถ์ มีลักษณะเป็นภูเขาสูงติดต่อกันเป็นแนวยาวตลอด มีพรรณไม้นานาชนิดขึ้นอยู่ปะปนกัน ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่มีไม่ต่ำกว่า 100 ชนิด สัตว์ป่าที่มีความสำคัญในพื้นที่คือ เลียงผาเป็นสัตว์ป่าสงวนเพราะหายากและใกล้สูญพันธุ์ จากข้อมูลข้างต้นจึงประกาศให้พื้นที่ดังกล่าว

เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยตลอดภัย และเป็นการสงวนพื้นที่ต้นน้ำลำธารไว้เพื่อให้มีน้ำหล่อเลี้ยงชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรม ได้ตลอดทุกฤดูกาล (สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า, 2560)

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบัน นอกจากการทำงานโดยภาครัฐแล้วได้มีการนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยสนับสนุน การศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่ง สามารถทำได้ทุกระดับอายุ ทั้งในระบบโรงเรียน และสถานศึกษาต่างๆ และนอกระบบโรงเรียน ผ่านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชน เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความ จำเป็นในการอนุรักษ์ เกิดความรัก ความหวงแหน และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ส่งเสริมให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ช่วยกัน ดูแลรักษาให้คงสภาพเดิมไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน การประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความ ตระหนักระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นกับประชาชน ให้มีบทบาทหน้าที่ ในการปกป้อง คุ้มครอง พื้นฟูการใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

เยาวชนเป็นเหมือนดังความหวังของ ประเทศชาติ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศชาติในทุกๆด้าน รวมถึงด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องมีการจัดหลักสูตร ที่เหมาะสมให้กับเยาวชน ตามหลักสูตรแกน กลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 2 ชีวิตและสิ่ง แวดล้อม กำหนดให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการรับรู้เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ลำน้ำน่านฝั่งขวา จังหวัดแพร่และอุตรดิตถ์ ทั้งนี้ เพื่อ นำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ ป่าของเยาวชน รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ลำน้ำน่านฝั่งขวา จังหวัดแพร่และอุตรดิตถ์ ซึ่งจะส่ง ผลให้เยาวชนเกิดความรู้และตระหนักถึงการอนุรักษ์ ทรัพยากรสัตว์ป่าสืบเนื่องต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อมูลทั่วไป ระดับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร สัตว์ป่าและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียนชั้นประถม ศึกษปีที่ 6 รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำ น่านฝั่งขวา จังหวัดแพร่และอุตรดิตถ์

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวนสมาชิก ในครอบครัว กิจกรรมการเข้าไปใช้ประโยชน์ใน พื้นที่ป่า การเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า การรับข่าวสาร การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อ ความรู้ด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า อาชีพของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้าน ชุมชน และปัจจัยด้านหน่วยงานของรัฐ และตัวแปร

ตาม (dependent variable) ได้แก่ การรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา จังหวัดแพร่และอุดรดิตถ์

สมมติฐานของการวิจัย

เพศผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวนสมาชิกในครอบครัว กิจกรรมการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า การเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า การรับข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อ ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านหน่วยงานของรัฐ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา จังหวัดแพร่และอุดรดิตถ์

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) คอมพิวเตอร์ 3) โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ 4) อุปกรณ์เครื่องเขียน และ 5) ยานพาหนะ

วิธีการ

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของการศึกษา มีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่รอบแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่ง

ขวา ในรัศมี 5 กิโลเมตร มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 17 โรงเรียนและมีจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด 142 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (Krejcie and Morgan 1970) จากตารางได้ขนาดตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 103 คน แต่ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเลือกเก็บตัวอย่างทั้งหมด 112 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนตัวอย่างที่ได้จากตาราง จากนั้นหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียนโดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน (proportional allocation)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนและผู้ปกครอง 2) ข้อมูลกิจกรรมทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและข้อมูลปัจจัยด้านต่างๆ กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า 3) แบบทดสอบวัดความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า 4) แบบทดสอบวัดการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า และ 5) ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและแนวทางการแก้ไข

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามสำหรับการวิจัย

3.2 ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3 กำหนดและแจกแจงประเด็นเนื้อหาของแบบสอบถามให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

4. การทดสอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (content validity) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.2 นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา) และ โรงเรียนบ้านทุ่งเจริญ (เครือข่ายราษฎร์สงเคราะห์) นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าความยาก (difficulty index) โดยนำคำถามที่วัดความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่ามาวิเคราะห์หาค่าความยาก โดยได้ค่าความยากเฉลี่ย 0.59 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (ภักตรา, 2532) และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของคำถามที่วัดการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าตามแบบของ Kuder Richardson (KR 20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (เกียรติสุดา, 2552)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จำนวน 112 ชุด มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครอง ข้อมูลกิจกรรมทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและข้อมูลปัจจัยด้านต่างๆ กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient: r) โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สันโปรดักโมเมนต์ (Pearson product moment correlation coefficient) และสถิติสหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman rank-order correlation coefficient) ค่า r มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การจัดกลุ่มตัวแปร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ของตัวแปรเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล และทดสอบสมมติฐาน โดยกำหนดกลุ่มของตัวแปรและสัญลักษณ์ ดังนี้

6.1 กลุ่มตัวแปรอิสระ (X) มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 เพศ (X₁) โดยเพศชาย = 1

และ เพศหญิง = 0

6.1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X₂) (ระดับเกรด)

6.1.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัว (X₃) (จำนวนคน)

6.1.4 กิจกรรมการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า (X₄) (จำนวนกิจกรรม)

6.1.5 การเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า (X₅) (จำนวนครั้ง)

6.1.6 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า (X₆) (จำนวนครั้ง)

6.1.7 การรับข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อ (X₇) (จำนวนสื่อ)

6.1.8 ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า (X₈) (คะแนน)

6.1.9 อาชีพของผู้ปกครอง (X₉) โดยอาชีพภาคเกษตรกรรม = 1 และอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม = 0

6.1.10 ปัจจัยด้านครอบครัว (X_{10})
(คะแนน)

6.1.11 ปัจจัยด้านโรงเรียน (X_{11})
(คะแนน)

6.1.12 ปัจจัยด้านชุมชน (X_{12})
(คะแนน)

6.1.13 ปัจจัยด้านหน่วยงานของ
รัฐ (X_{13}) (คะแนน)

6.2 กลุ่มตัวแปรตาม (Y) โดยกำหนดการ
รับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
ถ้ำน้ำผ่องขาว จังหวัดแพร่และอุดรดิตถ์ (คะแนน)

ผลและวิจารณ์

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนและผู้ปกครอง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 112 คน ประกอบด้วย
ด้วยนักเรียนหญิงร้อยละ 56.3 และนักเรียนชาย
ร้อยละ 43.7 อายุของนักเรียนมีอายุสูงสุด 15 ปี
ต่ำสุด 11 ปีและมีอายุเฉลี่ย 12.3 ปี โดยนักเรียน
ที่มีอายุ 12 ปี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.0
รองลงมาได้แก่ นักเรียนที่มีอายุ 13 ปี 11 ปี กับ
14 ปี มีจำนวนเท่ากัน และ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.5,
1.8 และ 0.9 ตามลำดับ กลุ่มนักเรียนตัวอย่างมีผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียน 3.1-4.0 มากที่สุด คิดเป็นร้อย
ละ 74.1 รองลงมาได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.1-
3.0 และน้อยกว่า 2 คิดเป็นร้อยละ 24.1 และ 1.8 ตาม
ลำดับ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุดเท่ากับ 4.0
ต่ำสุดเท่ากับ 1.7 และเฉลี่ยเท่ากับ 3.3 จำนวนสมาชิก
ในครัวเรือนของนักเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก
ในครัวเรือน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 รองลงมา
มีจำนวนสมาชิก 1-3 คน และตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป คิดเป็น

ร้อยละ 23.2 และ 6.3 ตามลำดับ ผู้ปกครองของนักเรียน
มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า
มากที่สุดร้อยละ 52.7 รองลงมาได้แก่ มีการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มัธยมศึกษา
ตอนปลาย/ปวช./ปวส. หรือเทียบเท่า ไม่ได้เรียน
หนังสืออ่านเขียนไม่ได้กับไม่ได้เรียนหนังสือ
แต่อ่านเขียนได้มีจำนวนเท่ากัน อนุปริญญา/ปวส./ปวศ.
สูง/ปวท.หรือเทียบเท่า และการศึกษาระดับปริญญาตรี
คิดเป็นร้อยละ 22.3, 17, 2.7, 1.7 และ 0.9 ตามลำดับ ผู้
ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 42.9
และผู้ปกครองประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม
คิดเป็นร้อยละ 57.1

ข้อมูลกิจกรรมทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร สัตว์ป่า และข้อมูลปัจจัยด้านต่างๆกับการรับรู้เรื่อง ทรัพยากรสัตว์ป่า

กิจกรรมที่นักเรียนเคยปฏิบัติเกี่ยวกับการ
ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าพบว่า นักเรียนเข้าไปเก็บ
ผักจากป่ามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 66.1 รองลง
มาได้แก่ นักเรียนเข้าไปเก็บพืชสมุนไพรจากป่า
กับเข้าไปเก็บใบไม้จากป่ามีจำนวนเท่ากัน นักเรียน
เข้าไปเก็บไม้ฟืนในป่ากับนักเรียนเข้าไปเก็บผลไม้อจากป่า
มีจำนวนเท่ากัน นักเรียนเข้าไปดักจับสัตว์ในป่าและ
นักเรียนเข้าไปตัดไม้ในป่า คิดเป็นร้อยละ 42.0, 38.4,
24.1 และ 1.8 ตามลำดับ

การเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการ
อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าพบว่า นักเรียนเคยเข้าร่วม
อบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า
2 ครั้ง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมาได้แก่
เคยเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์
ทรัพยากรสัตว์ป่า 1 ครั้ง และ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อย
ละ 25.9 และ 2.7 ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า พบว่า นักเรียนปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ มากที่สุด ร้อยละ 77.7 รองลงมาได้แก่นักเรียนเข้าร่วมงานวันคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ และนักเรียนสร้างฝายเพื่อความชุ่มชื้นให้ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 39.3 และ 27.7 ตามลำดับ

การรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อพบว่า นักเรียนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากโทรทัศน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.8 รองลงมาได้แก่ คุณครู สื่อสังคมออนไลน์ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หนังสือพิมพ์ วิทยุ หอกระจายข่าวในชุมชน เสียงตามสาย ในโรงเรียน และป้ายประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.0, 77.7, 70.5, 61.6, 60.7, 55.4, 25.0 และ 21.4 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านต่างๆ กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่ามี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่านักเรียนมีการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่ามากที่สุดจากการที่ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนให้นักเรียนอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า เช่น การป้องกันไฟป่าเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ป่า การปลูกต้นไม้ในป่าให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การไม่บุกรุกทำลายป่าไม้เพราะป่าไม้เปรียบเสมือนบ้านของสัตว์ป่า เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 79.5 รองลงมาได้แก่ผู้ปกครองสอนนักเรียนไม่ให้เข้าไปล่าสัตว์ป่าในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวาของผู้ปกครองปลูกต้นไม้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามีจำนวนเท่ากัน และผู้ปกครองสอนให้นักเรียนมีความรัก ความเมตตาต่อสัตว์ป่า เช่น เมื่อพบสัตว์ป่าได้รับบาดเจ็บให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ให้รับทราบ คิดเป็นร้อยละ 70.5 และ 67.0 ตามลำดับ 2) ปัจจัยด้านโรงเรียน พบว่านักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร

สัตว์ป่าจากการเรียนในห้องเรียนคิดเป็นร้อยละ 75.0 รองลงมาได้แก่ นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากการอบรมของครูหน้าเสาธงในตอนเช้า และโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนส่งเรียงความหรือวาดภาพเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า คิดเป็นร้อยละ 68.8 และ 66.1 ตามลำดับ 3) ปัจจัยด้านชุมชนพบว่า ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าโดยการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมาได้แก่ ในชุมชนมีการสร้างฝายเพื่อความชุ่มชื้นให้ป่าไม้ และในชุมชนมีการปลูกพืชอาหารเสริมสำหรับสัตว์ป่าคิดเป็นร้อยละ 59.8 และ 50.9 ตามลำดับ และ 4) ปัจจัยด้านหน่วยงานของรัฐพบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า คิดเป็นร้อยละ 75.0 รองลงมาได้แก่นักเรียนเคยเห็นป้ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าที่ทำโดยหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ และให้นักเรียนร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 67.9 และ 66.1 ตามลำดับ

ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า

ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าพบว่า กลุ่มนักเรียนตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ป่าเป็นสาเหตุทำให้ทรัพยากรสัตว์ป่าลดลง คุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อมของสัตว์ป่าคือการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลทรัพยากรสัตว์ป่าโดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 83.0, 77.7 และ 76.8 ตามลำดับ และตอบถูกน้อยที่สุดได้แก่ การนำสัตว์ป่าไปทำการเกษตรไม่ใช่ประโยชน์

ของสัตว์ป่า คิดเป็นร้อยละ 31.3 โดยมีคะแนนสูงสุด 9.0 คะแนน ต่ำสุด 1.0 คะแนน และเฉลี่ย 6.1 คะแนน ระดับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (8.0-10.0 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 24.2 รองลงมาได้แก่ กลุ่มนักเรียนตัวอย่างที่มีระดับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอยู่ในเกณฑ์ขั้นต่ำ (5.0-5.9 คะแนน) เกณฑ์ดี (7.0-7.9 คะแนน) กับเกณฑ์ปานกลาง (6.0-6.9) มีจำนวนเท่ากัน และต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ (0.0-4.9) คิดเป็นร้อยละ 21.4, 19.6 และ 15.2 ตามลำดับ

การรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า

การรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างพบว่า การรับรู้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ บ้านของนักเรียนไม่มีการสะสมซากสัตว์ป่า ประชาชนที่อาศัยรอบแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวาไม่สามารถล่าสัตว์ป่าเพื่อนำมาเป็นอาหารได้ และเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าไม่สามารถเข้าไปล่าสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวาได้ คิดเป็นร้อยละ 92.9, 91.1 และ 84.8 ตามลำดับ และการรับรู้น้อยที่สุด ได้แก่ ประชาชนไม่สามารถเข้ามาชมสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา คิดเป็นร้อยละ 33.9 โดยมีคะแนนการรับรู้มากที่สุด 15.0 คะแนน น้อยที่สุด 1.0 คะแนน และเฉลี่ย 11.3 คะแนน

ระดับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (12.0-15.0 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 52.7 รองลงมาได้แก่ กลุ่มนักเรียนตัวอย่างที่มีระดับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอยู่ในเกณฑ์ดี (10.0-11.0 คะแนน) เกณฑ์ปานกลาง (9.0-10.0 คะแนน) ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ (0.0-6.0 คะแนน) และผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (7.0-8.0 คะแนน)

คิดเป็นร้อยละ 18.7, 17.8, 6.3 และ 4.5 ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การรับข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิกในครอบครัว กิจกรรมการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า การเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า อาชีพของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านหน่วยงานของรัฐ (Table1)

Table 1 Independent variables affecting wildlife resource conservation perception of Prathomsuksa six students.

Independent variables	r - value	p - value
1. Gender	-0.152 ^{ns}	0.109
2. Learning achievement scores	0.339*	0.000
3. Number of household members	-0.011 ^{ns}	0.912
4. Forest access activities	-0.085 ^{ns}	0.371
5. Conservation activities attendance in wildlife resource	0.156 ^{ns}	0.101
6. Participation in wildlife conservation activities	0.116 ^{ns}	0.224
7. Received wildlife resource conservation information from the media	0.267*	0.004
8. Knowledge of wildlife resource conservation	0.279*	0.003
9. Occupation of parent	-0.094 ^{ns}	0.326
10. Family factor	0.152 ^{ns}	0.110
11. School factor	0.161 ^{ns}	0.090
12. Community factor	0.164 ^{ns}	0.084
13. State agency factor	0.139 ^{ns}	0.144

Remarks * Significance level 0.05 ; ^{ns} Not significance level 0.05

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างมีรายละเอียดดัง Table 1 อธิบายได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สันโปรดักส์โมเมนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $p=0.000$) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.339 โดยเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นมีผลต่อการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์

ป่าที่เพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีความสนใจในการเรียน และมักเป็นนักเรียนที่สามารถรับรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ดี

การรับข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สันโปรดักส์โมเมนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $p=0.004$) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.267 โดยเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ นักเรียนที่มีการรับข่าวสาร

การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อเพิ่มขึ้นมีผลต่อการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าที่เพิ่มขึ้นด้วยเนื่องจากนักเรียนที่มีการรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อหลายชนิดทำให้นักเรียนมีการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่ามากขึ้นด้วย

ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่ามีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สันโปรดักส์โมเมนต์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $p=0.003$) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.279 โดยเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ นักเรียนที่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าเพิ่มขึ้นมีผลต่อการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าที่เพิ่มขึ้นด้วยเนื่องจากนักเรียนที่มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าสูง มีความสามารถในการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าได้ดีด้วยตนเอง

ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและแนวทางการแก้ไข

ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างพบว่า ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อนำมาประกอบอาหารหรือเพื่อนำมาเลี้ยงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาได้แก่ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าและลักลอบตัดไม้ และปัญหาการลักลอบเผาป่าคิดเป็นร้อยละ 45.6 และ 35.7 ตามลำดับ สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างต้องการให้มีการทำป้ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรณรงค์หยุดล่าสัตว์ป่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงมาได้แก่แจ้งเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดำเนินานฝั่ง

ขวาเมื่อพบการลักลอบล่าสัตว์ป่า และการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรณรงค์ห้ามเผาป่าคิดเป็นร้อยละ 28.6 และ 25.0 ตามลำดับ

สรุป

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มนักเรียนตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิงร้อยละ 56.3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 3.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 5 คน ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่มีศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 52.7 และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 38.4 นักเรียนส่วนใหญ่เข้าไปเก็บผักจากป่า คิดเป็นร้อยละ 66.1 เคยเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 71.4 ปลูกลดต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 77.7 และได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 84.8 ปัจจัยด้านครอบครัวของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนให้นักเรียนอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า เช่น การป้องกันไฟป่าเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ป่า การปลูกลดต้นไม้ในป่าให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การไม่บุกรุกทำลายป่าไม้มเพราะป่าไม้เปรียบเสมือนบ้านของสัตว์ป่า เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 79.5 ปัจจัยด้านโรงเรียนของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากการเรียนในห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 75.0 ปัจจัยด้านชุมชนของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าโดยการปลูกลดต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 67.0 และปัจจัย

ด้านหน่วยงานของรัฐของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าคิดเป็นร้อยละ 75.0 คะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าเท่ากับ 6.1 คะแนนคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างเท่ากับ 11.3 คะแนนปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างพบว่า การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อนำมาประกอบอาหารหรือเพื่อนำมาเลี้ยงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.5 สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มนักเรียนตัวอย่างต้องการให้มีการทำป้ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรณรงค์หยุดล่าสัตว์ป่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.4 การทดสอบสมมติฐานพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การรับข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจากสื่อ และความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มช่องทางการในการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและมีการอบรมเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าให้กับเยาวชนรอบพื้นที่เพื่อเพิ่มความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าให้สอดคล้องการรับรู้ของเยาวชนรอบพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าอย่างถูกต้องต่อไปในอนาคต

คำนิยาม

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา และกลุ่มนักเรียนตัวอย่างที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพฯ.
- เกียรติสุตา ศรีสุข. 2552. ระเบียบวิจัย. โรงพิมพ์ครองช้าง, เชียงใหม่.
- ดุสิต พานิชพัฒน์. 2542. การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า. วารสารสักทอง 24 (2): 10-15.
- ภัทรา นิคมานนท์. 2532. การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ. อักษราพิพัฒน์, กรุงเทพฯ.
- สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า. 2560. ข้อมูลเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในประเทศไทย. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.
- Krejcie, R. V. and D. W. Morgan. 1970. Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement 30: 607 -610.

ความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและ
การให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง: กรณีศึกษาหมู่เกาะรัง
ตำบลเกาะหมากอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

**Visitors' Satisfaction on Facilities and Services of Mu Ko Chang National Park:
A Case Study of Mu Ko Rang, Ko Mak Sub-district, Ko Kut District, Trat Province**

ชุมพร ขาวผ่อง¹

Chumprong Khaopong¹

กิตติชัย รัตนะ¹

Kitichai Rattana¹

อภิชาติ ภัทรธรรม¹

Apichart Pattaratuma¹

ABSTRACT

The objectives of this study were to determine socio-economic characteristic, general relevant information, satisfaction level and factors affecting visitors' satisfaction on facilities and services of Mu Ko Chang national park: a case study of Mu Ko Rang, Ko Mak sub-district, Ko Kut district Trat province. Data gathered by employing the designed questionnaire and interviewed 369 visitors who had visited Mu Ko Chang national park, especially of Mu Ko Rang, Ko Mak sub-district, Ko Kut district, Trat province during January-February 2018. Statistical analysis methods employed for testing the setting hypothesis were t-test and F-test with the given significant level of 0.05 (p-value = 0.05).

The results of this study indicated that most of the respondents were male and female with a rather equivalent proportion, and with the average age of 32.83 years, their educational level were at bachelor's degree. Most of them weren't having major occupation (students). Their average annual household income per month were 17,580.38 baht. Their domicile were in the central region/eastern region. The objectives of the recreational visitors were general traveling, visiting national park with families group, and the coral reefs in the area were attractive. The visitors' were satisfaction on facilities and services of Mu Ko Chang national park at Mu Ko Rang at the high level with the average score of 3.92. Furthermore, factors affecting visitors' satisfaction on facilities and services of this national park were educational level, the objectives of the recreational visitor, experienced in visiting and type of visitors group.

Keywords: satisfaction, facilities and services, Mu Ko Chang national park, Mu Ko Rang, Trat province

¹ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Corresponding e-mail: ck_1973@icloud.com

รับต้นฉบับ 23 พฤษภาคม 2561

รับลงพิมพ์ 5 มิถุนายน 2561

บทคัดย่อ

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลทั่วไประดับความพึงพอใจ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง: กรณีศึกษาหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูดจังหวัดตราด ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารวบรวมโดยใช้แบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้มาเยือนที่เดินทางมาเยือนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เฉพาะบริเวณพื้นที่หมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูดจังหวัดตราด ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม- กุมภาพันธ์ 2561 รวมจำนวน 369 ราย วิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานใช้สถิติที (t-test) และสถิติเอฟ (F-test) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$)

ผลการศึกษาพบว่าผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาเป็นเพศชาย และเป็นเพศหญิงในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ย 32.83 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพหลัก(นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา) มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 17,580.38 บาท มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ภาคกลาง/ภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์ของการมาเยือนเพื่อมาเยือนทั่วไป มาเยือนกับครอบครัวและมีแหล่งปะการังน้ำตื้นในพื้นที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจ ผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรังอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ ได้แก่ระดับการศึกษาวัดดูประสงค์ของการมาเยือน ประสบการณ์การมาเยือน และประเภทของกลุ่มผู้มาเยือน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ ผู้มาเยือน สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง หมู่เกาะรัง จังหวัดตราด

บทนำ

ปัจจุบันความแออัดและความวุ่นวายในสังคมเมืองได้ส่งผลทำให้กระแสการท่องเที่ยวของประชาชนในพื้นที่ทางธรรมชาติได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยในสังคมเมืองต้องเคร่งเครียดกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความสับสนวุ่นวายท่ามกลางภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สังเกตเห็นความสำคัญจึงได้มุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการเชิงรุกมากขึ้น การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก

ต่างๆ และการให้บริการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสนองความต้องการและรองรับประชาชนกลุ่มนี้ให้เกิดประสิทธิภาพ การให้บริการอย่างเหมาะสมภายใต้การรักษาระบบนิเวศและความงดงามตามธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติให้คงอยู่และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติคือ (1) เพื่อการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติของพื้นที่ให้คงอยู่ตามธรรมชาติ ป้องกันการรบกวนจากมนุษย์ (2) เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจเกิดความสุขกายสุขใจ ช่วยผ่อนคลายความเครียด และ (3) เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560ก) ซึ่งจากวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว

เที่ยวพักผ่อนหย่อนใจจะเห็นได้ว่า หากการจัดการด้านการท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพอาจส่งผลกระทบต่อสภาพทางธรรมชาติในพื้นที่ได้

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งหนึ่งในอ่าวไทยที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อยมากกว่า 40 เกาะ มีเกาะที่เป็นไขหินกลางทะเลจำนวนมาก โดยมีเกาะช้างเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เกาะหลายแห่งมีทิวทัศน์สวยงาม หาดทรายขาว และน้ำทะเลใสสะอาด บางแห่งมีปะการังใต้น้ำที่คงความสมบูรณ์ตามธรรมชาติเช่นเกาะหวาย หมู่เกาะรัง เป็นต้น ได้รับการประกาศจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 197 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2525 เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 45 ของประเทศไทย (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560ข) จากข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ ช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2555–2559 พบว่า มีสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุดอันดับที่ 14 และอยู่ อันดับที่ 4 ของประเทศเมื่อเทียบกับอุทยานแห่งชาติทางทะเล เป็นรองเพียงอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตนธารา-หมู่เกาะพีพี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน และอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด เท่านั้น (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560ค) ทั้งนี้จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวเดินทางมายังอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลอยู่ในลำดับต้นๆ ของประเทศ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างโดยเฉพาะหมู่เกาะรัง ซึ่งเป็นหมู่เกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 1 ในจำนวน 11 เกาะของอุทยานแห่งชาติหมู่

เกาะช้างที่มีการอนุญาตให้มีการดำเนินาฏปะการัง จึงเป็นจุดดำเนินาฏปะการังที่สำคัญที่จะต้องจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการต่างๆ ให้มีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปซึ่งจากข้อมูลข้างต้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างบริเวณหมู่เกาะรังในช่วงที่มีผู้มาเยือนเข้ามาเยือนค่อนข้างมาก (มกราคม – กุมภาพันธ์) เพื่อต้องการทราบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติบริเวณหมู่เกาะรัง เป็นที่พึงพอใจของผู้มาเยือนอยู่ในระดับใด ผู้มาเยือนมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการอย่างไรบ้าง ข้อมูลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประกอบการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นที่ประทับใจของผู้มาเยือนในอนาคตได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลทั่วไป ระดับความพึงพอใจ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างบริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

สมมติฐาน

การศึกษาค้นคว้านี้ได้กำหนดสมมติฐานไว้ว่า ผู้มาเยือนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ราย

ได้ต่อเนื่อง ภูมิภานา วัตถุประสงค์ของการมาเยือน
ประสบการณ์การมาเยือน และประเภทของกลุ่มผู้
มาเยือนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่
เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอ
เกาะกูด จังหวัดตราดแตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แบบสัมภาษณ์
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน
3. คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป

วิธีการ

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรศึกษา ได้แก่ ผู้มาเยือนที่
เดินทางมาเยือนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ
ช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอ
เกาะกูด จังหวัดตราด ช่วงระหว่างเดือนมกราคม
ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2561 เฉพาะผู้มาเยือนที่เป็น
ชาวไทยเท่านั้น

2. กลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาขนาดกลุ่ม
ตัวอย่างโดยใช้จำนวนผู้มาเยือนที่เดินทางมาเยือน
ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่
เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัด
ตราดช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2560
ซึ่งเป็นช่วงที่มีผู้มาเยือนเข้ามาเยือนมากมาหาค่า
เฉลี่ยในช่วง 2 เดือนดังกล่าว $(4,966 + 4,512 \div 2)$
ซึ่งมีจำนวนเท่ากับ 4,739 ราย (กรมอุทยานแห่ง
ชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2560ค) โดยนำจำนวน
ผู้มาเยือนมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้
สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับนัยสำคัญทาง
สถิติ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$) ได้จำนวนผู้มาเยือน
ตัวอย่างเท่ากับ 369 ราย

การสร้างและการทดสอบแบบสัมภาษณ์

1. การสร้างแบบสัมภาษณ์ ศึกษารูปแบบ
การจัดทำแบบสัมภาษณ์จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้มีคำถามสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ครอบคลุมตัวแปรอิสระและตัวแปร
ตามโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่
1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไป
ของผู้มาเยือน และส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้
มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้
บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณ
หมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัด
ตราด

2. การทดสอบแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

2.1 นำแบบสัมภาษณ์ที่จัดสร้างขึ้น
เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
และความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้น
จึงนำกลับมาแก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของ
ผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

2.2 การตรวจสอบความตรงเชิง
เนื้อหา (content validity) ของแบบสัมภาษณ์และ
การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability analysis)
ของคำถามตัวแปรตาม ด้วยวิธีการตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือของ Cronbach's alpha (พวงรัตน์, 2540)
โดยนำแบบสัมภาษณ์ 30 ชุด ไปทดลองใช้ (pre-test)
กับผู้มาเยือนที่เดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขา
แหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด บริเวณเกาะกูด อำเภอ
เมืองจังหวัดระยองผลการทดสอบหาค่าความเชื่อ
มั่นของคำถามตัวแปรตามได้ค่าเท่ากับ 0.898

การวัดระดับความพึงพอใจ

การวัดระดับความพึงพอใจสามารถใช้
คำถามส่วนที่ 2 ของแบบสัมภาษณ์มาใช้ในการวัด
ซึ่งคำถามดังกล่าวเป็นคำถามแบบประเมินค่าตาม

มาตรวัดของ Likert's Scale (พรเพ็ญ, 2531) โดยคำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ตัวเลือก หรือ 5 ระดับและกำหนดค่าการให้คะแนนไว้ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ ระดับคะแนนที่ได้

พึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน

พึงพอใจมาก 4 คะแนน

พึงพอใจปานกลาง 3 คะแนน

พึงพอใจน้อย 2 คะแนน

พึงพอใจน้อยที่สุด - ไม่พึงพอใจ 1 คะแนน

จากเกณฑ์การให้คะแนนระดับความพึงพอใจดังกล่าว กำหนดอันตรภาคชั้นออกเป็น 5 ชั้น แต่ละชั้นมีความกว้างของอันตรภาคชั้น เท่ากับ 0.80 สามารถแปลความหมายระดับความพึงพอใจได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึงผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง อยู่ในระดับที่ไม่พึงพอใจ - น้อยที่สุด

ได้ค่าเฉลี่ย 1.81– 2.60 หมายถึงผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง อยู่ในระดับน้อย

ได้ค่าเฉลี่ย 2.61– 3.40 หมายถึงผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง อยู่ในระดับปานกลาง

ได้ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึงผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง อยู่ในระดับมาก

ได้ค่าเฉลี่ย 4.21– 5.00 หมายถึงผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณ

หมู่เกาะรัง อยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์ที่จัดสร้างขึ้นและผ่านการทดสอบเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้มาเยือนตัวอย่างที่เดินทางมาเยือนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด โดยเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้มาเยือนที่ได้ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่เสร็จสิ้นแล้ว และเก็บข้อมูลกับผู้มาเยือนเฉพาะชาวไทยให้กระจายทุกกลุ่ม ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้มาเยือนตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบมีระบบ (systematic sampling) ซึ่งหาช่วงการสุ่มตัวอย่างโดยนำจำนวนผู้มาเยือนหารด้วยจำนวนผู้มาเยือนกลุ่มตัวอย่าง ($4,739 \div 369$) ได้ช่วงการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 12.84 ราย ปัดเศษเป็นจำนวนเต็มเท่ากับ 13 ราย และหาหน่วยตัวอย่างลำดับแรกมาสุ่มหาหมายเลขเริ่มต้น (random start) โดยวิธีการสุ่มตัวเลขอย่างง่าย สมมติว่าสุ่มเลือกได้หมายเลข 7 ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้มาเยือนตัวอย่างจะเริ่มต้นจากเลขที่ดั่งค้น ได้แก่ ผู้มาเยือนลำดับที่ 7 และเลขที่ลำดับต่อไปให้นำเลขที่ดั่งค้นบวกด้วยเลขบอกช่วงการสุ่ม ได้แก่ 13 ทำให้ได้ผู้มาเยือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามลำดับดังนี้ คือ ลำดับที่ 7, 20, 33, 50, 63, 80, จนครบจำนวนผู้มาเยือน 369 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลและแสดงค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percent) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และค่าเฉลี่ย (mean)

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผล

ต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด ใช้สถิติ (t-test) กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และใช้สถิติเอฟ (F-test) กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$) หรือที่ระดับความน่าเชื่อถือทางสถิติร้อยละ 95

ผลและวิจารณ์

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือนตัวอย่าง

1. เพศ ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเพศชาย ร้อยละ 52.30 และในส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 47.70
2. อายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่มีอายุ 31 – 40 ปีและ 20 – 30 ปี ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 27.91 และ 26.83 ตามลำดับ มีอายุเฉลี่ย 32.83 ปี มากที่สุด 64 ปี และน้อยที่สุด 16 ปี
3. ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 39.30 รองลงมาการศึกษาระดับปวท./ปวส./อนุปริญญา ร้อยละ 21.14 และน้อยที่สุดมีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ร้อยละ 2.44
4. อาชีพหลัก ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพหลัก (นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา) ร้อยละ 22.76 รองลงมาไม่มีอาชีพหลักทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.16 และน้อยที่สุดมีอาชีพหลักเกษตรกรรม (เลี้ยงสัตว์) ร้อยละ 1.08
5. อาชีพรอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือน

ตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 89.97 ในส่วนที่เหลือมีอาชีพรอง ร้อยละ 10.03

6. รายได้ต่อเดือน ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 34.69 รองลงมาไม่มีรายได้ต่อเดือน ร้อยละ 22.76 มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 17,580.38 บาท มากที่สุด 225,150 บาท และน้อยที่สุดน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 0.27

7. ภูมิลำเนาที่ตั้งบ้านเรือน ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในภาคกลาง/ภาคตะวันออก ร้อยละ 52.03 รองลงมาภูมิลำเนาที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 21.95 และน้อยที่สุดมีภูมิลำเนาที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในภาคใต้ ร้อยละ 5.15

8. วัตถุประสงค์ของการมาเยือน ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการมาเยือนเพื่อมาเยือนทั่วไป ร้อยละ 26.82 รองลงมาไม่มีวัตถุประสงค์ของการมาเยือน ร้อยละ 18.97 และน้อยที่สุดมีวัตถุประสงค์ของการมาเยือนเพื่อประชุม/สัมมนา/อบรม/เข้าค่าย ร้อยละ 7.59

9. ประสบการณ์การมาเยือน ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การมาเยือน ร้อยละ 56.10 และที่เหลือไม่เคยมีประสบการณ์การมาเยือน ร้อยละ 43.90

10. ประเภทของกลุ่มผู้มาเยือน ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่มาเยือนกับครอบครัว ร้อยละ 34.96 รองลงมามาเยือนกับกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 22.49 และน้อยที่สุดมาเยือนกับกลุ่มทัวร์ ร้อยละ 1.36

11. จำนวนผู้มาเยือนในกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่มีจำนวนผู้มาเยือนในกลุ่ม 2-5 คน

ร้อยละ 55.28 มีจำนวนผู้มาเยือนในกลุ่มเฉลี่ย 5.75 คน มากที่สุด 80 คน และน้อยที่สุด 1 คน

12. สิ่งดึงดูดใจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีแหล่งปะการังน้ำตื้นในพื้นที่เป็นสิ่งดึงดูดใจร้อยละ 36.58 รองลงมาคือความสวยงามของหมู่เกาะต่างๆ ในพื้นที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ ร้อยละ 28.57 และน้อยที่สุด ไม่มีสิ่งดึงดูดใจแต่อย่างใด ร้อยละ 2.16

ระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด เมื่อแบ่งคะแนนความพึงพอใจของผู้มาเยือนตัวอย่างออกเป็น 5 ช่วงเท่าๆ กัน พบว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างส่วนใหญ่ได้คะแนนความพึงพอใจ 103–126 คะแนน ร้อยละ 40.38 รองลงมาได้ 127–150 คะแนน ร้อยละ 38.48 น้อยที่สุดได้ 55–78 คะแนน

ร้อยละ 1.63 ได้คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย 117.61 คะแนน มากที่สุด 140 คะแนน และน้อยที่สุด 62 คะแนน รายละเอียดปรากฏตาม Table 1

ผลการศึกษาเมื่อนำคะแนนความพึงพอใจของผู้มาเยือนตัวอย่างที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยการตอบคำถามแต่ละข้อและทุกข้อของผู้มาเยือนตัวอย่างทุกราย แล้วนำไปเปรียบเทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 แปลความหมายได้ว่า ผู้มาเยือนตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรังอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือนตัวอย่างออกเป็นรายด้าน ปรากฏผล ดังนี้ (1) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 (อยู่ในระดับมาก) และ (2) ด้านการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 (อยู่ในระดับมาก)

Table 1 Satisfaction' score of visitors' on facilities and services of Mu Ko Chang national park at Mu Ko Rang, Ko Mak sub-district, Ko Kut district, Trat province.

Satisfaction' score	n = 369	Percentage	Remark
Least satisfaction score (30–54)	-	-	Mean score = 117.61
Less satisfaction score (55–78)	6	1.63	Maximum score =140
Moderate satisfaction score (79–102)	72	19.51	Minimum score = 62
More satisfaction score (103– 126)	149	40.38	
Most satisfaction score (127–150)	142	38.48	

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

การทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูดจังหวัดตราด ผู้ศึกษาได้แบ่งตัวแปรอิสระแต่ละตัวออกเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของข้อมูลแต่ละตัวแปร ดังปรากฏรายละเอียดผลการทดสอบสมมติฐานตามลำดับต่อไปนี้

1. อายุผู้ศึกษาได้แบ่งอายุของผู้มาเยือนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยอายุของผู้มาเยือน (32.83 ปี) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีอายุน้อย (16–32 ปี) และ (2) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีอายุมาก (33–64 ปี) (Mean = 3.905 และ 3.938 ตามลำดับ) พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ($t = -0.542$, $p\text{-value} = 0.588$) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

2. ระดับการศึกษาผู้ศึกษาได้แบ่งระดับการศึกษาของผู้มาเยือนออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ (2) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีการศึกษาประถมศึกษา (3) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/ปวช. (4) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีการศึกษาปวท./ปวส./อนุปริญญา และ (5) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า (Mean = 3.968, 3.759, 4.136, 3.824 และ 3.884 ตามลำดับ) พบว่า ระดับการศึกษาเป็น

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ($F = 4.223$, $p\text{-value} = 0.002$) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์รายคู่ พบว่า (1) ผู้มาเยือนที่มีการศึกษาประถมศึกษา กับผู้มาเยือนที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/ปวช. (2) ผู้มาเยือนที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/ปวช. กับผู้มาเยือนที่มีการศึกษา ปวท./ปวส./อนุปริญญา และ (3) ผู้มาเยือนที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/ปวช. กับผู้มาเยือนที่มีการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. อาชีพหลักผู้ศึกษาได้แบ่งอาชีพหลักของผู้มาเยือนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่ไม่มีอาชีพหลัก (2) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีอาชีพหลักภาคเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์) และ (3) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม (ค้าขายรับจ้างทั่วไป ราชการ พนักงานบริษัท/รัฐวิสาหกิจ ทำธุรกิจส่วนตัวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และธุรกิจการท่องเที่ยว/นำเที่ยว) (Mean = 3.966, 4.038 และ 3.895 ตามลำดับ) พบว่า อาชีพหลักเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ($F = 0.958$, $p\text{-value} = 0.385$) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีอาชีพหลักต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. รายได้ต่อเดือนผู้ศึกษาได้แบ่งรายได้ต่อเดือนของผู้มาเยือนออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้การไม่มีรายได้และค่าเฉลี่ยรายได้ต่อเดือนของผู้มาเยือน (17,580.38 บาท) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่ไม่มีรายได้ต่อเดือน (2) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีรายได้ต่อเดือนน้อย (น้อยกว่า 17,580.38 บาท) และ (3) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีรายได้ต่อเดือนมาก (มากกว่า 17,580.38 บาท) (Mean = 3.966, 3.885 และ 3.925 ตามลำดับ) พบว่า รายได้ต่อเดือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ($F = 0.490$, $p\text{-value} = 0.613$) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

5. ภูมิลำเนาผู้ศึกษาได้แบ่งภูมิลำเนาของผู้มาเยือนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่อยู่ในภาคเหนือ (2) กลุ่มผู้มาเยือนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3) กลุ่มผู้มาเยือนที่อยู่ในภาคกลาง/ภาคตะวันออก และ (4) กลุ่มผู้มาเยือนที่อยู่ในภาคใต้ (Mean = 33.880, 3.982, 3.945 และ 3.974 ตามลำดับ) พบว่า ภูมิลำเนาเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ($F = 0.696$, $p\text{-value} = 0.555$) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

6. วัตถุประสงค์ของการมาเยือนผู้ศึกษาได้แบ่งวัตถุประสงค์ของการมาเยือนของผู้มาเยือนออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่ไม่มีวัตถุประสงค์หลักแต่อย่างใด (2) กลุ่มผู้มาเยือน

ที่มาพักผ่อนหย่อนใจ/พักผ่อน (3) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาเยือนทั่วไป (4) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาศึกษาหาความรู้สภาพทางธรรมชาติ/ระบบนิเวศ (5) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาผจญภัย/เล่นกีฬา และ (6) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาประชุม/สัมมนา/อบรม/เข้าค่าย (Mean = 3.893, 3.760, 3.762, 4.249, 3.981 และ 4.079 ตามลำดับ) พบว่า วัตถุประสงค์ของการมาเยือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ($F = 7.767$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีวัตถุประสงค์ของการมาเยือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์รายคู่ พบว่า (1) ผู้มาเยือนที่ไม่มีวัตถุประสงค์หลักแต่อย่างใด กับผู้มาเยือนที่มาศึกษาหาความรู้สภาพทางธรรมชาติ/ระบบนิเวศ (2) ผู้มาเยือนที่มาพักผ่อนหย่อนใจ/พักผ่อน กับผู้มาเยือนที่มีมาศึกษาหาความรู้สภาพทางธรรมชาติ/ระบบนิเวศ (3) ผู้มาเยือนที่มาเยือนทั่วไป กับผู้มาเยือนที่มาศึกษาหาความรู้สภาพทางธรรมชาติ/ระบบนิเวศ (4) ผู้มาเยือนที่มีผู้มาเยือนที่มาเยือนทั่วไป กับผู้มาเยือนที่มาผจญภัย/เล่นกีฬา และ (5) ผู้มาเยือนที่มาศึกษาหาความรู้สภาพทางธรรมชาติ/ระบบนิเวศ กับผู้มาเยือนที่มาผจญภัย/เล่นกีฬามีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ประสพการณ์การมาเยือนผู้ศึกษาได้แบ่งประสพการณ์การมาเยือนของผู้มาเยือนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่มีประสพการณ์การมาเยือน และ (2) กลุ่มผู้มาเยือนที่ไม่มีประสพการณ์การมาเยือน (Mean = 4.064 และ 3.747 ตามลำดับ)

พบว่าประสบการณ์การมาเยือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างบริเวณหมู่เกาะรัง ($t = 5.354$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีประสบการณ์การมาเยือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ประเภทของกลุ่มผู้มาเยือนผู้ศึกษาได้แบ่งประเภทของกลุ่มผู้มาเยือนออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาเยือนเพียงคนเดียว (2) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาเยือนกับคู่รัก (3) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาเยือนกับครอบครัว (4) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มเพื่อน (5) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มทัศนศึกษานักเรียน/นิสิต/นักศึกษา และ (6) กลุ่มผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มทัวร์ (Mean = 3.934, 3.998, 3.833, 3.853, 4.163 และ 3.572 ตามลำดับ) พบว่าประเภทของกลุ่มผู้มาเยือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ($F = 3.345$, $p\text{-value} =$

0.006) แสดงว่า ผู้มาเยือนที่มีประเภทของกลุ่มผู้มาเยือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์รายคู่ พบว่า (1) ผู้มาเยือนที่มาเยือนเพียงคนเดียวกับผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มทัศนศึกษานักเรียน/นิสิต/นักศึกษา (2) ผู้มาเยือนที่มาเยือนกับครอบครัวกับผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มทัศนศึกษานักเรียน/นิสิต/นักศึกษา (3) ผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มเพื่อนกับผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มทัศนศึกษานักเรียน/นิสิต/นักศึกษา และ (4) ผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มทัศนศึกษานักเรียน/นิสิต/นักศึกษากับผู้มาเยือนที่มาเยือนกับกลุ่มทัวร์มีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายละเอียดปัจจัยที่มีผลและ ไม่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูดจังหวัดตราด ปรากฏตาม Table 2

Table 2 Factors affecting visitors' satisfaction on facilities and services of Mu Ko Chang national park at Mu Ko Rang, Ko Mak sub-district, Ko Kut district, Trat province.

Independent variables	t-test	F-test	p-value
1. Age	-0.542		0.588
2. Educational level		4.223	0.002
3. Major occupation		0.958	0.385
4. Monthly income		0.490	0.613
5. Domicile		0.696	0.555
6. Objective of visiting		7.767	< 0.001
7. Experienced in visiting	5.354		< 0.001
8. Type of visitor group		3.345	0.006

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และ ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือนที่เดินทางมาเยือนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด สรุปได้ว่าผู้มาเยือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเพศชายและเป็นเพศหญิงในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ย 32.83 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพหลัก (นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา) ไม่มีอาชีพรองมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 17,580.38 บาท มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ภาคกลาง/ภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์ของการมาเยือนเพื่อมาเยือนทั่วไปเคยมีประสบการณ์การมาเยือน มาเยือนกับครอบครัว มีจำนวนผู้มาเยือนในกลุ่มเฉลี่ย 5.75 คน และมีแหล่งปะการังน้ำตื้นในพื้นที่เป็นลึงคังดูใจ

2. ระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด สรุปได้ว่าผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างบริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราดอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 จำแนกเป็น (1) ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 (อยู่ในระดับมาก) และ (2) ความพึงพอใจด้านการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 (อยู่ในระดับมาก)

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัด

ตราด สรุปได้ว่า ระดับการศึกษา วัตถุประสงค์ของการมาเยือน ประสบการณ์การมาเยือน และประเภทของกลุ่มผู้มาเยือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้มาเยือนมีความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราดอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ดังนั้น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จึงควรบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติให้อยู่ในระดับมาก และควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติในบริเวณที่ศึกษาบางประการที่ผู้มาเยือนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่น้อยกว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการด้านอื่นๆ ให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม เช่น การเพิ่มจำนวนห้องน้ำ ห้องสุขา การพัฒนาความรวดเร็วในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจเท่ากับ 3.45 และ 3.43 ตามลำดับ เป็นต้น

2. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติผ่านสื่อประเภทต่างๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เช่น แผ่นพับประชาสัมพันธ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์จุดเด่นที่น่าสนใจในพื้นที่ที่จะสามารถดึงดูดผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ ภายในประเทศให้เดินทางมาเยือนมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของการมาเยือน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง บริเวณหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ในการมาเยือนเพื่อศึกษาหาความรู้สภาพทางธรรมชาติ/ระบบนิเวศ ดังนั้น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ควรนำปัจจัยดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแผนการป้องกันรักษาป่าเพื่อรักษาสภาพทางธรรมชาติและระบบนิเวศในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์ จะสามารถดึงดูดผู้มาเยือนให้มาเยือนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

4. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราดควรพิจารณานำข้อเสนอแนะและความต้องการของผู้มาเยือนตัวอย่างที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มาใช้เป็นข้อมูลประกอบการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติให้เป็นไปตามความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้มาเยือนดังกล่าวต่อไป เช่น การจัดสร้างห้องน้ำห้องสุขาในพื้นที่เพิ่มเติมการจัดให้มีถังขยะในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพิ่มเติมอย่างทั่วถึง การจัดสร้างเส้นทางเดินเท้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพิ่มเติม การจัดสร้างที่นั่งพักผ่อนสำหรับบริการแก่ผู้มาเยือนในพื้นที่เพิ่มเติม เป็นต้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.

2560ก. เรื่องนำรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ: การจัดการอุทยานแห่งชาติ. แหล่งที่มา: http://www.dnp.go.th/parkreserve/Np/Html/Management/Manage_Np.html, 1 กันยายน 2560.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2560ข.

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง (Mu Ko Chang).

แหล่งที่มา:http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=1045,

2 กันยายน 2560.

_____. 2560ค. สถิตินักท่องเที่ยวและยานพาหนะในเขตอุทยานแห่งชาติ. แหล่งที่มา:<http://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=4636>, 3

กันยายน 2560.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2531. การวัดทัศนคติ.

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทาง

พฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

Yamane, T. 1973. Statistics; An Introductory Analysis. 3rd ed., Harper International Edition, Tokyo.

แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Guidelines for Management of Green space at Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

พงศ์ปกรณ์ ผิวพ่อง¹

Pongpakorn Pewpong¹

สุรินทร์ อันพรม¹

Surin Onprom¹

ศศิยา สิริพานิช²

Sasiya Siripanich²

ABSTRACT

This research aimed to study patterns and demand of green space utilization as well as to analyze and prioritize the demand for green space utilization at Kasetsart University, Kamphaeng Saen campus in order to develop guidelines for management of green space that compliance with user's demand. The study randomly interviewed 385 samples. The interviewed data were analyzed by descriptive statistics and applied Analytic Hierarchy Process (AHP) in order to prioritize the demand of green space utilization. The study revealed that there were three patterns of green space utilization. These included 1) green space for relaxing (weight = 0.45), 2) green space for exercise (weight = 0.33) and 3) green space for learning and recreation (weight = 0.22). There were six factors affecting decision of users for utilizing green spaces including plant diversity, aesthetic of landscape, access to green spaces, functions and zoning, facilities and safety, and clean and condition of green spaces. The study suggested for three main guidelines of green space management that were 1) management guideline of green spaces for relaxing, 2) management guideline of green spaces for exercise and 3) management guideline of green spaces for recreation and education.

Keywords: green space, academic institute, management, users

¹คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

²คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Corresponding Author : iambird67@hotmail.com

รับต้นฉบับ 26 ธันวาคม 2560 รับลงพิมพ์ 22 มกราคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของผู้ใช้ประโยชน์ และการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความต้องการในการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวในบริเวณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา พร้อมกับประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า ประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวในบริเวณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ อันดับแรก เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คำนำนั้หนักคะแนน เท่ากับ 0.45 อันดับสองคือ การออกกำลังกาย คำนำนั้หนักคะแนนเท่ากับ 0.33 และอันดับสามคือ การเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ คำนำนั้หนักคะแนน เท่ากับ 0.22 ทั้งนี้ การตัดสินใจใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวแต่ละประเภทมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่แตกต่างกันใน 6 ปัจจัย ได้แก่ ความหลากหลายของพันธุ์พืช ความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพ การเข้าถึงพื้นที่ การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย และการดูแลรักษาความสะอาด ผลการศึกษาเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวออกเป็น 3 แนวทางหลักตามประเภทการใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1) แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ 2) แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกาย และ 3) แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อการเรียนรู้และนันทนาการ โดยในแต่ละแนวทางการจัดการหลักจะประกอบไปด้วยแนวทางย่อยตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว

คำสำคัญ: พื้นที่สีเขียว สถานศึกษา การจัดการ ผู้ใช้ประโยชน์

คำนำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2547) ได้จัดทำมาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการเพิ่มและพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดบางประการในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน นั่นคือ การขาดแคลนที่ดินที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ซึ่งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีมาตรการในการเพิ่มศักยภาพพื้นที่ในการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวโดยกำหนดให้ใช้

พื้นที่ว่างเว้นตามกฎหมาย พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ พื้นที่ส่วนราชการ พื้นที่ในสถาบันการศึกษา พื้นที่ที่เป็นศาสนสถาน ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม พื้นที่สาธารณะของแผ่นดิน และพื้นที่รกร้าง ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่สีเขียวในชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

การพัฒนาพื้นที่สีเขียวในสถาบันการศึกษาเป็นหนึ่งแนวทางในการเพิ่มและพัฒนาพื้นที่สีเขียวชุมชนเมือง ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ในด้านของความร่มรื่น เพิ่มบรรยากาศสดชื่น ลดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ให้นิสิตร/

นักศึกษา บุคลากร ตลอดจนประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์ในการผ่อนคลายความเครียด ลดความเหนื่อยล้า ทำกิจกรรมการออกกำลังกายพักผ่อนหย่อนใจ และการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ซึ่งปัจจัยที่จำเป็นในการจัดทำแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในสถาบันการศึกษาตามแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน คือ ความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมมนุษย์กับการใช้พื้นที่สีเขียวที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ (วรลักษณ์ และ พุฒพรรณิ, 2554)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวตามแนวทางของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะนอกจากนิสิตที่ใช้บริการพื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัยแล้วยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาใช้บริการพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังมีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัยยังขาดข้อมูลเรื่องพฤติกรรมมนุษย์กับการใช้พื้นที่สีเขียว ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ เป็นผลให้พื้นที่สีเขียวถูกใช้ไม่เต็มศักยภาพและถูกทิ้งให้รกร้างไม่เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวรวมถึงความต้องการในการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัย เพื่อนำผลจากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการจัดการและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ และเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและขนาดตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว ภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ซึ่งไม่ทราบจำนวนผู้ที่มาเข้าใช้ประโยชน์อย่างแน่ชัด จึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ที่กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สมการของ Cochran (1977) ดังสมการข้างล่างนี้

$$N = \frac{Z^2}{4e^2}$$

โดยที่ n = ขนาดตัวอย่าง

Z = ระดับความเชื่อมั่นกำหนดที่ร้อยละ 95

e = ค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้โดยกำหนด $\pm$ ร้อยละ 5

สามารถคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 385 คน

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องใช้สำหรับการวิจัยดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมตัวชี้วัดซึ่งใช้เป็นคำถามเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาและหาแนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับสถานที่ที่ทำการศึกษาวิจัย

2. แนวคำถาม สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ 1) แผนการดำเนินงานด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน 2) แนวทางการจัดการและพัฒนาพื้นที่สีเขียว และ 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 385 ตัวอย่าง และ 2) การสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียว จำนวน 3 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แยกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว และการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์

2. การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (วิฑูรย์, 2542) สำหรับการประเมินความสำคัญของประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวโดยกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์ 3 ประเภท ได้แก่ พักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย และการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ พร้อมทั้งเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ

ของกลุ่มตัวอย่างในการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว ซึ่งมี 6 ประเภท ได้แก่ ความหลากหลายของพันธุ์พืช ความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพ การเข้าถึงพื้นที่ การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย และการดูแลและรักษาความสะอาด

3. การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวในที่ดินของมหาวิทยาลัย โดยเรียงลำดับตามความสำคัญของประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว พร้อมทั้งนำปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่าง มาจัดกลุ่มความสำคัญเป็น 3 ระดับ โดยใช้เทคนิคการแบ่งช่วงชั้นแบบควอไทล์ (Quartile) ดังนี้

3.1 ปัจจัยที่มีความสำคัญระดับสูง (H)

3.2 ปัจจัยที่มีความสำคัญระดับปานกลาง (M)

3.3 ปัจจัยที่มีความสำคัญระดับต่ำ (L)

จากนั้นประมวลและสังเคราะห์ผลการศึกษาทั้งหมด นำมากำหนดแนวทางการจัดการและพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว โดยการวิจัยในครั้งนี้จะเรียงลำดับแนวทางการจัดการตามลำดับความต้องการการใช้ประโยชน์ และเลือกเฉพาะปัจจัยที่มีความสำคัญระดับสูงในแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์นั้นๆ

ผลและวิจารณ์

ลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว

ประเภทและจำนวนผู้มาใช้ประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวกันเป็นกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 64.94 โดยมีจำนวนเพื่อนในกลุ่ม 3, 2, 5, 10, 4, 8, 7 และ

6 คน คิดเป็นร้อยละ 16.10, 11.17, 10.13, 9.87, 8.83, 3.90, 3.38 และ 1.56 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ รองลงมา คือ เดินทางมาเพียงคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 18.44 และเดินทางมาเป็นครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 16.62 โดยมีจำนวนคนในครอบครัว 2, 3, 4, และ 5 คิดเป็นร้อยละ 6.23, 3.90, 3.90 และ 2.60 ตามลำดับ

ช่วงวันในการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมาคือ มาใช้ประโยชน์เฉพาะวันจันทร์-ศุกร์ และมาทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 29.87 และ 23.38 ตามลำดับ ซึ่งความถี่ในการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว พบว่า ส่วนใหญ่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวสัปดาห์ละ 1-3 วัน คิดเป็นร้อยละ 34.81 รองลงมาคือ มาเดือนละ 1-3 วัน มาทุกวัน มาสัปดาห์ละ 4-6 วัน และน้อยกว่าเดือนละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.19, 16.62, 13.77 และ 9.61 ตามลำดับ และมาใช้ประโยชน์น้อยกว่าเดือนละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.61 อาทิ 1 วันต่อปี 2 วันต่อปี 4 วันต่อปี และ 3 วันต่อปี คิดเป็นร้อยละ 4.68, 2.60, 1.56 และ 0.78 ตามลำดับ

ช่วงเวลาที่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวในช่วงเวลา 17.00-20.00 น. คิดเป็นร้อยละ 59.22 รองลงมาคือ เวลา 14.00-17.00, 5.00-8.00, 11.00-14.00 และ 8.00-11.00 น. คิดเป็นร้อยละ 59.22, 30.13, 4.42, 3.90 และ 2.34 ตามลำดับ สำหรับระยะเวลาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สีเขียว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว 31-60 นาที คิดเป็นร้อยละ 48.57 รองลงมาคือ ระยะเวลา 61-90, > 120,

≤ 30 และ 91-120 นาที คิดเป็นร้อยละ 22.34, 14.55, 8.57 และ 5.97 ตามลำดับ

วิธีการเดินทางมายังพื้นที่สีเขียวพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวโดยรถจักรยานยนต์ คิดเป็นร้อยละ 62.08 รองลงมาคือ รถยนต์ส่วนตัว รถจักรยาน และเดินเท้า คิดเป็นร้อยละ 28.31, 4.68 และ 3.90 ตามลำดับ สำหรับระยะทางการเดินทางมายังพื้นที่สีเขียวพบว่า ระยะทางที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวคือ ระยะทาง 1-2 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 30.91 รองลงมาคือ ระยะทาง 0.5-1.0, 2-3 และ >10 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 25.45, 13.77 และ 11.43 ตามลำดับ ในส่วนของระยะเวลาการเดินทางมายังพื้นที่สีเขียว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวคือ ระยะเวลาไม่เกิน 15 นาที คิดเป็นร้อยละ 56.88 รองลงมาคือ ระยะเวลา 16-30, 60-120, 31-60 และ มากกว่า 120 นาที คิดเป็นร้อยละ 18.70, 9.87, 8.31 และ 6.23 ตามลำดับ

พื้นที่สีเขียวที่กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์เคยมาใช้ประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยมาใช้ประโยชน์จำนวน 25 แห่ง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 87.01 เคยมาใช้ประโยชน์พื้นที่ของสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษามากที่สุด รองลงมา คือ สวนสระพระพิรุณ สวนบ่ออภัยทานและแหล่งอนุสรณ์ชาติ สวนนวัตกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จุดชมต้นชมพูพันธุ์ทิพย์ และสวนนวัตกรรมการท่องเที่ยวผจญภัยเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 80.78, 80.00, 78.44, 74.81, 70.13 และ 63.38 ตามลำดับ และพื้นที่สีเขียวที่กลุ่มตัวอย่างเคยใช้ประโยชน์น้อยที่สุดคือ สวนพรรณไม้ประจำสถาบันอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.60

ประเภทการใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่างผู้

ใช้ประโยชน์ในพื้นที่สีเขียวพบว่า 1) การใช้ประโยชน์ประเภทการออกกำลังกายที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำมากที่สุด คือ การวิ่ง คิดเป็นร้อยละ 74.29 รองลงมาคือ การเดิน เบดมินตัน และออกกำลังกายโดยใช้เครื่องออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 61.82, 36.36 และ 23.38 ตามลำดับ 2) การใช้ประโยชน์ประเภทการพักผ่อนหย่อนใจที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำมากที่สุดคือ นั่งเล่น/นอนเล่น คิดเป็นร้อยละ 70.13 รองลงมาคือ รับประทานอาหาร พบปะสังสรรค์ และอ่านหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 70.13, 64.16 และ 56.88 ตามลำดับ และ 3) การใช้ประโยชน์ประเภทการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำมากที่สุด คือ ถ่ายภาพ คิดเป็นร้อยละ 80.78 รองลงมาคือ ชมธรรมชาติ ถ่ายวิดีโอ และดูนกคิดเป็นร้อยละ 68.83, 18.44 และ 13.77 ตามลำดับ

เหตุผลในการมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวเนื่องจากพื้นที่มีความงามทางภูมิทัศน์คิดเป็นร้อยละ 83.38 รองลงมาคือ พื้นที่มีต้นไม้มาก/ร่มรื่น เดินทางสะดวก และมีพื้นที่กว้าง ทำกิจกรรมได้หลากหลายคิดเป็นร้อยละ 75.06, 61.82 และ 54.29 ตามลำดับ

ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่สีเขียว พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์ในภาพรวมมีความพึงพอใจต่อพื้นที่สีเขียวของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.418) โดยสามารถวิเคราะห์แยกเป็นประเภทตัวชี้วัดได้ ดังนี้

1. ความหลากหลายของพันธุ์ไม้พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อความหลากหลายของพันธุ์ไม้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.075)
2. ความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพพบว่า

ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.988)

3. การเข้าถึงพื้นที่ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเข้าถึงพื้นที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.986)

4. การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.394)

5. สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.086)

6. การดูแลและรักษาความสะอาด พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการดูแลและรักษาความสะอาดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.631)

จากผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่สีเขียวดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการจัดหาให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เนื่องจากที่มีอยู่ไม่เพียงพอ และบางส่วนอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่ได้รับการดูแลรักษา เช่น ห้องน้ำเก่าอี้ ถึงขยะ หลอดไฟ และเครื่องเล่นต่างๆ ควรมีการตกแต่งและบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวให้อยู่ในสภาพสวยงามและพร้อมใช้ ส่วนความปลอดภัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีมาตรการไม่ให้มีการมั่วสุม ดื่มสุรา และทะเลาะวิวาท หรือควรติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติม เนื่องจากมีความกังวลใจในเรื่องความปลอดภัย

สามารถกล่าวได้ว่า ลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่สี

เขียวมีหลากหลายกิจกรรมในแต่ละประเภทพื้นที่ โดยผู้ใช้ประโยชน์มีเหตุผลในการมาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวที่หลากหลายเช่นกัน

ความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์

จากการวิเคราะห์ สามารถจัดลำดับความสำคัญของประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยค่าน้ำหนักความสำคัญ

คือ อันดับที่ 1 เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มีค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.45 อันดับที่ 2 เพื่อการออกกำลังกาย มีค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.33 และอันดับที่ 3 เพื่อการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ มีค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.22 (Table 1)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่างในการเข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวแต่ละประเภท (Table 2) มีรายละเอียดต่อไปนี้

Table 1 Patterns and rank of green space utilization.

Utilization patterns	Weight	Rank
1. Green space for relaxing	0.4497	1
2. Green space for exercise	0.3314	2
3. Green space for recreation and learning	0.2189	3
Total weight	1.0000	

Table 2 Factors affecting the decision of users to utilize green spaces.

Factors	Distribution of weight in each utilization pattern		
	Relaxing	Exercise	Recreation
1. Diversity of plants	1,563 (M)	475 (L)	1,975 (H)
2. Aesthetic of landscape	2,194 (H)	654 (L)	2,057 (H)
3. Access to green space	1,687 (M)	1,550 (M)	724 (L)
4. Functions and zoning	984 (L)	1,879 (H)	1,565 (M)
5. Facilities and safety	895 (L)	2,103 (H)	961 (L)
6. Cleanness and condition	762 (L)	1,424 (M)	803 (L)

Remark: H = High priority, M = Medium priority, L = Low priority

1. การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าความงามทางภูมิทัศน์พลาซียันต์/เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด โดยให้ค่าคะแนนสูงสุด 2,194 คะแนน รองลงมา ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ ความหลากหลายของพันธุ์พืช การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย และการดูแลและรักษาความสะอาด โดยมีค่าคะแนน 1,687, 1,563, 984, 895 และ 762 คะแนน ตามลำดับ

2. การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกายกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด โดยให้ค่าคะแนนสูงสุด 2,103 คะแนน รองลงมา ได้แก่ การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ การเข้าถึงพื้นที่ การดูแลและรักษาความสะอาด ความงามทางภูมิทัศน์น้ำกึ่งอินทรีย์/และความหลากหลายของพันธุ์พืช โดยมีค่าคะแนน 1,879, 1,550, 1,424, 654 และ 475 คะแนน ตามลำดับ

3. การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวเพื่อการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด โดยให้ค่าคะแนนสูงสุด 2,057 คะแนน รองลงมา ได้แก่ ความหลากหลายของพันธุ์พืช การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย การดูแลและรักษาความสะอาด และการเข้าถึงพื้นที่ โดยมีค่าคะแนน 1,975, 1,565, 961, 803 และ 724 คะแนน ตามลำดับ

แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวในที่ดินของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

แนวทางการจัดการเพื่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์และ

ส่งเสริมให้การพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะแบ่งตามประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียว 3 ประเภทหลัก ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญตามความต้องการการใช้ประโยชน์ ได้แก่ พื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกาย และพื้นที่สีเขียวเพื่อการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ พร้อมทั้งเลือกแนวทางที่มีความจำเป็นอันดับสูง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยการเพิ่มพูนความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพ ซึ่งประกอบด้วย 2 แนวทาง ดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 การจัดองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ เน้นความสวยงามลงตัวตามหลักภูมิสถาปัตยกรรม พัฒนาพื้นที่ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสวนที่สวยงามกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่โดยรอบ เช่น บ่อน้ำ ทางเดิน เพิ่มพื้นที่สนามหญ้า และสวนหย่อมเพื่อให้พื้นที่สีเขียวสบายตาเป็นที่นั่งเล่น/นอนเล่น รับประทานอาหาร เพิ่มทางเชื่อมระหว่างพื้นที่สีเขียวด้วยทางเดิน สะพาน หรือทางข้ามถนนที่ปลอดภัย

แนวทางที่ 2 จัดการรบกวนจากกิจกรรมที่ขัดแย้งต่างๆ โดยจัดพื้นที่ให้อยู่ห่างกับถนนที่มีการจราจรหนาแน่น หรือถนนที่รถใช้ความเร็วสูง เพิ่มพื้นที่กันชนด้วยแนวเขตพันธุ์ไม้ที่มีประสิทธิภาพในการลดก้าวมลพิษ และเพิ่มก้าช่อออกซิเจนในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย และแยกทางเดินเท้าออกจากถนนภายในพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงเสียงดัง มลพิษฝุ่นควันจากยานพาหนะ

2. แนวทางการจัดการและพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกาย ควรให้ความสำคัญกับ

ปัจจัยด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย และการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ให้มีความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย 7 แนวทาง ดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 จัดหาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมออกกำลังกายโดยตรง เช่น เส้นทางเดิน/วิ่ง เส้นทางจักรยาน เครื่องออกกำลังกาย และลานกิจกรรมออกกำลังกาย

แนวทางที่ 2 จัดหาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ที่นั่งพัก ศาลาพักผ่อน สำหรับหลบแดด หลบฝน ทางลาดสำหรับผู้พิการ ป้ายสื่อความหมาย ลานจอดรถยนต์ ห้องสุขา

แนวทางที่ 3 การเพิ่มด้านแสงสว่างและกล้องวงจรปิดในพื้นที่เสี่ยงพร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อดูแลในช่วงที่มีผู้เข้ามาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะช่วงเวลา 17.00 น. - 20.00 น.

แนวทางที่ 4 จัดให้มีการกระจายตัวของกิจกรรมที่มีความเหมาะสม การจัดวางตำแหน่งของพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีการกระจายตัวของกิจกรรมต่างๆ ที่มีบทบาทแตกต่างกัน สามารถเกื้อกูลกิจกรรมเพื่อความปลอดภัยในกิจกรรมนั้นๆ เช่น สนามฟุตบอล จัดให้อยู่บริเวณพื้นที่เปลี่ยนของเส้นทางเดิน/วิ่ง เป็นต้น

แนวทางที่ 5 การกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการออกกำลังกาย เช่น พัฒนาช่องทางปั่นจักรยานเพื่อการออกกำลังกายบริเวณถนนรอบมหาวิทยาลัย

แนวทางที่ 6 จัดหาพื้นที่ออกกำลังกายด้านการเสริมสร้างกล้ามเนื้อ ด้านการเสริมสร้างความแข็งแรงอดทนของหัวใจและปอด และด้านการยืดหยุ่นของร่างกาย พร้อมคำแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์และประโยชน์ เพิ่มเติม เพื่อรองรับผู้

มาใช้ประโยชน์ที่มีปริมาณมากในบางช่วงเวลา และเป็นการกระจายผู้ใช้ประโยชน์ให้ทั่วทั้งพื้นที่ ไม่หนาแน่นอยู่ในพื้นที่เดียวกันจนผู้ใช้ประโยชน์ไม่สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้เต็มศักยภาพ

แนวทางที่ 7 วางแผนการใช้ประโยชน์และการสร้างกิจกรรมที่หลากหลาย จัดให้มีพื้นที่อเนกประสงค์ที่สามารถใช้ในการออกกำลังกายประกอบกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การแสดง การเล่นดนตรี เป็นต้น จัดกิจกรรมการออกกำลังกายที่ส่งเสริมการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การฝึกโยคะ รำมวยจีน ไทเก็ก การเดินแอโรบิก หรือการเดินในรูปแบบอื่นๆ เป็นต้น พร้อมผู้นำออกกำลังกาย

3. แนวทางการจัดการและพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการเพิ่มความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพ และการปรับปรุงและเพิ่มความหลากหลายพันธุ์พืช ซึ่งประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 อนุรักษ์สภาพพื้นที่เดิมเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ให้เป็นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตและเป็นแหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมของพื้นที่

แนวทางที่ 2 ขจัดการรบกวนจากกิจกรรมที่ขัดแย้งต่างๆ โดยจัดพื้นที่ให้อยู่ห่างกับถนนที่มีการจราจรหนาแน่น หรือถนนที่รถใช้ความเร็วสูง เพิ่มพื้นที่กันชนด้วยแนวเขตพันธุ์ไม้ที่มีประสิทธิภาพในการลดก๊าซมลพิษ และก๊าซออกซิเจนในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย และแยกทางเดินเท้าออกจากถนนภายในพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงเสียงดัง มลพิษฝุ่นควันจากยานพาหนะ

แนวทางที่ 3 ปลูกไม้หลายชั้นเรือนยอด การกระจายตัวของต้นไม้ และจำนวนต้นไม้

ต่อพื้นที่ เพื่อเพิ่มองค์ประกอบของการจัดชั้นเรือนยอดเพื่อเป็นการเลียนแบบโครงสร้างป่าตามธรรมชาติ ซึ่งมีแนวโน้มในการลดความร้อน บรรเทาอุณหภูมิอากาศ และช่วยในการเพิ่มความชื้นสัมพัทธ์ โดยชนิดไม้ที่นำมาปลูกควรมีไม้ยืนต้นที่มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้มีศักยภาพในการดูดซับมลพิษและฝุ่นละอองได้ โดยคัดเลือกขนาดของทรงพุ่มให้เหมาะกับสภาพพื้นที่และประเภทของพื้นที่สีเขียว หากมีบริเวณพื้นที่กว้าง เช่น ไทรย้อยใบแหลม นนทรี นอกจากนี้ ควรปลูกไม้พุ่ม เช่น ทองอุไร กระดังงาสงขลา เพื่อเพิ่มชั้นเรือนยอดให้หลากหลาย (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

แนวทางที่ 4 การเพิ่มชนิดพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย เหมาะสมต่อการเรียนรู้ด้านพันธุ์ไม้หรือใช้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ไม้ที่หายาก มีคุณค่าในด้านต่างๆ หรือปลูกชนิดพันธุ์ไม้เพื่อกิจกรรมเฉพาะ เช่น กิจกรรมปลูก ควรเพิ่มชนิดไม้ที่เป็นพืชอาหารนก เพื่อเป็นที่อาศัยและเป็นแหล่งอาหารให้นกหลากหลายชนิด ตัวอย่างพืชอาหารนก เช่น ต้นหว้า กร่าง เป็นต้น

แนวทางที่ 5 พัฒนาพื้นที่สีเขียวโดยยกระดับการพัฒนาไปสู่สวนรุกชชาติภายในมหาวิทยาลัย (Aboretum University) โดยทำการสำรวจพันธุ์ไม้จัดระบบฐานข้อมูล ชื่อพันธุ์ไม้ พิกัดที่ตั้ง รายละเอียดและประโยชน์ของไม้ชนิดนั้นๆ โดยแบ่งเป็นพื้นที่สวนไม้เพื่อกิจกรรมประโยชน์ด้านต่างๆ เช่น สวนไม้เศรษฐกิจ สวนไม้เพื่อนันทนาการ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางด้านการเรียนรู้พันธุ์ไม้ และด้านอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวโดยใช้ข้อมูลจาก

ความพึงพอใจและการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ด้านกายภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะดิน สภาพพื้นที่ ชนิดพันธุ์ไม้ เป็นต้น

สรุป

การใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย และการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์ เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเภทของกิจกรรม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้พื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจสูงสุด ได้แก่ ความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพ มีค่าคะแนน เท่ากับ 2,149 คะแนน ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้พื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกายสูงสุด ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย มีค่าคะแนน เท่ากับ 2,103 คะแนน และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้พื้นที่สีเขียวเพื่อการเรียนรู้และนันทนาการที่มีความงามทางภูมิทัศน์สูงสุด ได้แก่ ความงามทางภูมิทัศน์/ทัศนียภาพ มีค่าคะแนน เท่ากับ 2,057 คะแนน

แนวทางการจัดการเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ แบ่งออกเป็น 3 แนวทางตามประเภทการใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1) แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วย 2 แนวทาง 2) แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกาย ประกอบด้วย 7 แนวทาง และ 3) แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อการเรียนรู้และนันทนาการ ประกอบด้วย 5 แนวทาง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- วาราลักษณ์ คงอ้วน และ พุฒพรรณณี ศีตะจิตต์. 2554.
การจัดการพื้นที่สีเขียวในสถาบันการศึกษา
ตามแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการ
จัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน.
วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 59: 141-150.
- วิฑูรย์ ดันติศิริมงคล. 2542. AHP กระบวนการ
ตัดสินใจที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในโลก.
กราฟฟิค แอนด์ ปริ้นติ้ง, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม. 2547. รายงานฉบับสมบูรณ์
มาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่
สีเขียวในเขตชุมชนอย่างยั่งยืน. กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- _____. 2559. ชุดพันธุ์ไม้ที่มีประสิทธิภาพการดูด
ซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซมลพิษ
การปล่อยก๊าซออกซิเจน และการลดอุณหภูมิ.
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
กรุงเทพมหานคร.
- Cochran, W.G. 1977. Sampling Techniques. 3rded.
John Wiley & Sons., New York.
-

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

People Participation in Rehabilitation of Pa Mae Salid – Pong Daeng National Reserved Forest, Wang Prachop Sub-district, Mueang District, Tak Province

ก้องกิตติพัทธ์ พิชัยณรงค์¹

Kongkittipat Pichainarong¹

กิติชัย รัตนะ¹

Kitichai Rattana¹

อภิชาติ ภัทรธรรม¹

Apichart Pattaratuma¹

ABSTRACT

The objectives of this study were to determine socio-economic characteristics, people participation level and factors affecting people participation in rehabilitation of Pa Mae Salid-Pong Daeng national reserved forest, Wang Prachop sub-district, Mueang district, Tak province. The data gathered by employing the designed questionnaire and interviewed 192 representatives with their located in 6 villages of Wang Prachop sub-district, Mueang district, Tak province. Statistical analysis methods employed for testing the setting hypothesis were t-test and F-test with the given significant level of 0.05. (p-value = 0.05)

The results of this study indicated that the majority of the respondents were male, and with the average age of 46.71 years. Their educational level was at junior high school, and with the household members and their average household labors at 4.03 and 2.95 persons, respectively. Their main occupation was agriculture (farming/gardening/grow plant crops). The average annual household income was 58,378.13 baht per year. Their average settled period was 36.29 years and they were familiarity with the forest officers at the most level, and having knowledge about forest resource conservation at the high level. They were participation in rehabilitation of the study national reserved forest at the moderate level with average score of 3.30. Furthermore, factors affecting people participation in rehabilitation of the study national reserved forest were educational level and familiarity with the forest officer.

Keywords: people, participation, rehabilitation, Pa Mae Salid – Pong Daeng national reserved forest, Tak province

¹ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Corresponding e-mail: kongpong66@gmail.com

รับต้นฉบับ 23 พฤษภาคม 2561 รับลงพิมพ์ 6 มิถุนายน 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ข้อมูลการศึกษารวบรวมโดยใช้แบบสอบถามไปสอบถามราษฎรที่ดัดบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่บ้านน้ำดิบหมู่ที่ 6 ตำบลวังประจบอำเภอเมือง จังหวัดตาก รวมจำนวน 192 ครัวเรือน วิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$)

ผลการศึกษาพบว่าราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอายุเฉลี่ย 46.71 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกและมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.03 คน และ 2.95 คน ตามลำดับ มีอาชีพหลักเกษตรกรกรรม(ทำนา ทำสวน ทำไร่) มีรายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 58,378.13 บาท มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 36.29 ปี มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดีเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร เคยได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับมาก ราษฎรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ทำการศึกษายู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ทำการศึกษา ได้แก่ระดับการศึกษา และความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้

คำสำคัญ: ราษฎร การมีส่วนร่วม การฟื้นฟู ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด-โป่งแดง จังหวัดตาก

คำนำ

ทรัพยากรป่าไม้ เป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นทรัพยากรที่นำมาใช้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในชนบท และมีความสัมพันธ์ต่อภูมิอากาศ หากทรัพยากรป่าไม้ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด หรือขาดความรับผิดชอบจนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมลงหรือหมดสิ้นไป ย่อมส่งผลทำให้เกิดวิกฤตการณ์และเกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมและราษฎรรวมถึงก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศดังที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2532 ที่อำเภอกระทุง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเกิดอุทกภัยจากพายุเกย์ทำให้ดินถล่ม ราษฎรได้

รับความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก รัฐต้องสูญเสียเงินงบประมาณเยียวยาบรรเทาความเดือดร้อนให้กับราษฎรเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงความอุดมสมบูรณ์เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ จากการสำรวจพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2556 โดยกรมป่าไม้ ร่วมกับคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าปี พ.ศ. 2556 มีเนื้อที่ป่าไม้เหลืออยู่ 102.12 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.57 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2560)ซึ่งปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าไม้มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นกรบกรุกทำลายพื้นที่ป่าเศรษฐกิจและพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องหามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหากรบกรุกทำลายป่าอย่างเร่งด่วน

ได้อาศัยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า หรืออยู่บริเวณใกล้พื้นที่ป่าต่าง ๆ

ป่าสงวนแห่งชาติเป็นพื้นที่ป่าตามกฎหมาย ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาถึงปัจจุบันถูกราษฎรบุกรุกยึดถือครอบครองจนเสื่อมโทรมลงเป็นอย่างมากสาเหตุหลักเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรภายในประเทศส่งผลทำให้มีความต้องการที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและทำกินเพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามมา โดยแนวทางการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของกรมป่าไม้ในปัจจุบันได้กำหนดให้มีโครงการและแผนงานหลายรูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติการทางคืนผืนป่าจากนายทุน หรือราษฎรที่เข้าบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ แล้วนำพื้นที่ดังกล่าวมาปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ดังเดิมตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ภายใต้การมีส่วนร่วมของราษฎรและทุกภาคส่วนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ดังเดิมสามารถแก้ปัญหาภัยแล้ง และภัยพิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับด้านป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิค-โป่งแดง จังหวัดตาก เป็นป่าสงวนแห่งชาติแห่งหนึ่งที่ถูกราษฎรเข้าบุกรุก ยึดถือครอบครองจนเสื่อมโทรมลง สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 (ตาก) สังกัดกรมป่าไม้ ได้ดำเนินคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้กับนายทุนหรือราษฎรที่เข้าบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่ป่า แล้วนำพื้นที่มาปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ดังเดิมตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในท้อง

ที่บ้านน้ำดิบ หมู่ที่ 6 ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ได้ดำเนินการสำรวจและจัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิค-โป่งแดง รวมพื้นที่ 383 ไร่ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2560 ที่ผ่านมาซึ่งมีสภาพป่าเป็นป่าเบญจพรรณที่เสื่อมโทรมที่ไม่สามารถฟื้นตัวเองได้ จากการประสานกับผู้นำชุมชนท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่เบื้องต้น ราษฎรมีความประสงค์ให้ทางราชการฟื้นฟูสภาพป่าสภาพเสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่ความสมบูรณ์ดังเดิม (สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 (ตาก), 2560) คณะผู้ศึกษาจึงศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อต้องการทราบว่าราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อยู่ในระดับใด มีปัญหา อุปสรรคและมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการอย่างไรบ้าง ข้อมูลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประกอบการกำหนดแผนการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมในอนาคตให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเอื้อประโยชน์แก่ราษฎรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิค-โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

สมมติฐาน

การศึกษานี้ผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานไว้ว่า ราษฎรที่มีอายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ใน

พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิค - โป่งแดง ตำบล
วังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก แตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. อุปกรณ์เครื่องเขียน
2. แบบสอบถาม
3. เครื่องคอมพิวเตอร์และ โปรแกรม

สำเร็จรูป

วิธีการ

การสร้างและการทดสอบแบบสอบถาม

1. การสร้างแบบสอบถาม ผู้ศึกษาจัดทำแบบสอบถามโดยศึกษาวิธีการ และดัดแปลงแบบสอบถามจากงานวิจัยของผู้ที่เคยศึกษาในเรื่องลักษณะเดียวกันนำมาปรับปรุงให้แบบสอบถามมีคำถามสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ กำหนดเนื้อหาในแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิค - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

2. การทดสอบแบบสอบถาม มีขั้นตอนการทดสอบ ดังนี้

2.1 การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content viability) ของคำถามในแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในเบื้องต้น

2.2 การทดสอบแบบสอบถาม เป็นขั้นตอนของการนำแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ไปทดสอบหรือทดลองใช้ (pre-test) กับราษฎรที่อาศัยอยู่ในท้องที่บ้านพระธาตุผาแดงหมู่ที่ 2 ตำบล

พระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการปลูกฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ลักษณะเดียวกันกับหมู่บ้านที่ทำการการศึกษาเพื่อทดสอบความตรงของคำถามและทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของคำถามตัวแปรตาม ด้วยวิธีการของ Cronbach's alpha (พวงรัตน์, 2540) รวมถึงทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นคำถามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ใช้สูตรของ Kuder - Richardson 20: KR-20 (ล้วนและอังคณา, 2524) และใช้สูตรหาค่าความแปรปรวนของพวงรัตน์ (2540) ค่าความเชื่อมั่นคำถามตัวแปรตามและคำถามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ได้ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ทั้งนี้ ผลการทดสอบพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.928 และ 0.842 ตามลำดับ

การกำหนดประชากรศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรศึกษาไว้กับราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่บ้านน้ำดิบหมู่ที่ 6 ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก รวมจำนวน 368 ครัวเรือน (ที่ว่าการอำเภอเมืองตาก, 2560) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เป็นที่ตั้งของพื้นที่ดำเนินการปลูกฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิค - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้จำนวนครัวเรือนราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่บ้านน้ำดิบหมู่ที่ 6 ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก รวมจำนวน 368 ครัวเรือน โดยใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดราษฎรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 ครัวเรือน

การวัดระดับการมีส่วนร่วม

การวัดระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรใน

การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ใช้คำถามส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามมา วัดระดับการมีส่วนร่วมดังกล่าว โดยคำถามแต่ละข้อ มีคำตอบให้เลือกตอบข้อละ 5 คำตอบ และมีเกณฑ์ การให้คะแนนเป็นมาตรวัดตามแบบของ Likert's scale (ประภาเพ็ญ, 2526) ดังต่อไปนี้

ระดับการมีส่วนร่วม	ระดับคะแนนที่ได้
มีส่วนร่วมมากที่สุด	5 คะแนน
มีส่วนร่วมมาก	4 คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง	3 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	2 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด-ไม่มีส่วนร่วม	1 คะแนน

จากเกณฑ์การให้คะแนนการมีส่วนร่วม ดังกล่าว สามารถนำมาจัดแบ่งอันตรภาคชั้นออกเป็นระดับ เพื่อบ่งบอกระดับการมีส่วนร่วมของ ราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอ เมือง จังหวัดตาก ในภาพรวม เฉพาะด้าน หรือระดับ การมีส่วนร่วมเป็นรายชื่อ ซึ่งการแบ่งอันตรภาค ชั้นได้แบ่งออกเป็น 5 ชั้น โดยแต่ละอันตรภาคชั้น มีความกว้าง 0.80

เมื่อได้ค่าอันตรภาคชั้นแล้วสามารถกำหนด ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากร ป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่ง แดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดย นำคะแนนคำตอบการมีส่วนร่วมแต่ละข้อและทุกข้อ ของราษฎรทุกรายมาหาค่าเฉลี่ยแล้วจึงนำค่าเฉลี่ยที่ ได้ไปเปรียบเทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้ จะ สามารถบ่งบอกระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรใน การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาได้ต่อไป ทั้งนี้ ระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละอันตรภาคชั้นสามารถ

แปลความหมายได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1–1.80 หมายถึง ราษฎรมีส่วนร่วม ในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก อยู่ในระดับน้อยที่สุด - ไม่มีส่วนร่วม

ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง ราษฎรมีส่วน ร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่ง ชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอ เมือง จังหวัดตากอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง ราษฎรมีส่วน ร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่ง ชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอ เมือง จังหวัดตากอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง ราษฎรมีส่วน ร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่ง ชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอ เมือง จังหวัดตากอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง ราษฎรมีส่วน ร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่ง ชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอ เมือง จังหวัดตากอยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น ซึ่งผ่าน การทดสอบและแก้ไขข้อบกพร่องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) กับราษฎรกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านเป้าหมายตาม จำนวน ที่คำนวณได้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยจับฉลากเลขที่บ้าน ของราษฎรและมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนผู้ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาในแบบสอบถามมากที่สุดเป็นหลักตรวจสอบ ความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ทุก

ฉบับ (editing) ให้ครบถ้วนก่อนเก็บแบบสอบถาม
กลับมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการลงรหัส (coding) คำถามในแบบสอบถาม
ป้อนข้อมูลคำถามทุกข้อของราษฎรทุกรายลงใน
โปรแกรม ตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูล
โดยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทาง
สังคมศาสตร์ จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น
2 ส่วน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นการ
วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและ
สังคมของราษฎรตัวอย่างโดยใช้สถิติอย่างง่าย ได้แก่
ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percent) ค่าสูงสุด
(maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และค่าเฉลี่ย (mean)

2. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน
เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการ
มีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ใน
พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิ้ง - โป่งแดง ตำบล
วังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ใช้สถิติ t-test
กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และใช้
สถิติ F-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป
กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.05$) หรือที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ
95 และการวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณ (multiple
comparison test) ด้วยวิธีการของ Scheffe (บุญเรียง,
2542)

ผลและวิจารณ์

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรตัวอย่าง

1. เพศ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่าง
ที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.42 ใน
ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 39.58

2. อายุ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่าง
ที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีอายุ 40–49 ปี ร้อยละ 33.33
รองลงมาคืออายุ 50–59 ปี ร้อยละ 21.36 น้อยที่สุด
มีอายุน้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 6.77 มีอายุเฉลี่ย 46.71
ปี มากที่สุด 75 ปี และน้อยที่สุด 19 ปี

3. ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า
ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 28.13 รองลงมาคือการ
ศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 18.75 น้อยที่สุดมีการ
ศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 4.17

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการ
ศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่
มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3–4 คน ร้อยละ 55.73
มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.03 คน มากที่สุด
8 คน และน้อยที่สุด 1 คน

5. จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลการ
ศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่
มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3–4 คน ร้อยละ 46.35
มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.95 คน มาก
ที่สุด 6 คน และน้อยที่สุด 1 คน

6. อาชีพหลัก ผลการศึกษาพบว่า ราษฎร
ตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร
(ทำนา ทำสวน ทำไร่) เป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 69.27
รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพหลัก ร้อย
ละ 15.63 และน้อยที่สุด มีอาชีพค้าขายเป็นอาชีพ
หลัก ร้อยละ 1.04

7. อาชีพรอง ผลการศึกษาพบว่า ราษฎร
ตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีอาชีพรอง ร้อย
ละ 88.02 ในส่วนที่เหลือไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 11.98

8. รายได้รวมของครัวเรือนต่อปี ผลการ
ศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่
มีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีน้อยกว่า 50,000 บาท

ร้อยละ 50.00 มีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 58,378.13 บาท มากที่สุด 210,000 บาท และน้อยที่สุด 10,000 บาท

9. ภูมิลำเนาเดิม ผลการศึกษาพบว่าราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ดั้งเดิมในหมู่บ้าน ร้อยละ 95.83 ในส่วนที่เหลือย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ร้อยละ 4.17

10. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมส่วนใหญ่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 30 – 39 ปี ร้อยละ 31.25 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 36.29 ปี มากที่สุด 70 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี

11. ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี ร้อยละ 38.02 รองลงมาไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร และมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เล็กน้อย ร้อยละ 30.21 และ 17.19 น้อยที่สุด ไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใด ร้อยละ 14.58

12. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 75.00 ในส่วนที่เหลือไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 25.00

13. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมเคยได้รับข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 75.00 ในส่วนที่เหลือไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 25.00

14. การได้รับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมเคยได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 89.58 ในส่วนที่เหลือไม่เคยได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 10.42

15. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า

ไม้ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 71.35 รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 27.61 ได้คะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เฉลี่ย 7.19 คะแนน มากที่สุด 10 คะแนน และน้อยที่สุด 2 คะแนน

ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิค - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิค - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก เมื่อแบ่งคะแนนการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งได้จากการตอบคำถาม 24 ข้อ ในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามออกเป็น 5 ช่วงเท่าๆ กัน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลำเนาเดิมได้คะแนนการมีส่วนร่วม 63–81 คะแนน ร้อยละ 40.62 รองลงมาได้คะแนนการมีส่วนร่วม 82–101 คะแนน และ 44–62 คะแนน ร้อยละ 34.38 และ 16.15 ตามลำดับ น้อยที่สุดได้คะแนนการมีส่วนร่วม 102–120 คะแนน ร้อยละ 8.85 ได้คะแนนการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 79.31 คะแนน มากที่สุด 115 คะแนน และน้อยที่สุด 51 คะแนน รายละเอียดปรากฏตาม Table 1

เมื่อนำผลตอบคำถามการมีส่วนร่วมจำนวน 24 ข้อ ในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ยการตอบคำถามแต่ละข้อและทุกข้อของราษฎรตัวอย่างทุกราย แล้วนำไปเปรียบเทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้พบว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิค

- โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก
อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และเมื่อ
ตรวจสอบระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการ
ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา จำแนกเป็นราย
ด้าน พบว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากร
ป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมศึกษา

ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.39) (2) การ
มีส่วนร่วมวางแผนงานอยู่ในระดับปานกลาง (Mean
= 3.33) (3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานอยู่ในระดับ
ปานกลาง (Mean = 3.40) และ (4) การมีส่วนร่วม
ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน
อยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.11)

Table 1 Participation' score of people in rehabilitation of Pa Mae Salid – Pong Daeng
national reserved forest, Wang Prachop sub-district, Mueang district, Tak province.

Participation' score	n = 192	Percentage	Remark
Least participation score (24 – 43)	-	-	Mean score = 79.31
Less participation score (44 – 62)	31	16.15	Maximum score = 115
Moderate participation score (63 – 81)	78	40.62	Minimum score = 51
More participation score (82 – 101)	66	34.38	
Most participation score (102 – 120)	17	8.85	

**ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการ
ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก**

การทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
ของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่
ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวัง
ประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ผู้ศึกษาได้แบ่งตัวแปร
อิสระแต่ละตัวออกเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของ
ข้อมูล และวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการมี
ส่วนร่วมของกลุ่มราษฎรที่ผันแปรไปตามตัวแปร
อิสระแต่ละตัว ผลการทดสอบสมมติฐานปรากฏ
รายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. อายุ การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งอายุ
ของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ค่าช่วงอายุของ

ราษฎร (18.67 ปี) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม
ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีอายุน้อย (19 – 37 ปี) (2)
กลุ่มราษฎรที่มีอายุปานกลาง (38 – 56 ปี) และ (3)
กลุ่มราษฎรที่มีอายุมาก (57 – 75 ปี) (Mean = 3.227,
3.320 และ 3.334 ตามลำดับ) พบว่า อายุเป็นปัจจัย
ที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟู
ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($F = 0.347$, $p\text{-value}$
= 0.707) แสดงว่า ราษฎรที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วม
ในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตก
ต่างกัน

2. ระดับการศึกษา การทดสอบสมมติฐาน
ได้แบ่งระดับการศึกษาของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม
ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่ไม่ได้เรียนหนังสือ (2) กลุ่ม
ราษฎรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา
และ (3) กลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาระดับ ปวท./ปวส./

อนุปริญญาหรือสูงกว่า (Mean = 2.506, 3.219 และ 4.063 ตามลำดับ) พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($F = 145.243$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ราษฎรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันโดยกลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาระดับ ปวท./ปวส./อนุปริญญาหรือสูงกว่า มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษามากกว่ากลุ่มราษฎรที่ไม่ได้เรียนหนังสือและกลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาระดับ ประถมศึกษา/มัธยมศึกษาผลการวิเคราะห์รายคู่ พบว่า (1) ราษฎรที่ไม่ได้เรียนหนังสือกับราษฎรที่มีการศึกษาระดับ ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา (2) ราษฎรที่ไม่ได้เรียนหนังสือกับราษฎรที่มีการศึกษาระดับ ปวท./ปวส./อนุปริญญาหรือสูงกว่า และ (3) ราษฎรที่มีการศึกษาระดับ ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา กับ ราษฎรที่มีการศึกษาระดับ ปวท./ปวส./อนุปริญญาหรือสูงกว่ามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของราษฎร (4.03 คน) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย (1 – 4 คน) และ (2) กลุ่มราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก (5 – 8 คน) (Mean = 3.329 และ 3.254 ตามลำดับ) พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($t = 0.774$, $p\text{-value} = 0.440$) แสดงว่า ราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

ศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. จำนวนแรงงานในครัวเรือน การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งจำนวนแรงงานในครัวเรือนของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยจำนวนแรงงานในครัวเรือนของราษฎร (2.95 คน) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อย (1 – 2 คน) และ (2) กลุ่มราษฎรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมาก (3 – 6 คน) (Mean = 3.338 และ 3.281 ตามลำดับ) พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($t = 0.623$, $p\text{-value} = 0.534$) แสดงว่า ราษฎรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มราษฎรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อย มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกับกลุ่มราษฎรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมาก

5. อาชีพหลัก การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งอาชีพหลักของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีอาชีพหลักภาคเกษตรกรรม (2) กลุ่มราษฎรที่มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป/เก็บหาของป่าและ (3) กลุ่มราษฎรที่มีอาชีพหลักอื่นๆ (ค้าขาย พนักงานรัฐวิสาหกิจพนักงานบริษัททำธุรกิจส่วนตัว) (Mean = 3.263, 3.427 และ 3.359 ตามลำดับ) พบว่า อาชีพหลักเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($F = 1.042$, $p\text{-value} = 0.355$) แสดงว่า ราษฎรที่มีอาชีพหลักต่างกันมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

6. รายได้ของครัวเรือน การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งรายได้ของครัวเรือนของราษฎรออก

เป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าเฉลี่ยรายได้ของครัวเรือนของราษฎร (58,378.13 บาท) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนน้อย (น้อยกว่า 58,378.13 บาท) และ (2) กลุ่มราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนมาก (มากกว่า 58,378.13 บาท) (Mean = 3.374 และ 3.217 ตามลำดับ) พบว่า รายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($t = 1.713$, $p\text{-value} = 0.088$) แสดงว่าราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

7. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ค่าช่วงระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของราษฎร (23 ปี) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่นาน (1 – 24 ปี) (2) กลุ่มราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานปานกลาง (25 – 47 ปี) และ (3) กลุ่มราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานนาน (48 – 70 ปี) (Mean = 3.227, 3.320 และ 3.334 ตามลำดับ) พบว่า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($F = 0.452$, $p\text{-value} = 0.637$) แสดงว่าราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกัน มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

8. ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ของราษฎรออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่ไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใด (2) กลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่า

ไม้น้อย (3) กลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร และ (4) กลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี (Mean = 2.431, 2.737, 3.215 และ 3.969 ตามลำดับ) พบว่า ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($F = 366.326$, $p\text{-value} = < 0.001$) แสดงว่าราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันผลการวิเคราะห์รายคู่ พบว่า (1) ราษฎรที่ไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใด กับราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้น้อย (2) ราษฎรที่ไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใดกับราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร (3) ราษฎรที่ไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใด กับราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี (4) ราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้น้อย กับราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร (5) ราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้น้อย กับราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี และ (6) ราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร กับราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

9. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และ (2) กลุ่มราษฎรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (Mean = 3.376 และ 3.282 ตามลำดับ) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ

ราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($t = 0.899$, $p\text{-value} = 0.370$) แสดงว่า ราษฎรที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

10. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การทดสอบสมมติฐานได้แบ่งความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อย - ปานกลาง (2 – 6 คะแนน) และ (2) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาก (7 – 10 คะแนน) ($\text{Mean} = 3.403$

และ 3.266 ตามลำดับ) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา ($t = 1.363$, $p\text{-value} = 0.175$) แสดงว่า ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาไม่แตกต่างกัน

การทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจัน อำเภอเมือง จังหวัดตากปรากฏตาม Table 2

Table 2 Factors affecting people participation in rehabilitation of Pa Mae Salid – Pong Daeng national reserved forest, Wang Prachop sub-district, Mueang district, Tak province.

Independent variables	t-test	F-test	p-value
1. Age		0.347	0.707
2. Educational level		145.243	< 0.001**
3. Number of household member	0.774		0.440
4. Number of household labor	0.608		0.534*
5. Major occupation		1.042	0.355
6. Household income	1.713		0.088
7. Resettled period		0.452	0.637
8. Familiarity with the forest officers		366.326	< 0.001**
9. Social group membership being	0.899		0.370
10. Knowledge about forest resource conservation	1.363		0.175

Remark * = Statistically significant at the 0.05 level ** = Statistically significant at the 0.01 level

สรุปและข้อเสนอแนะ สรุป

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก สรุปได้ว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอายุเป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 46.71 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกและมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.03 คน และ 2.95 คน ตามลำดับ มีอาชีพหลักเกษตรกรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่) มีรายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 58,378.13 บาท มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 36.29 ปี มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับมาก

2. ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก สรุปได้ว่าราษฎรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก อยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.30) จำแนกเป็น (1) การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.39) (2) การมีส่วนร่วมวางแผนงานอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.33) (3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.40) และ (4) การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.11)

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก สรุปได้ว่า ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือน และความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่

ป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ราษฎรมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 ดังนั้น หน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ในพื้นที่ควรณรงค์ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ทุกรูปแบบเพื่อให้ราษฎรในพื้นที่เกิดความรู้สึกตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาในระดับมากหรือมากที่สุด และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. ระดับการศึกษา และความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ดังนั้น หน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และหน่วยงานด้านการศึกษาในพื้นที่ควรประสานความร่วมมือในการส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กับราษฎรอย่างทั่วถึง ตลอดจนการสร้าง ความคุ้นเคยระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้กับราษฎรในพื้นที่จะสามารถส่งผลทำให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ได้อย่างเป็นรูปธรรมและการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. หน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ควรพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎรในพื้นที่ให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปจะสามารถส่งผลทำให้การอนุรักษ์

ทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าแม่สลิด - โป่งแดง ตำบลวังประจบ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป ส่งผลทำให้
ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์
ดั้งเดิมได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2560. เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2516 - 2556. แหล่งที่มา: <http://www.forest.go.th>, 11 กันยายน 2560.

ที่ว่าการอำเภอเมืองตาก. 2560. สถิติประชากร

ตำบลวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก.
ที่ว่าการอำเภอเมืองตาก, ตาก.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2542. สถิติวิจัย 1. พี เอ็น การ
พิมพ์, กรุงเทพฯ.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทศนคติ : การวัดการ
เปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. สำนัก
พิมพ์

โอเดียนสโตร, กรุงเทพฯ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรม
ศาสตร์และสังคมศาสตร์. โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524. หลัก
การวิจัยทางการศึกษา. ทวีกิจการพิมพ์,
กรุงเทพฯ.

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 (ตาก). 2560.

รายงานการสำรวจเบื้องต้นเพื่อจัดทำ
โครงการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมใน
เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิด-โป่งแดง
ประจำปี พ.ศ. 2561.

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 (ตาก),
ตาก.

Krejcie, R. V. and E. W., Morgan. 1970.

Educational and Psychological
Measurement.

Texas University, Texas.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต้นฉบับ
วารสารการจัดการป่าไม้ ปีที่ 12 ฉบับที่ 23 ประจำปี 2561

1. ศ.ดร.อภิชาติ ภัทรธรรม	นักวิชาการอิสระ	สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
2. รศ.ดร.ดวงใจ สุขเฉลิม	คณะวนศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.ดุสิต เวชกิจ	สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
4. รศ.ดร.สันติ สุขสอาด	คณะวนศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. รศ.ประคอง อินทรจันทร์	นักวิชาการอิสระ	สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
6. รศ.ปราโมทย์ ลำไย	นักวิชาการอิสระ	ข้าราชการบำนาญ
7. ผศ.ดร.รัชณี โพธิ์แท่น	คณะวนศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. ผศ.ดร.สมนิมิตร พุกงาม	คณะวนศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
9. ผศ.สารัฐ รัตนะ	คณะวนศาสตร์	มหา วิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10. ดร.โกมล แพรกทอง	นักวิชาการอิสระ	สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
11. ดร.นิตยา เมี้ยนมิตร	คณะวนศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
12. ดร.วิฑูรย์ ชลาชนนาวิน	นักวิชาการอิสระ	สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์
13. ดร.สุรินทร์ อันพรม	คณะวนศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
14. นางพรพิมล อมรโชติ	สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้	กรมป่าไม้
15. น.ส.ศิริลักษณ์ สมเพชร	สำนักส่งเสริมการปลูกป่า	กรมป่าไม้

ต้นฉบับทุกเรื่องที่ได้รับตีพิมพ์จากวารสารการจัดการป่าไม้ต้องได้รับการตรวจทางวิชาการ
โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ (readers) ที่กองบรรณาธิการเรียนเชิญ และกองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัด
ลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

จัดพิมพ์โดย : บริษัท ดีดี มีเดีย พลัส จำกัด

2/466 หมู่บ้านอยู่เจริญ (ช.พหลโยธิน 40 แยก 4-11) ถ.พหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 08-6327-0061, 02-9728702

วารสารการจัดการป่าไม้

วารสารการจัดการป่าไม้เป็นวารสารทางวิชาการของภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย บทความ ข่าวสารด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ กำหนดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และครั้งที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

บทความ ข่าวสารหรือความคิดเห็นในวารสารนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน กองบรรณาธิการและภาควิชาการจัดการป่าไม้ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

กองบรรณาธิการวารสารการจัดการป่าไม้เปิดรับผลงานทางวิจัย บทความ ข่าวสารของผู้่านทุกท่าน โดยจัดส่งต้นฉบับในกระดาษ A4 ความยาวประมาณ 10 หน้ากระดาษพิมพ์ โดยใช้ Front Angsana New ขนาด 16 สำหรับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อม Diskettes ภาพหรือตารางประกอบให้แยกกับส่วนของเนื้อหา (ถ้ามี) โดยส่งผลงานทางวิจัย บทความ ข่าวสาร มาที่กองบรรณาธิการ ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900 หรือ e-mail มาที่ fforwpk@ku.ac.th พร้อมทั้งระบุชื่อและนามสกุลจริง สถานที่ติดต่อและเบอร์โทรศัพท์มายังบรรณาธิการเพื่อพิจารณาผลงานทางวิจัย บทความ ข่าวสารที่ได้รับการพิจารณาของกองบรรณาธิการจะเป็นผู้ติดต่อและแจ้งให้ทราบและขอสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขและจะไม่ส่งต้นฉบับที่ไม่ได้รับการพิจารณาคืน

JOURNAL OF FOREST MANAGEMENT

Journal of Forest Management is the Official Journal of Department of Forest Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University having the objectives for prints distribution research paper, article, and news, in forest resource management. The journal is annually issued for 2 volumes (January-June for the first and July-December for the second)

Article, news or opinions representing in the journal are belong to the writers. It isn't necessary for editor and Department of Forest management to agree with.

The editorial office of Journal of Forest Management opening to receive article/news of reader by sending the original in the A4 paper with about 10 pages using Front Angsana New size 16 for Thai alphabet and English alphabet and diskettes as well as figure and table should separate from the content (if available) Sending research paper, article, and news to the editorial office, Department of Forest Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University Bangkok 10900 or e-mail fforwpk@ku.ac.th, specify the real first and last name, address and telephone number to the editorial office for consideration. The editor will respond to the acceptable research paper, article, news writer and to presence the privilege of the correction, and no sending back the rejected manuscript.

ISSN 1906-022X

วารสารการจัดการป่าไม้

ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒๓ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑

JOURNAL OF FOREST MANAGEMENT

January - June 2018 Volume 12 Number 23

นิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article)

การพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งเครือข่ายป่าชุมชน จังหวัดมหาสารคาม

พิทยาภรณ์ ป่าหลวง สุรินทร์ อ้นพรม และ รัชณี โพธิ์แท่น.....1

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่บ้านบางลา

ตำบลปากดอ อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต

จักรพันธ์ ม่วงยิ้ม กิตติชัย รัตนะ และ อภิชาติ ภัทรรธรรม.....14

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นกเงือกโดยชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำกาฬ

จิราภรณ์ เทียมพันธ์พงศ์ และ ประทีป เหมพยัคฆ์.....27

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

เพื่อลดภาวะโลกร้อน ตำบลจันทหล่ม อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี

ณรงค์ เกษสา กิตติชัย รัตนะ และ อภิชาติ ภัทรรธรรม.....41

การรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รอบพื้นที่

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา จังหวัดแพร่และอุตรดิตถ์

ปิยะพงษ์ วรรณ และ สันติ สุขสอาด.....54

ความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการของอุทยานแห่งชาติ

หมู่เกาะช้าง: กรณีศึกษาหมู่เกาะรัง ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

ชุมพร ขาวผ่อง กิตติชัย รัตนะ และ อภิชาติ ภัทรรธรรม.....65

แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

พงศ์ปรกรณ์ ผิวผ่อง สุรินทร์ อ้นพรม และ ศศิยา ศิริพานิช.....77

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิ - โป่งแดง

ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ก้องกิตติพัทธ์ พิชัยณรงค์ กิตติชัย รัตนะ และ อภิชาติ ภัทรรธรรม.....88